

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO

TEISĖS FAKULTETO

VERSLO TEISĖS KATEDRA

SIMONAS SKUKAUSKAS

VERSLO TEISĖ

**JURISDIKCIJOS KLAUSIMAI PAGAL TARYBOS REGLAMENTĄ (EB) NR. 1346/2000
DĖL BANKROTO BYLŲ**

Magistro baigiamasis darbas

Valstybinis studijų programos kodas 62401S105

Studijų programos kodas pagal ISCED 51238

VRTmns9-01

Darbo vadovas

Doc. Dr. Rimvydas Norkus

Vilnius, 2010

TURINYS

1. EUROPOS SAJUNGOS REGLAMENTO DĖL BANKROTO BYLŲ PASKIRTIS, REIKŠMĖ IR VIETA TEISĖS SISTEMOJE.....	10
1.1. Reglamento dėl bankroto bylų paskirtis	11
1.2. Reglamente dėl bankroto bylų taikomos tarpvalstybinio bankroto reguliavimo koncepcijos	13
2. PAGRINDINĖS BANKROTO BYLOS IŠKĖLIMAS PAGAL REGLAMENTĄ DĖL BANKROTO BYLŲ	17
2.1. Sąlygų iškelti pagrindinę bankroto bylą egzistavimo laikas.....	20
2.2. Pagrindinių turtinių interesų vieta – jurisdikciją pradėti pagrindinę bankroto bylą pagal Reglamentą dėl bankroto bylų lemiantis kriterijus	21
2.3. Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo doktrinos.....	24
2.4. Juridinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vieta – registruotos buveinės vieta: šios prezumpcijos nugrinčijimas, remiantis Europos Teisingumo Teismo ir Europos Sąjungos valstybių narių teismų praktika bei doktrina.....	27
2.5. Fizinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vieta.....	32
3. JURISDIKCIJOS PAGAL REGLAMENTĄ DĖL BANKROTO BYLŲ NUSTATYMO PROBLEMOS	40
3.1. „Eurofood“ byla: tarpusavio pripažinimo principas.....	40
3.2. Palankesnės teisės ieškojimo galimybės (angl. forum shopping): Pagrindinių turtinių interesų vietos perkėlimas	44
3.2.1. Palankesnės teisinės padėties pagal Reglamentą ieškojimo prielaidos.....	44
3.2.2. Palankesnės teisinės padėties ieškojimo galimi padariniai.....	46
4. JURISDIKCIJA IŠKELIANT ŠALUTINĘ BANKROTO BYLĄ.....	52
4.1. Šalutinės bankroto bylos iškėlimas	52
4.2. Šalutinės bankroto bylos iškėlimo Lietuvos teismuose problemos.....	58
IŠVADOS.....	60
PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS	62
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	63
SANTRAUKA.....	68

SUMMARY70

IVADAS

Temos aktualumas ir problematika.

Prasidėjus ekonominei krizei Lietuvoje, itin padidėjo bankrutuojančių bendrovių skaičius. Remiantis Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos duomenimis, 2009 metais bankrutuojančių įmonių skaičius Lietuvoje pasiekė didžiausią skaičių per pastarąjį dešimtmetį¹. Atsižvelgiant į bankroto procesų skaičiaus didėjimą bei į tai, kad bankrutuoja ne tik smulkios ar vidutinio didumo įmonės, tačiau ir didžiosios įmonės (tarptautinės bendrovės, įmonių grupės) bankroto procesas dažnai išeina ir už Lietuvos ribų (pavyzdžiui, kai bankrutuojančios įmonės kreditoriai yra užsienio valstybių subjektai, bankrutuojanti įmonė turi turto užsienio valstybėje ar bankrutuoja dukterinės įmonės motininė bendrovė). Analogiška situacija gali būti ir tada, kai bankrutuoja užsienio valstybės įmonė, taip pat ir fizinis asmuo, turintis turto ir (ar) kreditorių Lietuvoje. Norint iškelti bankroto bylą įmonei, kurios bankrotas turi tarptautinio bankroto elementų, Lietuvos teismams reikės aiškintis ir nagrinėti papildomus, su tarptautinio bankroto procesu, susijusius klausimus (pavyzdžiui, jurisdikcijos nustatymo, taikytinos teisės) bei remtis ne tik nacionaliniais, bet ir tarptautinės teisės šaltiniais².

Europos Sąjungos lygmenyje jurisdikcijos nustatymo problemas pirmiausia bandyta spręsti 1968 metais, kai Europos Ekonominėje Bendrijoje buvo priimta Briuselio konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo, kuri įsigaliojo 1973 m. vasario 1 d (toliau – „**Briuselio konvencija**“). Briuselio konvencija reglamentavo teisingumo ir teismų sprendimų pripažinimo klausimus civilinėse bylose, tačiau remiantis Briuselio konvencijos 1 straipsnio 2 dalimi, jos nuostatos nebuvo taikomos bankroto byloms, nemokių įmonių ir (ar) kitų subjektų likvidavimui³. Toks sprendimas buvo priimtas dėl paprastos priežasties – bankroto klausimai yra kompleksiniai, jų svarstymas truktų daug laiko, todėl nenorėta užvilkti Briuselio konvencijos priėmimo bei jos įsigaliojimo. Atsižvelgiant į tai, buvo nutarta, kad bankroto klausimus reguliuos speciali konvencija dėl nemokumo procedūrų. 1960 metais buvo sudaryta ekspertų komisija, skirta rengti Europos nemokumo konvenciją. Po dešimties metų buvo parengtas pirmasis konvencijos projektas, paremtas universalumo koncepcijos bankroto bylose

¹ Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų 2010 m. sausio – rugsėjo mėn. apžvalga“ [Interaktyvus, žiūrėta 2010 11 16]. Prieiga per internetą: http://www.bankrotodep.lt/Doc/2010_01_09.doc.

²Radvilė Čiricaitė. Bankroto bylos iškėlimas Lietuvos Respublikos teisme pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos teisę // Teisė, 2010, t. 74, p. 80-92.

³Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P. 302-303.

taikymu⁴. 1980 metais, kai prie Europos Bendrijų prisijungė Didžioji Britanija, Airija ir Danija, buvo parengtas patobulintas konvencijos projektas. Tačiau kilus nesutarimams tarp valstybių narių būtent dėl universalumo principo taikymo, konvencijos projekto svarstymas buvo atidėtas. Paskutinio konvencijos, kuria yra paremtas dabartinis Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų, rengimo ir priėmimo etapo pradžia laikytina 1989 metais, kai buvo sudaryta *ad hoc* darbo grupė, kuriai vadovavo Vokietijos atstovas Manfredas Balcas. 1995 metais ši darbo grupė baigė darbą – konvencija buvo pateikta pasirašyti. Nors 1996 metais šią konvenciją buvo pasirašiusios keturiolika iš tuo metu penkiolikos Europos Bendrijos valstybių narių, o priekaištų dėl konvencijos turinio nebuvo, tačiau Didžioji Britanija dėl politinių priežasčių, nesusijusių su konvencija (tuo metu Didžiojoje Britanijoje kilo jaučių kempinligės banga), atsisakė pasirašyti konvenciją ir tokiu būdu sužlugdė jos priėmimą⁵.

1999 m. gegužės 1 d., įsigaliojus Amsterdamo sutarčiai, kurios 61 straipsnio c punktas kartu su 65 straipsniu suteikė teisę Europos Bendrijai imtis priemonių teismo bendradarbiavimo su užsieniu susijusių civilinių bylų srityje⁶, Europos Bendrija šioje srityje įgavo kompetenciją priimti teisės aktus, kurie būtų tiesiogiai taikomi valstybėse narėse, nereikalaujant šių teisės aktų ratifikavimo kiekvienoje iš valstybių narių. Atsižvelgiant į tai, 2000 m. gegužės 29 d. buvo priimtas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų (toliau – „**Reglamentas dėl bankroto bylų**“ arba „**Reglamentas**“), kuris įsigaliojo 2002 m. gegužės 31 d. Šio Reglamento tekstas, lyginant su konvencijos projekto tekstu, esminiais skirtumais nepasižymi. Reglamentą dėl bankroto bylų tiek Lietuvos, tiek kitų Europos Sąjungos valstybių narių teismai privalo taikyti tiesiogiai, t. y. teismai sprendami bylas, kurios patenka į šio Reglamento reglamentavimo sritį, privalo remtis jame išdėstytomis nuostatomis, o teismų priimami sprendimai negali prieštarauti šiam Reglamentui.

Nors Reglamentu dėl bankroto bylų siekta sureguliuoti tarptautinės jurisdikcijos tarpvalstybinio bankroto bylose klausimus, o vienas iš pagrindinių Reglamento tikslų, įtvirtintų preambulės 4 punkte, yra teisinių prielaidų perkelti turtą arba teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą, ieškant palankesnės teisinės padėties (angl. *forum shopping*), panaikinimas, tačiau šis tikslas iki galo nėra pasiektas. Šias prielaidas lemia dvi glaudžiai susijusios priežastys: tarptautinę jurisdikciją lemiančio kriterijaus – pagrindinių turtinių interesų vietos (angl. *the centre of main interests*) (toliau – „**Pagrindinių turtinių interesų vieta**“) – turinio minimalus atskleidimas Reglamente ir tai, kad Reglamente neaptarti Pagrindinių turtinių interesų vietos perkėlimo iš

⁴Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P 303.

⁵Ten pat.

⁶1997 m. spalio 2 d. Amsterdamo sutartis. Oficialusis leidinys. 1997, Nr. C 340.

vienos valstybės į kitą padariniai⁷, taip pat nereglamentuojami įmonių grupių, esančių skirtingose valstybėse narėse, bankroto atvejai. Dėl to valstybių narių teismų praktikoje dažnai kyla problemų, susijusių su skirtingu Reglamento dėl bankroto bylų nuostatų interpretavimu nustatant, ar tam tikros valstybės narės teismas turi jurisdikciją iškelti įmonei bankroto bylą⁸.

Temos naujumas ir ištyrimo lygis.

Reglamentas dėl bankroto bylų Lietuvoje taikomas tiesiogiai nuo 2004 m. gegužės 1d. Lietuvai tapus Europos Sąjungos pilnateise nare. Nors užsienio autorių, ypač Didžiosios Britanijos ir Vokietijos, darbuose yra skiriama nemažai dėmesio problemoms, susijusioms su Reglamento taikymu, nagrinėti (ypač tai pasakytina apie Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo kriterijus ir jų tarpusavio santykį), tačiau Lietuvoje šia tema išsamių mokslinių tyrimų nėra atlikta (išskyrus kelis skyrius S. Kavalnės, V. Mikuckienės, R. Norkaus ir R. Veličkos vadovėlyje „Bankroto teisė“ [Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P 302-374] bei kelis Vilniaus universiteto Teisės Fakulteto doktorančių Radvilės Čiricaitės ir Lauros Kirilevičiūtės mokslinius straipsnius mokslo darbų žurnale „Teisė“)⁹. Pažymėtina ir tai, kad iki šiol Lietuvos teismų praktikoje dar nebuvo pasitaikę atvejų, kai remdamiesi Reglamentu, teismai būtų sprendę pagrindinės ar šalutinės bankroto bylos iškėlimo klausimus. Tuo tarpu tokių Europos Sąjungos valstybių narių, kaip Didžioji Britanija, Vokietija, Italija, Prancūzija, Airija, teismai, taikydami Reglamento nuostatas, susijusias su jurisdikcijos klausimais, yra suformavę nemažą kiekį praktikos. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje nuolat didėjant įmonių bankrotų skaičiui, Lietuvos teismams neišvengiamai teks susidurti ir nagrinėti bylas, susijusias su bankroto bylos iškėlimu taikant Reglamento nuostatas, neabejotinai kyla reikiamybė, remiantis kitų valstybių narių teismų praktika, taip pat Europos Teisingumo Teismo formuojama praktika, bei doktrina nuodugniau išnagrinėti Reglamento dėl bankroto bylų nuostatų taikymo problemas, rasti šių problemų sprendimo būdus, įvertinti tų sprendimo būdų efektyvumą, tokiu būdu siekiant

⁷Laura Kirilevičiūtė. Ar egzistuoja palankesnės teisė ieškojimo galimybės bankroto bylose? // Teisė, 2010, t.74, p. 93-104.

⁸Pavyzdžiui, Italijos Kasacinis Teismas, Sezioni Unite, 23.1.2004, n. 1244, Rivista italiana di diritto privato e processuale, 2005, 1381; Airijos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. liepos 27 d. sprendimas *Eurofood/Parmalat* byloje, 147/04; Europos Teisingumo Teismo 2006 gegužės 2 d. prejudicinis sprendimas byloje C-341/04 *Eurofood IFSC* [2006] – ECR I-03813.

⁹Radvilė Čiricaitė. Bankroto bylos iškėlimas Lietuvos Respublikos teisme pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos teisę // Teisė, 2010, t. 74, p. 80-92; Radvilė Čiricaitė. Bankroto bylų teisingumas pagal Europos Sąjungos teisę // Teisė, 2007, t. 63, p. 33-42; Laura Kirilevičiūtė. Ar egzistuoja palankesnės teisė ieškojimo galimybės bankroto bylose? // Teisė, 2010, t.74, p. 93-104.

pašalinti kliūtis efektyviam ir ekonomiškam tarpvalstybinio bankroto procesui, susijusiam su Reglamento tiesioginiu taikymu, tiek Lietuvos, tiek ir Europos Sąjungos mastu.

Darbo tikslas.

Šio darbo tikslas – remiantis Europos Teisingumo Teismo bei Europos Sąjungos valstybių narių teismų praktika bei doktrina, išanalizuoti ir įvertinti Reglamente dėl bankroto bylų įtvirtintus ir jurisdikciją bankroto bylose nulemiančius kriterijus, atskleisti jurisdikcijos nustatymo pagal Reglamentą probleminius aspektus, pateikti probleminių klausimų teisinį įvertinimą, taip pat teorinius bei praktinius šių problemų sprendimo būdus.

Darbo uždaviniai.

Siekiant įvykdyti aukščiau nurodytą tikslą, iškeliami šiuos uždavinius:

- 1) Apibrėžti Reglamento dėl bankroto bylų reglamentuojamus teisinius santykius bei šio Reglamento taikymo sritį.
- 2) Identifikuoti Reglamentu dėl bankroto bylų taikomas koncepcijas, kuriomis siekiama išspręsti jurisdikcijos klausimus tarptautinio bankroto bylose Europos Sąjungos lygmeniu, bei įvertinti šių koncepcijų efektyvumą, užtikrinant efektyvų ir veiksmingą tarpvalstybinių bankroto bylų nagrinėjimą.
- 3) Apžvelgti Europos Teisingumo Teismo, Anglijos, Vokietijos, Airijos, Italijos ir kitų valstybių teismų praktiką, sprendžiant jurisdikcijos klausimus tarptautinio bankroto bylose.
- 4) Teoriniu bei praktiniu lygmenimis nustatyti pagrindines problemas, kylančias sprendžiant jurisdikcijos klausimus pagal 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų.
- 5) Nustatyti, ar pasirinktu reglamentavimo modeliu yra pasiektas vienas iš pagrindinių Reglamento dėl bankroto bylų tikslų – panaikintos teisinės prielaidos galimybei asmenims perkelti turtą ar teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą ieškant palankesnės teisinės padėties (angl. *forum shopping*).

Darbo objektas.

Jurisdikcijos klausimai pagal Reglamentą dėl bankroto bylų.

Darbo teorinė ir praktinė reikšmė.

Minėta, jog Reglamento dėl bankroto bylų taikymas, nustatant bankroto bylos iškelimo jurisdikciją, Lietuvos autorių nėra detaliai išnagrinėtas, taip pat su juo nesusidurta ir tesimų praktikoje, tačiau neabejotina, jog anksčiau ar vėliau ir Lietuvos teismams teks spręsti klausimą, ar Lietuvos Respublikos teismas turi jurisdikciją iškelti bankroto bylą, remdamasis Reglamento nuostatomis. Siekiant kuo nuodugniau ir detaliau išnagrinėti klausimus, susijusius su jurisdikcijos tarptautinio bankroto bylose nustatymu, bei užtikrinti efektyvų ir veiksmingą tarpvalstybinių bankroto bylų nagrinėjimą, atsiranda poreikis identifikuoti esamas ir potencialias problemas, susijusias su jurisdikcijos nustatymu tarptautinio bankroto bylose, su kuriomis jau susidūrė kitų Europos Sąjungos valstybių narių teismai ar kurios gali kilti artimoje ateityje. Šiame darbe ištyrė ir išsiaiškinę esamą situaciją, susijusią su jurisdikcijos nustatymo klausimais tarpvalstybinio bankroto bylose, galėsime įvertinti, ar šiuo metu Reglamente įtvirtintas jurisdikcijos tarpvalstybinio bankroto bylose nustatymo modelis yra efektyvus ir veiksmingas, taip pat išanalizuosime problemas, kurios taip pat bus aktualios ir Lietuvos teismas sprendžiant tarpvalstybinio bankroto Europos Sąjungos mastu klausimus.

Darbe naudojami metodai.

Sisteminės analizės metodu darbe naudojamosi tiriant atskirus jurisdikcijos pagal Reglamentą dėl bankroto bylų nustatymo klausimų elementus, taip pat rengiant pasiūlymus dėl šio Reglamento tobulinimo.

Kritikos metodas šiame darbe taikytas vertinant esamą jurisdikcijos nustatymo pagal Reglamentą dėl bankroto bylų padėtį.

Šiame darbe itin svarbus *lyginamasis metodas*, kuris taikytinas analizuojant ir vertinant įvairių užsienio bei Lietuvos autorių nuomones, susijusias su jurisdikcijos nustatymu tarpvalstybinio bankroto bylose, užsienio teismų sprendimus tarpvalstybinio bankroto bylose sprendžiant jurisdikcijos klausimus, susijusius su bankroto bylos iškelimu pagal Reglamentą.

Lyginamosios analizės pagalba šiame darbe bus pateiktos rekomendacijos ir pasiūlymai, susiję su jurisdikcijos nustatymo klausimais pagal Reglamentą dėl bankroto bylų.

Lingvistinis metodas šiame darbe padės išaiškinti Reglamente bei kituose teisės aktuose vartojamų sąvokų prasmę bei galimai pasiūlyti naujas, dalyko esmę atitinkančias sąvokas.

Darbe taip pat taikytas *istorinis metodas*, lyginant anksčiau buvusius teisės aktų projektus Europos Bendrijos lygmeniu su dabartiniu Reglamentu dėl bankroto bylų, taip aiškinantis tam tikrų Reglamento nuostatų tikslingumą bei nustatant jų tobulinimo gaires.

Darbo hipotezė.

Atlikęs tyrimą, autorius sieks patvirtinti (arba paneigti), jog Reglamentu dėl bankroto bylų nustatytas (arba nenustatytas) efektyvus jurisdikcijos klausimų tarptautinio bankroto bylose sprendimo modelis bei panaikintos (arba nepanaikintos) teisinės prielaidos asmenims perkelti turtą arba teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą ieškant palankesnės teisinės sistemos.

Šaltiniai.

Šiame darbe Autoriaus analizuotus šaltinius galima išskirti į tris grupes:

- 1) Europos Sąjungos, užsienio valstybių ir Lietuvos teisės aktai.
- 2) Europos Teisingumo Teismo ir Europos Sąjungos valstybių narių teismų praktika.
- 3) Lietuvos ir užsienio teisės mokslininkų darbai.

Darbo struktūra.

Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, dėstomoji dalis ir išvados, pateikiamas literatūros sąrašas, darbo santrauka lietuvių ir anglų kalbomis.

1. EUROPOS SĄJUNGOS REGLAMENTO DĖL BANKROTO BYLŲ PASKIRTIS, REIKŠMĖ IR VIETA TEISĖS SISTEMOJE

Sužlugus 1995 m. Europos nemokumo konvencijos įsigaliojimui, kai jos nepasirašė Didžioji Britanija, o 1997 m. spalio 2 d. Europos Sąjungos valstybėms narėms pasirašius Amsterdamo sutartį, kuri išplėtė Europos Sąjungos kompetenciją priimti sprendimus teismo bendradarbiavimo tarp valstybių narių civilinių bylų srityje, ir šiai sutarčiai įsigaliojus 1999 m. gegužės 1 d., Vokietijos ir Suomijos bendra iniciatyva buvo atgaivinta idėja priimti teisės aktą, reglamentuojantį tarpvalstybinio bankroto bylų Europos Sąjungos lygmeniu efektyvų ir veiksmingą nagrinėjimą¹⁰. 1999 m. balandžio mėnesį tuometinis Europos Parlamento Teisės reikalų ir piliečių teisių komitetas rekomendavo Europos Komisijai pasinaudoti Amsterdamo sutartimi suteikta proga ir parengti reglamentą arba direktyvą, reguliuosiančią tarpvalstybinio bankroto klausimus¹¹. Prasidėjus Reglamento rengimo procesui, Europos Sąjungos valstybių narių buvo paprašyta pateikti pasiūlymus Reglamento projekto tobulinimui. Visi šie pasiūlymai buvo pristatyti tuometiniam Europos Parlamento Teisės reikalų ir piliečių teisių komitetui, kuris svarstė juos ir priėmė minimalius Reglamento patobulinimus, lyginant su prieš tai priimtos, bet taip ir neįsigaliojusios Europos nemokumo konvencijos tekstu. Galų gale 2000 m. gegužės 29 d. buvo priimtas Reglamentas dėl bankroto bylų, kuris įsigaliojo 2002 m. gegužės 31 d., ir yra taikomas visose Europos Sąjungos valstybėse narėse, išskyrus Daniją.

Atsižvelgiant į tai, kad Reglamentas yra Europos Sąjungos teisės dalis, jam aiškinti turi būti taikomos specialios iš Europos Sąjungos teisės išplaukiančios taisyklės. Kaip žinome, Europos Sąjungos teisė yra *sui generis*, todėl ir Reglamento nuostatos turi būti aiškinamos autonomiškai, t. y. nacionalinė teisė gali būti pasitelkta kaip aiškinimo kriterijus tik tais atvejais, kai Europos Sąjungos teisės normos nukreipia į nacionalinę teisę¹². Taigi aiškinant Reglamento dėl bankroto bylų nuostatas, reikia atsiriboti nuo nacionalinių kategorijų¹³. Taip pat būtina pažymėti, jog ypatingai svarbus šio Reglamento aiškinimo šaltinis yra mokslininkų *Miguelio Virgos* ir *Etienne Schmito* parengtas Europos konvencijos dėl nemokumo bylų raportas (toliau tekste vadinamas „**Virgos/Schmit raportu**“).

Reglamentas dėl bankroto bylų susideda iš penkių skyrių ir preambulės. Preambulėje pateikiamos priežastys ir motyvai, kuriais remdamasi Europos Sąjungos Taryba priėmė šį

¹⁰ Paul J. Omar. *European Insolvency Law*. Ashgate Publishing Company, 2004. P. 89.

¹¹ Ten pat.

¹² Walter Cairns. *Introduction to European Union Law*. London, Sydney: Cavendish Publishing Limited, 1997. P. 120.

¹³ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. *Bankroto teisė*. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P. 306.

Reglamentą. Preambulė nurodo Reglamento paskirtį ir prasmę, pateikia įžangą į konkrečias Reglamento nuostatas. Pažymėtina, jog preambulės 13 punkte pateikiamas esminis jurisdikcijos kriterijus, nulemiantis Europos Sąjungos valstybės narės teismo jurisdikciją iškelti subjektui bankroto bylą – Pagrindinių turtinių interesų vieta. Jame įtvirtinta, jog **Pagrindinių turtinių interesų vieta – turėtų būti vieta, kurioje skolininkas reguliariai administruoja savo turtinius interesus ir dėl to ją gali nustatyti tretieji asmenys** (detaliau Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo koncepcijas ir su tuo susijusias problemas aptarsime tolimesniuose magistrinio darbo skyriuose). Reglamento I – V skyriuose nustatoma Reglamento taikymo sritis, apibrėžiama kurios valstybės narės teismas yra kompetentingas iškelti skolininkui pagrindinę ir šalutinę bankroto bylą, reglamentuojama bankroto byloms ir jų padariniams taikytina teisė, reglamentuojami vienoje valstybėje narėje iškeltų bankroto bylų pripažinimo kitoje valstybėje narėje klausimai, aptariami šalutinės bankroto bylos iškėlimo ir tokios bylos koordinavimo su pagrindine bankroto byla klausimai, reglamentuojama kokia tvarka kreditoriai informuojami apie skolininkui iškeltą bankroto bylą ir kokia tvarka jie pareiškia savo kreditorinius reikalavimus, apibrėžiamas laikotarpis, nuo kurio prasidėjo Reglamento taikymas¹⁴.

1.1. Reglamento dėl bankroto bylų paskirtis

Pažymima, jog Europos Tarybai priimant Reglamentą dėl bankroto bylų, siekta trijų pagrindinių tikslų:

- 1) Užtikrinti teisinio tikrumo principo įgyvendinimą tarpvalstybinio bankroto bylose.
- 2) Skatinti efektyvų ir veiksmingą bankroto bylų nagrinėjimą, suteikiant pirmenybę tokiems sprendimams, kurie palengvina bankrutuojančios įmonės turto administravimą bei pagerina tarptautinių sandorių planavimą.
- 3) Užtikrinti vietinių ir užsienio bankrutuojančios įmonės kreditorių vienodas ir universalias teises bankroto byloje, taip pat galimybę užsienio kreditoriams dalyvauti bankroto byloje¹⁵.
- 4) Panaikinti teises prielaidas palankesnės teisinės padėties ieškojimui perkeliant Pagrindinių turtinių interesų vietą iš vienos valstybės narės į kitą.

¹⁴ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankrototeisė. Pirmojiknyga. Vilnius: Justitia, 2009. P 308-309.

¹⁵ Miguel Virgós ir kt. The European Insolvency Regulation: law and practice. Kluwer Law International. 2004. P 7.

Siekiant įgyvendinti aukščiau nurodytus tikslus, buvo nutarta Reglamentu nekurti vienodų bankroto procedūrų visoms valstybėms narėms (nors tokia idėja ne kartą buvo iškelta aikštėn, o kai kurie autoriai pripažįsta, jog tai vienas iš Reglamento trūkumų¹⁶). Priešingai – Reglamentas sudarytas pripažįstant Europos Sąjungos valstybių narių materialinės bankroto procesą reglamentuojančios teisės įvairovę: Reglamento preambulos 11 punkte įtvirtinta, kad „**esant dideliems materialinės teisės skirtumams, nustatyti universalų bankroto bylų procesą visoje Bendrijoje yra nepraktiška**“. Todėl Reglamentas daugiausiai nustato ne materialinės teisės normas, tačiau kolizines normas. Jis apibrėžia, kokios valstybės narės teisė taikoma pradėtoms bankroto procedūroms: **pagal bendrą taisyklę, nustatytą Reglamento 4 straipsnio 1 dalyje, bankroto byloms ir jų padariniams taikoma valstybės narės, kurios teritorijoje iškelta bankroto byla, teisė (lot. *lex fori concursus*)**¹⁷. Reglamentas taip pat nustato iškeltų bankroto bylų pripažinimo tarp valstybių narių principą, pagal kurį bet kurios valstybės narės (išskyrus Daniją) sprendimas iškelti bankroto bylą automatiškai, be jokių papildomų procedūrų, pripažįstamas visose kitose valstybėse narėse (Reglamento 16 straipsnio 1 dalis). Reglamentas taip pat koordinuoja paralelių bankroto procesų įgyvendinimą, kai tai pačiai įmonei dvejose ar daugiau skirtingose valstybėse narėse iškeliamos dvi ar daugiau bankroto bylų (pagrindinė bankroto byla ir šalutinė (-s) bankroto byla (-os)).¹⁸

Kaip minėta, Reglamentu siekiama apibrėžti valstybių narių teismų jurisdikciją tarpvalstybinio bankroto bylose, taip užtikrinant efektyvų ir veiksmingą šių bylų nagrinėjimą. Pažymėtina, jog siekiant įgyvendinti su Reglamento priėmimu siejamus tikslus, svarbus uždavinys yra teisinių prielaidų perkelti turtą arba teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą, ieškant palankesnės teisinės padėties (angl. *forum shopping*), panaikinimas. Šis uždavinys nėra toks paprastas, kaip gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio, kadangi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 49 straipsnis griežtai draudžia vienos valstybės narės nacionaliniams subjektams riboti įsisteigimo teisę kitos valstybės narės subjektams. Atsižvelgiant į tai, palankesnės teisinės padėties ieškojimas, siekiant perkelti bankroto procesą iš vienos valstybės narės į kitą, gali kelti realią grėsmę Reglamento tikslams įgyvendinti. Kita vertus, pažymėtina ir tai, jog palankesnės teisinės padėties ieškojimas perkeltiant Pagrindinių turtinių interesų vietą iš vienos valstybės narės į kitą ne visada yra susijęs

¹⁶ Robert van Galen. The European Insolvency Regulation and Groups of Companies. INSOL Europe Annual Congress. Cork, Ireland. October 16 – 18, 2003.

¹⁷ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P 310.

¹⁸ Miguel Virgós, Miguel Virgós Soriano, Francisco Garcimartín, Francisco J. GarcimartínAlfárez. The European Insolvency Regulation: law and practice. Kluwer Law International. 2004. P 8.

su neigiamomis pasekmėmis¹⁹. Autorius mano, jog neigiamų pasekmių kilimo grėsmę ieškant palankesnės teisinės padėties galėtų sumažinti Europos Sąjungos valstybių narių teismų, taip pat ir Europos Teisingumo Teismo racionalus požiūris aiškinantis tikruosius įmonės ar kito subjekto turto ar registracijos (gyvenamosios) vietos pakeitimo tikslus, ir taikant sankcijas ar tiesiog atsisakant kelti pagrindinę bankroto bylą subjektams, kurie perkėlė savo Pagrindinių turtinių interesų vietą turėdami vieną tikslą – palankesnės teisinės padėties ieškojimą – ir taip įtakojo neigiamų pasekmių atsiradimą kreditoriams²⁰.

1.2. Reglamente dėl bankroto bylų taikomos tarpvalstybinio bankroto reguliavimo koncepcijos

Atkreiptinas dėmesys, jog Reglamento preambulės 8 punkte įtvirtinta, jog „**Siekiant padidinti tarpvalstybines pasekmes sukeliančių bankroto bylų veiksmingumą ir efektyvumą, reikalinga ir būtina, kad nuostatos dėl jurisdikcijos /.../ būtų numatytos Bendrijos teisės priemonėje, kuri yra privaloma ir tiesiogiai taikoma valstybėse narėse**“. Tuo tikslu Reglamente įtvirtinamas bankroto bylų universalumo principas, kuris derinamas kartu su teritoriškumo koncepcija. Universalus bankroto modelis pateikia visiškai skirtingą požiūrį į tarpvalstybinio bankroto procedūrų įgyvendinimą nei teritorinis. Teritoriškumo koncepcija yra „*teisinio susiskaidymo*“ (angl. *legal fragmentation*) pasaulyje išraiška, apsiribojanti kiekvienos valstybės sienomis. Šios koncepcijos rezultatas bankroto procedūrų atžvilgiu yra paprastas: kiekviena valstybė, kurioje skolininkas turi turto, inicijuoja bankroto procedūras, vadovaudamasi savo teisės aktais, o į bankrutuojančios įmonės turto masę, iš kurios tenkinami kreditorių reikalavimai, patenka tik tas turtas, kuris yra bankroto bylą iškėlusioje valstybėje. Tai reiškia, jog: pirma, vienam subjektui gali būti iškelta tiek bankroto bylų, kiek yra valstybių, kuriose tam subjektui priklauso turtas; antra, kiekviena iš skirtingose valstybėse iškeltų bankroto bylų reguliuojama pagal ją iškėlusios valstybės teisę ir, trečia, tik tos valstybės, kurioje yra iškelta bankroto byla, kreditoriai gali dalyvauti bankroto byloje. Taigi pagal teritoriškumo modelį tiek kreditoriai, tiek ir skolininko turtas yra apribotas ties tos valstybės, kurioje skolininkui iškelta bankroto byla, sienomis²¹. Iš to seka, jog skolininko turtas kiekvienoje valstybėje, kurioje jam yra iškelta bankroto byla, bus parduodamas skirtingų likvidatorių, dėl ko ne tik, kad padidės administravimo išlaidos, bet galimai sumažės ir paties turo vertė, lyginant su ta verte, kurią turtas

¹⁹ Pagrindinių turtinių interesų vietos perkėlimas ieškant palankesnės teisinės padėties Autoriaus bus aptariamas tolimesniuose magistrinio darbo skyriuose.

²⁰ Autorius palankesnės teisinės padėties ieškojimo, perkeliant Pagrindinių turtinių interesų vietą iš vienos valstybės narės į kitą, apsektus aptars tolimesniuose darbo skyriuose.

²¹ Miguel Virgós, Miguel Virgós Soriano, Francisco Garcimartín, Francisco J. GarcimartínAlfárez. The European Insolvency Regulation: law and practice. Kluwer Law International. 2004. P 11.

turėtų, jeigu būtų parduotas kaip vienas kompleksas (visuma)²² (pavyzdžiui, telekomunikacijų tinklai, einantys per kelių skirtingų valstybių teritorijas; geležinkelių susisiekimo tinklas, išsidėstęs keliose skirtingose valstybėse ir pan.). Darytina išvada, jog pasaulyje itin sparčiai didėjant milžiniškų bendrovių (konglomeratų) skaičiui²³, teritoriškumo modelis nebegalėtų atitikti šių dienų verslo bei rinkos poreikių, tuo pačiu ir efektyvaus bei veiksmingo bankroto procedūrų įgyvendinimo galimybių.

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytus teritoriškumo koncepcijos trūkumus, iš pirmo žvilgsnio manytina, jog tik universalumo koncepcija, bankroto procedūrose gali atitikti šiuolaikinės rinkos poreikius ir išspręsti visas, su tarpvalstybiniu bankrotu susijusias, problemas. Priešingai nei teritorinio bankroto proceso modelis, universalus bankroto modelis pasižymi vienu bankroto procesu, apimančiu subjekto turtą visose valstybėse, vienu likvidatoriumi, turinčiu įgaliojimus visose valstybėse, kuriose yra bankrutuojančio subjekto turtas. Universalumo koncepcija, lyginant su teritoriškumo, turi šiuos pranašumus: pirma, lengviau numatyti taikytiną bankroto procesui teisę, t. y. bankroto procesui bus taikoma tos valstybės teisė, kurioje iškelta bankroto byla; antra, net ir perkėlus bankrutuojančio subjekto kapitalą į kitą valstybę, tai neapsaugos to turto nuo pirmojoje valstybėje inicijuoto bankroto proceso; trečia, bankroto proceso „centralizavimas“ dažniausiai sumažina administravimo išlaidas, taip pat užtikrina efektyvesnį ir veiksmingesnį bankroto procesą; pažymėtina ir tai, jog pastarasis privalumas ypač aktualus restruktūrizavimo procesui, kuriame reikalingas glaudus įvairių šalių (kreditorių, skolininko, likvidatoriaus, valstybės valdžios institucijų) bendradarbiavimas atkuriant restruktūrizuojamo subjekto, kaip verslo vieneto (komplekso), mokumą; ketvirta, universalumo koncepcija sumažina palankesnės teisės ieškojimo tikimybę (bet jos nepanaikina), kas leidžia veiksmingiau paskirstyti kapitalą, sumažinti kreditų kainas bei paskirstyti kapitalą skirtingose valstybėse, atsižvelgiant ne į palankesnės teisinės sistemos valstybę, bet į to kapitalo ekonominį pelningumą; penkta, subjektui ketinant perkelti ar perkeltiant turtą iš vienos valstybės į kitą, kreditoriams nereikia priverstinai inicijuoti šiam subjektui bankroto proceso, nes nesvarbu kurioje valstybėje būtų subjekto turtas, kreditoriams visada šis turtas bus „pasiekiamas“. Tačiau reikia pažymėti, jog ir teritorinis bankroto procedūrų modelis turi ir tam tikrų pranašumų prieš universalųjį: pavyzdžiui, vietiniai kreditoriai dažnai pageidauja, jog bankroto byla būtų nagrinėjama vietos teisme, dėl ko bankroto bylai būtų taikoma vietos teisė, taip pat sumažėtų vietinių kreditorių išlaidos, susijusios su dalyvavimu bankroto procedūrose. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, jog siekiant užtikrinti

²²Israel Jona.Europen Cross-Border Insolvency Regulation.Intersentia.Antwerpen-Oxford, 2005.P. 30-31.

²³Pavyzdžiui tokios bendrovės (konglomeratai), kaip „BNP Paribas“, „Alianz“, „Fortis“, „General Electric“, „Toyota Motors“, „Barclays“ ir kt.

efektyvų ir veiksmingą bankroto bylų nagrinėjimą pagal universalųjį modelį, neabejotinai reikalingas skirtingų valstybių institucijų ir (ar) asmenų, dalyvaujančių bankroto procese, glaudus bendradarbiavimas²⁴.

Pažymima, jog nei universalus, nei teritorinio bankroto procedūrų modelio „grynąja“ jų forma šiuo metu neegzistuoja ir tik jų tarpusavio derinimas gali užtikrinti efektyvų ir veiksmingą tarpvalstybinio bankroto procesą.

Ribota universalumo koncepcija.

Atkreiptinas dėmesys, jog priimant Reglamentą dėl bankroto bylų vadovautasi ribota universalumo koncepcija. Riboto universalumo koncepcija Reglamente pasireiškia įtvirtinant du bankroto bylų modelius: pagrindinė bankroto byla ir teritorinė (šalutinė) bankroto byla. Universalus tarptautinio bankroto koncepcija Reglamente pasireiškia įtvirtinant vieną universalią bankroto procedūrą, kurios poveikis apima skolininko turtą, esantį visose valstybėse narėse, o likvidatoriaus įgaliojimai išėina už jį paskyrusio teismo ribų. Universalumas iš dalies pasireiškia ir tuo, kad pagal bendrą taisyklę *lex fori concursus* reglamentuoja bankroto bylos iškėlimo padarinius ne vien ją iškėlusioje valstybėje, bet ir visose kitose valstybėse narėse²⁵. Tokia universalus poveikio bankroto procedūra Reglamente vadinama pagrindine bankroto byla (angl. *main insolvency proceedings*), kuri, remiantis Reglamento 3 straipsniu, gali būti iškelta tik tos valstybės narės teismo, kurios teritorijoje yra skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta²⁶. Tokiu būdu stipriai apribojamas valstybių narių suverenitetas bankroto teisės srityje, nes jos įpareigojamos pripažinti kitoje valstybėje narėje paskirto likvidatoriaus įgaliojimus, o galimybė nepripažinti kitoje valstybėje narėje iškeltos bankroto bylos yra apribota iki minimumo²⁷. Tačiau siekiant apsaugoti vietinių kreditorių interesus ir taip apriboti universalumo koncepcijos Reglamente taikymą, kaip vienas iš būdų, ribojantis visa apimantį pagrindinės bankroto bylos poveikį skolininko turtui, yra šalutinės bankroto bylos iškėlimo galimybė, kuri yra teritoriškumo koncepcijos Reglamente išraiška. Kaip nustatyta Reglamento 3 straipsnio 2 dalyje, šalutinė bankroto byla galima iškelti tik valstybėje narėje, kurioje skolininkas turi įmonę, o remiantis Reglamento 27 straipsniu, šalutinėse bankroto bylose sprendžiamas tik tos valstybės narės,

²⁴Miguel Virgós ir kt. *The European Insolvency Regulation: law and practice*. Kluwer Law International. 2004. P 15.

²⁵Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. *Bankroto teisė*. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P 311.

²⁶Radvilė Čiricaite. *Bankroto bylų teisingumas pagal Europos Sąjungos teisę // Teisė*, 2007, t. 63, p. 33-42.

²⁷Robert van Galen. *The European Insolvency Regulation and Groups of Companies*. INSOL Europe Annual Congres. Cork, Ireland. October 16 – 18, 2003.

kurios teritorijoje iškelta šalutinė bankroto byla, esančio turto klausimas²⁸. Tai reiškia, jog teritorinės bankroto bylos poveikis apribojamas tos valstybės teritorija ir tokia byla nagrinėjama kitoje valstybėje narėje nei pagrindinė bankroto byla.

Kaip matyti, Reglamentas dėl bankroto bylų yra universalumo ir teritoriškumo koncepcijų derinys, kuris yra keturiasdešimties metų valstybių narių pastangų harmonizuoti tarpvalstybinio bankroto procesą Europos Sąjungoje rezultatas. Dėl to šis Reglamentas, daugelio autorių nuomone, pripažįstamas dideliu žingsniu į priekį siekiant tiek tinkamo Europos Sąjungos vidaus rinkos veikimo užtikrinimo, tiek efektyvaus ir veiksmingo tarpvalstybinių bankroto bylų nagrinėjimo užtikrinimo²⁹ (kaip minėjome aukščiau, iki Europos Tarybai priimant šį Reglamentą jokie kito teisės akto, reglamentuojančio tarpvalstybinio bankroto bylų jurisdikcijos klausimus Europos Sąjungos lygmeniu, nebuvo). Visgi pripažįstama, jog teritorinės bankroto bylos iškelimo galimybė paneigia pačią universalaus bankroto idėją ir jos tikslą – užtikrinti kreditorių lygiateisiškumą: užuot vykdžius vieną bankroto procedūrą, skirtingose valstybėse narėse iškeliamos dvi ar daugiau bankroto bylos, paskiriama du ar daugiau likvidatorių, laikomasi dviejų ar daugiau turto realizavimo mechanizmų³⁰. Todėl, kaip nurodoma Reglamento preambulės 20 punkte, pagrindinės ir šalutinės bankroto bylos gali padėti veiksmingai realizuoti visą turtą tik tada, kai suderinamos visos tuo pat metu nagrinėjamos bylos. Pripažįstama, jog siekiant įgyvendinti Reglamento priėmimu numatytus tikslus – užtikrinti efektyvų ir veiksmingą bankroto bylų nagrinėjimą bei tinkamą Europos Sąjungos vidaus rinkos veikimą – viena iš esminių sąlygų, slypinčių pačiuose Europos Bendrijų steigimo tiksluose, yra valstybių narių institucijų ir asmenų, dalyvaujančių bankroto procese, tarpusavio bendradarbiavimas. Tik tokiu būdu gali būti užtikrintas efektyvus ir veiksmingas bankroto bylų nagrinėjimas, kas reiškia ir efektyvesnį kreditorių reikalavimų patenkinimą, įmonių mokumo atkūrimą, darbo vietų išsaugojimą, galų gale valstybių narių biudžeto pajamų didėjimą. Priešingu atveju Reglamentas taptų tik teritorinių bankroto bylų sistema su universalus bankroto proceso simuliacija³¹.

²⁸Šalutinėmis bankroto bylomis gali būti tik Tarybos reglamento Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų B priede išvardytos bylos. Visos šalutinės bylos baigiasi likvidavimu. Lietuvoje šalutinėmis bylomis gali būti įmonės bankroto byla ir įmonės bankroto procesas ne teismo tvarka.

²⁹Israel Jona. *European Cross-Border Insolvency Regulation*. Intersentia. Antwerpen-Oxford, 2005. P. 334.

³⁰Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. *Bankroto teisė*. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P. 314.

³¹Israel Jona. *European Cross-Border Insolvency Regulation*. Intersentia. Antwerpen-Oxford, 2005. P. 335.

2. PAGRINDINĖS BANKROTO BYLOS IŠKĖLIMAS PAGAL REGLAMENTĄ DĖL BANKROTO BYLŲ

Reglamento dėl bankroto bylų 3 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „**Valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta, teismai turi jurisdikciją iškelti bankroto bylą**“. Kaip pažymėjo Europos Teisingumo Teismas *Eurofood* byloje, remiantis Reglamento 3 straipsnio 1 dalimi, „**valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta, teismo pradėta bankroto byla yra „pagrindinė byla“, turinti universalų poveikį, nes taikoma visam skolininko turtui, esančiam visose valstybėse narėse, kuriose taikomas Reglamentas**“³². Reglamentas numato, jog gali būti iškelta tik viena pagrindinė bankroto byla. Pagrindinės bankroto bylos iškėlimas siejamas su keliais itin svarbiais aspektais:

- 1) Tai reiškia, jog bankroto bylai ir jos padariniams bus taikoma valstybės narės, kurios teritorijoje iškelta bankroto byla, teisė (*lex concursus*) (išskyrus Reglamento 5-15 straipsniuose įtvirtintus atvejus). Pagal *lex concursus* bus nustatomos bankroto bylos iškėlimo sąlygos, jos eiga, procesiniai ir materialiniai padariniai.
- 2) Sprendimas iškelti pagrindinę bankroto bylą, kurią pagal savo kompetenciją priima valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta, teismas, bus pripažįstamas visose kitose valstybėse narėse nuo tada, kai sprendimas įsiteisės bankroto bylą iškėlusioje valstybėje. Autorius nori atkreipti dėmesį į tai, jog, kaip parodė Europos Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas *Euorfood* byloje, esant materialinės teisės, reglamentuojančios bankroto procesą, skirtumams valstybėse narėse, gali kilti sunkumų nustatant, kas yra laikytina sprendimu iškelti bankroto bylą. O tai ypač svarbu, kai kalbama apie pagrindinės bankroto bylos iškėlimą (nuo to momento, kai valstybėje narėje pagal jos teisę įsiteisėja sprendimas skolininkui iškelti pagrindinę bankroto bylą, visų kitų valstybių narių teismai automatiškai praranda galimybę tam pačiam skolininkui iškelti pagrindinę bankroto bylą). *Eurofood* byloje Airijos Aukščiausiasis Teismas (*Supreme Court*) dėl prejudicinio sprendimo kreipėsi į Europos Teisingumo Teismą pateikdamas vieną iš klausimų: kai kompetentingam Airijos teismui pateiktas pareiškimas dėl įmonės likvidavimo (*winding up*) ir šis teismas iki nutarties dėl likvidavimo priėmimo priima nutartį, kuria paskiriamas laikinasis likvidatorius (*provisional liquidator*), turintis teisę paimti saugojimui įmonės turtą, tvarkyti įmonės reikalus, atidaryti banko sąskaitą ir paskirti advokatą, taip teisiškai apribojant įmonės administracijos teisę veikti, ar ši nutartis kartu su pareiškimo

³² Europos Teisingumo Teismo 2006 m. gegužės mėn. 2 d. prejudicinis sprendimas Nr. C-341/04 *Eurofood* byloje.

pateikimu yra sprendimas iškelti bankroto bylą, kaip tai suprantama pagal Reglamento 16 straipsnį, aiškinamą atsižvelgiant į Reglamento 1 ir 2 straipsnius? Europos Teisingumo Teismas, atsakydamas į šį klausimą, nurodė, jog iš Reglamento 1 straipsnio 1 dalies yra aišku, kad bankroto bylos, kurioms jis taikomas, turi atitikti keturias sąlygas: (i.) tai turi būti kolektyvinės bylos; (ii.) jos turi būti pagrįstos skolininko nemokumu; (iii.) skolininko nemokumo pasekmės turi apimti bent jau dalinį pastarojo teisės į turtą netekimą; (iv.) dėl to turi būti paskiriamas likvidatorius. Tačiau pats teismas pripažino, jog Reglamentas nepakankamai tiksliai paaiškina sąvoką „*sprendimas iškelti bankroto bylą*“. Teismas nurodė, jog bankroto bylai iškelti reikalingos sąlygos ir formalumai priklauso nuo nacionalinės teisės ir, priklausomai nuo valstybės narės, šios sąlygos ir formalumai gali kisti. Kai kuriose valstybėse narėse bylos iškeliamos labai greitai po pareiškimo pateikimo, o būtinas patikrinimas, ar egzistuoja pagrindai skolininko nemokumui pripažinti, atliekamas vėliau. Kitose valstybėse narėse kai kurie esminiai įvertinimai, kuriems gali reikėti daugiau laiko, turi būti atliekami iki bylos iškėlimo. Kai kuriose nacionalinėse teisės sistemose keletą mėnesių gali būti iškelta „laikinoji byla“. Europos Teisingumo Teismas taip pat atkreipė dėmesį, jog, kaip teigia Europos Bendrijų Komisija, siekiant užtikrinti Reglamento nustatytos sistemos efektyvumą, svarbu, kad Reglamento 16 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje numatytas pripažinimo principas byloje galėtų būti taikomas kuo anksčiau. Atsižvelgdamas į tai, Teismas nurodė, jog nepaisant to, kad *Eurofood* atveju Airijos Aukštasis Teismas (*High Court*) paskyrė tik laikinąjį likvidatorių (*provisional liquidator*), Reglamento 16 straipsnio 1 dalies pirmoji pastraipa turi būti aiškinama taip, jog sprendimas iškelti bankroto bylą šios sąvokos prasme yra valstybės narės teismo, dėl to klausimo gavusio pareiškimą, pagrįsta skolininko nemokumu ir susijusį su Reglamento A priede numatytos bylos iškėlimu, priimtas sprendimas, kai šis sprendimas apima skolininko teisės į turtą atėmimą ir Reglamento C priede numatyto likvidatoriaus paskyrimą. Šis teisės į turtą atėmimas reiškia, kad skolininkas netenka teisės valdyti savo turtą. Taigi Europos Teisingumo Teismas neatsižvelgė į *Eurofood* motininės įmonės *Parmalat*, įsteigtos Italijoje, administratoriaus E. Bondi ir Italijos Vyriausybės argumentus, jog laikinojo likvidatoriaus (*provisional liquidator*) paskyrimas, atsižvelgiant į Reglamento 38 straipsnį, negali būti laikomas pagrindinės bankroto bylos iškėlimu, ir pripažino, jog Airijos Aukštojo Teismo (*High Court*) sprendimas dukterinei *Parmalat* įmonei *Eurofood*, įregistruotai Airijoje, paskirti laikinąjį likvidatorių pagal Airijos teisę, laikytinas pagrindinės bankroto bylos iškėlimu, kaip tai suprantama pagal Reglamento 1 ir 2 straipsnius, ir toks sprendimas yra automatiškai pripažintinas visose kitose valstybėse narėse³³. Tokį Europos Teisingumo Teismo sprendimą galima pagrįsti tuo, jog, kaip

³³ Europos Teisingumo Teismo 2006 m. gegužės mėn. 2 d. prejudicinis sprendimas Nr. C-341/04 *Eurofood* byloje.

minėjome, Reglamentu nesiekama harmonizuoti valstybių narių bankroto procesą reglamentuojančių teisės aktų; Reglamentas skirtas nustatyti, kurios valstybės narės teismai turi jurisdikcija iškelti pagrindinę bankroto bylą. Visgi kai kurie autoriai pažymi, jog toks Teisingumo Teismo sprendimas turėtų būti interpretuojamas dviprasmiškai. Viena vertus, esant daugybei Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo kriterijų ir jų tarpusavio sąveikos interpretavimų, yra logiška ir pagrįsta tai, jog pirmasis valstybės narės teismas, iškėlęs įmonei pagrindinę bankroto bylą, užkerta kelią kitos valstybės narės teismui iškelti pagrindinę bankroto bylą tai pačiai įmonei. Tai reiškia, jog Reglamente taikant „*pirmenybės principą*“ teoriškai turi būti užkertamas kelias dviejose valstybėse narėse tai pačiai įmonei iškelti pagrindinę bankroto bylą. Kita vertus, pernelyg platus Reglamento 16 straipsnio 1 dalies interpretavimas, kai laikinojo likvidatoriaus (*provisional liquidator*) paskyrimas prilyginamas pagrindinės bankroto bylos iškėlimui, kaip tai suprantama pagal Reglamento 1 ir 2 straipsnius ir kas sukelia pasekmes, numatytas Reglamento 16 straipsnio 1 dalyje, gali būti pavojingas tuo apsektu, jog tokiu atveju, kai paaiškėja, kad pagrindo iškelti skolininkui bankroto bylą nėra, Europos Teisingumo Teismo minėtas siekis pripažinimo principą taikyti kaip įmanoma anksčiau ir tuo pačiu užtikrinti teisinio tikrumo principo įgyvendinimą, gali pasisukti visiškai priešinga linkme³⁴. Pavyzdžiui, įsivaizduokime, jog *Eurofood* atveju, Airijos teismams paskyrus *Eurofood* įmonės laikinąjį likvidatorių (*provisional liquidator*), kas, kaip pažymėjo Europos Teisingumo Teismas, prilygsta pagrindinės bankroto bylos pagal Reglamentą iškėlimui, paaiškėtų, jog pagrindo likviduoti įmonę nėra ir dėl to bankroto byla įmonei būtų nutraukta (laikinis likvidatorius (*provisional liquidator*) būtų atšauktas): kas, atsižvelgiant į laikinojo likvidatoriaus (*provisional liquidator*) Airijos teisinėje sistemoje, yra labai tikėtina. Tokiu atveju Italijos teismai nuo to momento, kai bankroto byla pagal Reglamentą būtų laikoma nutraukta, būtų įgiję teisę šiai įmonei iškelti pagrindinę bankroto bylą. Tokiu būdu Europos Teisingumo teismo ir Europos Sąjungos Komisijos kvestionuojamas kaip įmanoma greitesnio pripažinimo principas nepasiektų jam keltų tikslų bei sukeltų teisinio neapibrėžtumo padėtį: dauguma užsienio kreditorių, atsižvelgdami į tai, jog laikinojo likvidatoriaus (*provisional liquidator*) paskyrimas laikomas pagrindinės bankroto bylos iškėlimu, pagrįstai tikėtusi, jog šios įmonės bankroto procesas vyks Airijoje. Pažymėtina, jog ne veltui laikinojo administratoriaus (*provisional liquidator*) paskyrimas daugelio Airijos teisininkų suprantamas Reglamento 38 straipsnio³⁵ kontekste, kas nėra

³⁴ Thomas Bahner. The Battle over Jurisdiction in the European Insolvency Law – ECJ 2.5.2006, C-341/04 (*Eurofood*). ECFR 2006, 311-329.

³⁵ Reglamento 38 straipsnyje numatyta: „Jei valstybės narės teismas, turintis jurisdikciją pagal 3 straipsnio 1 dalį, siekdamas užtikrinti skolininko turto apsaugą, skiria laikinąjį administratorių, minėtas laikinasis administratorius yra

laikoma pagrindinės bankroto bylos iškelimu pagal Reglamento 1 ir 2 straipsnius³⁶, nes pagal Airijos teisę laikinojo likvidatoriaus paskyrimas nėra laikomas bankroto proceso pradžia³⁷.

- 3) Teismo sprendimas iškelti pagrindinę bankroto bylą be tolesnių formalumų kiekvienoje kitoje valstybėje narėje turės tokius pat padarinius kaip ir bylą iškelusioje valstybėje, kol toje kitoje valstybėje narėje nebus iškelta šalutinė bankroto byla (išskyrus Reglamento 5-7 straipsniuose numatytus atvejus).
- 4) Likvidatorius, kurį paskiria pagrindinę bylą iškėlęs teismas, gali vykdyti visus valstybės, kurioje iškelta byla, įstatymų jam suteiktus įgaliojimus kitoje valstybėje narėje, kol toje valstybėje narėje nėra iškelta šalutinė bankroto byla.

Autorius pažymi, jog nors ir Reglamento kūrėjai siekė užkirsti kelią arba sumažinti galimybes iki minimumo dvejose valstybėse narėse iškelti pagrindinę bankroto bylą tam pačiam skolininkui, tačiau, kaip parodo *Eurofood* byla, ši galimybė nėra panaikinta. Autoriaus nuomone, esminis faktorius, lemsiantis, ar ateityje tokios situacijos, kaip *Eurofood* atveju, pasikartos, bus valstybių narių tarpusavio bendradarbiavimo tarpvalstybinio bankroto bylose lygis (kuo jis bus aukštesnis, tuo didesnė tikimybė, jog tokių situacijų bus išvengta) bei Pagrindinių turtinių interesų vietos kriterijaus aiškesnis ir detalesnis reglamentavimas.

2.1. Sąlygų iškelti pagrindinę bankroto bylą egzistavimo laikas

Pažymėtina, jog Pagrindinių turtinių interesų vieta turi egzistuoti tam tikru laiko momentu, pagal kurį teismas nustatytą jurisdikciją iškelti bankroto bylą. Tačiau Reglamento 3 straipsnio 1 dalyje, kurioje įtvirtintos taisyklės valstybių narių teismams iškelti skolininku pagrindinę bankroto bylą, tokio momento nenustatyta. Iki Europos Teisingumo Teismo prejudicinio sprendimo *Susanne Staubitz-Schreiber* byloje³⁸ nebuvo aišku, ar pirmiau minėtos aplinkybės turi egzistuoti pateikiant prašymą iškelti skolininkui bankroto bylą, ar teismui priimant sprendimą iškelti

įgaliojamas reikalauti, kad per laikotarpį nuo prašymo iškelti bankroto bylą iki sprendimo ją iškelti priėmimo būtų imtasi kitos valstybės narės teritorijoje įstatymais nustatytų priemonių toje šalyje esančiam skolininko turtui apsaugoti ir išsaugoti.

³⁶ G. Moss, I. Fletcher, S. Isaacs. *The EC Regulation on Insolvency Proceedings: A Commentary and Annotated Guide*. Oxford University Press. USA, 2009. Para 5.88-5.90.

³⁷ Thomas Bahner. *The Battle over Jurisdiction in the European Insolvency Law – ECJ 2.5.2006, C-341/04 (Eurofood)*. ECFR 2006, 311-329.

³⁸ Europos Teisingumo Teismo 2006 m. sausio 17 d. prejudicinis sprendimas byloje C-1/04 *Staubitz-Schreiber* [2006] ECR I-0000.

bankroto byla³⁹. Valstybių narių teismai skirtingai aiškino šį momentą: pavyzdžiui, *Shierson v Vieland-Boddy* byloje pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad nustatant skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietą, reikia vertinti aplinkybes, kurios buvo prašymo iškelti bankroto bylą pateikimo teismui momentu. Tačiau apeliacinės instancijos teismas panaikino tokį pirmosios instancijos teismo sprendimą ir nurodė, jog siekiant nustatyti skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietą, reikia vertinti aplinkybes, esančias priimant sprendimą iškelti skolininkui pagrindinę bankroto bylą⁴⁰. Tokios pat nuomonės laikėsi ir Anglijos Aukštasis Teismas, priimdamas sprendimą byloje *Geveran Trading Co. Ltd. v Kjell Tore Skjevesland*⁴¹.

Atkreiptinas dėmesys, jog Europos Teisingumo Teismas prejudiciniame sprendime byloje *Susanne Staubitz-Schreiber* byloje konstatavo, kad skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta turi egzistuoti, kai yra pateikiamas prašymas iškelti bankroto bylą. Be to, Europos Teisingumo Teismas pasisakė ir dėl tokios situacijos, kai skolininkas po prašymo iškelti pagrindinę bankroto bylą pateikimo, bet prieš pradėdant bylos nagrinėjimą perkelia savo Pagrindinių turtinių interesų vietą į kitos valstybės narės teritoriją. Teismas konstatavo, jog tokiu atveju valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta tuo metu, kai skolininkas pateikia prašymą iškelti pagrindinę bankroto bylą, teismas išlaiko jurisdikciją pradėti minėtą procedūrą. Taigi šie Europos Teisingumo Teismo išaiškinimai užkirto kelią bankroto bylos šalims perkėlinėti turto ar teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą, ieškant palankesnės sau teisinės sistemos, kai valstybės narės teismui ar kompetentingai institucijai jau yra pateiktas pareiškimas dėl bankroto bylos iškėlimo, ir prisidėjo prie pagrindinio Reglamento tikslo – veiksmingo tarpvalstybinio bankroto bylų nagrinėjimo proceso užtikrinimo – įgyvendinimo⁴².

2.2. Pagrindinių turtinių interesų vieta – jurisdikciją pradėti pagrindinę bankroto bylą pagal Reglamentą dėl bankroto bylų lemiantis kriterijus

Reglamento dėl bankroto bylų 3 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „**Valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta, teismai turi jurisdikciją iškelti bankroto bylą**“. Pažymėtina, jog Reglamente nepatirkama apibrėžimo, kas yra laikytina skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta, tačiau Reglamento preambulės 13 punkte yra įtvirtinta, jog „Pagrindinių turtinių interesų vieta turėtų būti vieta, kurioje skolininkas reguliariai

³⁹ Radvilė Čiricaitė. Bankroto bylų teisingumas pagal Europos Sąjungos teisę // Teisė, 2007, t. 63, p. 33-42.

⁴⁰ *Shierson v Vieland-Boddy* [2005] BPIR 1170.

⁴¹ Anglijos Aukštojo Teisingumo Teismo 2002 11 11 sprendimas *Geveran Trading Co. Ltd. v Kjell Tore Skjevesland* byloje [Interaktyvus: žiūrėta 2010 09 03]. Prieiga per internetą: http://www.eir-database.com/word_doc/judgements_2.pdf.

⁴² Radvilė Čiricaitė. Bankroto bylų teisingumas pagal Europos Sąjungos teisę // Teisė, 2007, t. 63, p. 33-42.

administruoja savo turtinius interesus, ir dėl to ją gali nustatyti trečiosios šalys“. Nors pačiame Reglamente daug dėmesio nustatant Pagrindinių turtinių interesų vietos sąvoką ar jos kriterijus neskiriama, tačiau skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietos koncepcija užima pagrindinę vietą, sprendžiant jurisdikcijos klausimus tarpvalstybinio bankroto byloje⁴³. Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog Reglamento 4 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog išskyrus atvejus, kai šis Reglamentas numato ką kita, bankroto byloms ir jų pasekmėms taikoma valstybės narės, kurios teritorijoje iškelta bankroto byla, teisė. Tai reiškia, jog tik toje valstybėje narėje, kurioje yra skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta, tam skolininkui gali būti iškelta pagrindinė bankroto byla ir tik tos valstybės narės, kurioje yra skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta, teisė gali būti taikoma pagrindinei bankroto bylai bei jos pasekmėms.

Taigi Pagrindinių turtinių interesų vieta pasižymi keliais požymiais:

- 1) Šioje vietoje skolininkas administruoja savo interesus. Doktrinoje laikomasi nuomonės, jog interesų administravimo vieta gali skirtis nuo interesų buvimo vietos. Pavyzdžiui tam tikro produkto gamyba gali vykti Lietuvoje ir išimtinai čia jis gali būti parduodamas (įmonės interesų buvimo vieta), bet strateginiai ir einamieji sprendimai yra priimami Švedijoje (įmonės interesų administravimo vieta). Kitaip tariant, turtiniai interesai administruojami ten, kur skolininkas faktiškai valdo savo įmonę⁴⁴.
- 2) Šioje vietoje administruojamas interesas turi būti turtinis. Šis turtinis interesas apima ne tik komercinę ūkinę veiklą, bet taip pat ir elementarią ekonominę veiklą, susijusią su fizinių asmenų veikla⁴⁵. Tačiau grynai asmeniniai ar kitokie interesai, nesusiję su turtiniais, nustatant Pagrindinių turtinių interesų buvimo vietą, teisiškai nėra reikšmingi.
- 3) Šią vietą gali nustatyti trečiosios šalys. Pažymėtina, jog į kategoriją „trečiosios šalys“ patenka ir skolininko kreditoriai. Taip ginamas jų interesas, kad skolininko nemokumo atveju bankroto byla galėtų būti keliami toje valstybėje narėje, kurioje kreditoriai turėjo pagrindo manyti skolininką veikiančią. Kartu kreditoriai gali nuspėti, kurios valstybės teismas turės jurisdikciją nagrinėti skolininko bankroto bylą ir kurios valstybės teisė bus taikoma šioje byloje.

⁴³ Patrick Wautelet. Some Considerations on the Center of the Main Interests as Jurisdictional Test under the European Insolvency Regulation. [Interaktyvus, žiūrėta 2010 10 18]. Prieiga per internetą: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=997983.

⁴⁴ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P 321.

⁴⁵ Virgos M., Schmit E. Report on the Convention on Insolvency Proceedings, Council Document 6500/1/96 (Annex).

4) Į kriterijų „*pagrindinis*“ atsižvelgiama, kai skolininko turtiniai interesai administruojami keliose vietose ir visas jas gali nustatyti trečiosios šalys⁴⁶. Čia atkreiptinas dėmesys į tai, jog nors ir skolininkas savo turtinius interesus gali administruoti daugelyje vietų, tačiau pagrindinę bankroto bylą pagal Reglamentą jam gali būti iškelta toje valstybėje narėje, kurioje skolininkas administruoja savo „*pagrindinius*“ turtinius interesus.

Pažymėtina, jog Reglamente įtvirtinta, kad bendrovių ar juridinių asmenų atveju, kai nėra priešingų įrodymų, preziumuojama, jog jų Pagrindinių turtinių interesų vieta yra registruotos buveinės vieta. Tuo tarpu fizinių asmenų atveju jokios prezumpcijos, nustatant Pagrindinių turtinių interesų vietą, nėra.

Daugelis autorių pažymi, jog atsižvelgiant į tokią Pagrindinių turtinių interesų vietos kriterijaus svarbą, yra nepaprastai nenaudinga, jog Reglamente nėra pateikta Pagrindinių turtinių interesų sąvokos aiškesnio ir detalesnio apibrėžimo, taip pat Reglamente pateikiama itin mažai kriterijų, apibrėžiančių šią sąvoką⁴⁷. Kaip viena iš Pagrindinių turtinių interesų vietos detalaus neatskleidimo Reglamente priežasčių nurodoma, jog iki Europos Tarybai priimant Reglamentą Pagrindinių turtinių interesų vietos koncepcija neegzistavo nei vienoje iš valstybių narių. Anot vieno iš šio Reglamento rengėjo M. Balz, Pagrindinių turtinių interesų vietos koncepcija yra „visiškai dirbtinis terminas, neturintis precedento nei vienoje iš valstybių narių teisėje“⁴⁸. Atsižvelgiant į tai, nenuostabu, jog valstybių narių teismai pastaraisiais metais turėjo tiek daug vargo nustatinėdami skolininkų Pagrindinių turtinių interesų vietas, interpretuodami ir aiškindami Pagrindinių turtinių interesų vietos koncepciją – ne visada darydami tą įtikinamai, tačiau stengdamiesi nustatyti aiškesnius skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo kriterijus.

Pažymėtina, jog pastaraisiais metais valstybių narių teismų praktika, susijusi su skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymu ir šios koncepcijos taikymu, augo itin dideliu tempu. Atsižvelgdamas į tai, jog siekiant universalaus ir autonominio, paremto Europos Sąjungos teise, Pagrindinių turtinių interesų vietos sąvokos aiškinimo, būtina analizuoti ir

⁴⁶ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P 321.

⁴⁷ Ian F. Fletcher. *Insolvency in Private International Law: National and International Approaches*. Second edition. New York: Oxford University Press, 2005; Patrick Wautelet. *Some Considerations on the Center of the Main Interests as Jurisdictional Test under the European Insolvency Regulation*. [Interaktyvus, žiūrėta 2010 10 18]. Prieiga per internetą: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=997983.

⁴⁸ M. Balz. „Europos nemokumo konvencija (tarptautinės teisės simpoziumas)“. // *Am. Bankruptcy L. J.*, Nr. 70/4, p. 485-531

sisteminti visų valstybių narių teismų sprendimus, susijusius su skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymu⁴⁹.

2.3. Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo doktrinos

Atkreiptinas dėmesys, jog Pagrindinių turtinių interesų vietos sampratos aspektui būdinga tai, kad faktinės skolininko veiklos aplinkybės gali nusverti formalių kriterijų (skolininko registracijos, įsisteigimo vieta) sukeltus teisinius padarinius. Reglamente nėra nurodyta, kokiais įrodymais ir koku įrodytinumo laipsniu (pavyzdžiui, kai nebėra abejonių ar kai labiau tikėtina) prezumpcija, kad skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta yra jo registruotos buveinės vietos valstybėje, gali būti nugincyta. Atsižvelgiant į įvairiapusę valstybių narių teismų praktiką aiškinant Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo taisykles bei siekiant nustatyti universalias šios sampratos gaires, kuriomis galėtų vadovautis valstybių narių teismai, labai svarbu identifikuoti ir plėtoti doktrinas, aiškinančias, kokias kriterijais remiantis ir koku pagrindu gali būti nugincyta ši prezumpcija.

A) „Valdymo ketinimų doktrina“⁵⁰ (angl. *mind of managment doctrine*)

Ši doktrina būdinga valstybėms, kurių teisė išskiria įvairiai ekonomiškai susijusių įmonių junginius ne tik kaip ekonominius, bet ir kaip teisinius vienetus. Remiantis šia doktrina, skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta nustatoma pagal skolininko valdymo ir kontrolės vietos kriterijus. Pagal šią doktriną aiškinama, jog jeigu vienai įmonei priklauso kitos įmonės akcijos arba viena įmonė kontroliuoja kitą įmonę kitokia forma, jų abiejų Pagrindinių turtinių interesų vieta laikytina vieta, iš kur yra valdoma kontroliuojanti įmonė⁵¹. Autorius, kaip šios doktrinos pavyzdį tarpvalstybinio bankroto byloje, pateikia tokį atvejį:

- *motininei įmonei, įregistruotai Lietuvoje, priklauso po 100 proc. dviejų dukterinių įmonių, įregistruotų Latvijoje ir Estijoje, akcijos. Motininė įmonė priima visus svarbiausius sprendimus, susijusius su dukterinių įmonių veiklos politika, valdymu (valdymo struktūra, vadovu skyrimas, personalo atranka), finansais (metinio biudžeto tvirtinimas). Remiantis „valdymo ketinimų doktrina“, Lietuvos teismas konstatuotų, jog visų šių trijų įmonių*

⁴⁹ Autorius tolimesniuose darbo skyriuose pateiks valstybių narių teismų praktikos pavyzdžių minėtoje srityje.

⁵⁰ Lietuvos autorių darbuose, skirtuose Reglamento analizei, ši doktrina lietuvių kalba buvo įvardyta tik Lauros Kirilevičiūtės mokslinėje publikacijoje „Ar egzistuoja palankesnės teisės ieškojimo galimybės bankroto byloje?“ (Teisė, 2010, t.74, p. 93-104). Autorius siūlo ir toliau laikytis tokio, šios doktrinos turinį ir esmę atspindinčio vertimo.

⁵¹ Laura Kirilevičiūtė. Ar egzistuoja palankesnės teisės ieškojimo galimybės bankroto byloje? // Teisė, 2010, t.74, p. 93-104.

Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Lietuvoje, todėl teismas visoms šioms įmonėms Pagrindinę bankroto bylą iškeltą Lietuvoje.

Autoriaus pateiktas pavyzdys yra aktualaus ne tik teoriniu lygmeniu, tačiau ir praktiniu taip pat. Būtent Parmos teismas, vadovaudamasis šia doktrina, konstatavo, jog Airijoje įregistruotos įmonės *Eurofood* motininė įmonė *Parmalat*, įregistruota Italijoje, „realiai kontroliavo“ įmonės *Eurofood* veiklą iš Italijos, todėl nustatė *Eurofood* Pagrindinių turtinių interesų vieta esant Italijoje ir iškėlė šiai įmonei pagrindinę bankroto bylą⁵². Tačiau vėliau Europos Teisingumo Teismas prejudiciniame sprendime, susijusiame ir su šiuo Parmos teismo sprendimu, konstatavo: jei bendrovė vykdo veiklą valstybės narės, kurioje yra jos registruota buveinė, teritorijoje, vien tik aplinkybės, kad jos ekonominę pasirinkimą gali kontroliuoti ar kontroliuoja kitoje valstybėje narėje įsteigta patronuojanti bendrovė, nepakanka Reglamente numatytai prezumpcijai paneigti. Europos Teisingumo Teismas šiame sprendime taip pat nurodė, jog prezumpcija dėl Pagrindinių turtinių interesų vietos buvimo bendrovės registruotos buveinės vietoje gali būti paneigta, tik jei objektyvūs kriterijai ir kriterijai, kuriuos gali patikrinti trečiosios šalys, leidžia nustatyti, kad reali padėtis skiriasi nuo tos, kurią turėtų atspindėti minėtos registruotos buveinės buvimo vieta⁵³. Taigi, kaip matome iš šio Europos Teisingumo Teismo prejudicinio sprendimo *Eurofood* byloje, „gryno“ „valdymo ketinimų doktrinos“ plataus taikymo galimybė tolimesnėje valstybių narių teismų praktikoje tarpvalstybinio bankroto bylose yra apribota. Be abejo, Autoriaus nuomone, jos taikymas gali būti vienas iš pagrindų konkrečioje situacijoje nuginčijant skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietos buvimą jo registruotos buveinės adresu, tačiau tokiu atveju ši doktrina turėtų būti sistemiškai taikoma kartu vertinanti ir kitus Pagrindinių turtinių interesų vietos prezumpcijos paneigimo pagrindus (pavyzdžiui, ar trečiosios šalys galėjo ir turėjo objektyviai suvokti, jog skolininkas vykdė ekonominę veiklą ne jo registruotais buveinės adresu ir pan.).

B) „Pagrindinės buveinės funkcijų“ doktrina (*angl. the doctrine of head office functions*)

Remiantis šia doktrina, Pagrindinių turtinių interesų vieta nustatoma pagal tai, kurioje valstybėje atliekamos pagrindinei įmonės buveinei būdingos funkcijos (pažymėtina, jog Reglamente šios funkcijos nėra išvardytos). Tai reiškia, jog jeigu įmonės registruotos buveinės vieta būtų vienoje valstybėje narėje, tačiau tos įmonės buveinės visos arba daugelis funkcijų būtų įgyvendinamos

⁵² Parmos civilinio ir baudžiamojo teismo 2004 m. vasario 19 d. sprendimas, [2004] I. L. P. 274.

⁵³ Europos Teisingumo Teismo 2006 gegužės 2 d. prejudicinis sprendimas byloje C-341/04 *Eurofood IFSC* [2006] – ECR I-03813.

kitoje valstybėje narėje, tokiu atveju atsirastų galimybė nuginčyti prezumpciją dėl įmonės Pagrindinių turtinių interesų vietos buvimo jos registracijos vietoje. Be abejo, vertindami šios doktrinos taikymą aiškinant Reglamento preambulės 13 punkte įtvirtintą nuostatą, turime nepamiršti, jog siekiant nuginčyti įmonės registruotos buveinės vietos kaip Pagrindinių turtinių interesų vietos prezumpciją, reikalinga, kad įmonės pagrindinės buveinės funkcijų įgyvendinimo vietą galėtų nustatyti trečiosios šalys⁵⁴. Pagrindinės buveinės funkcijos apima: (i.) nuolatinį ryšių palaikymą su investuotojais; (ii.) strateginių sprendimų priėmimą, įmonės ilgalaikės politikos kūrimą; (iii.) nuolatinę įmonės ūkinės – komercinės veiklos priežiūrą; (iv.) įmonės biudžeto valdymą.

Norėdami paaiškinti šios doktrinos turinį, pateiksime trumpą pavyzdį:

- *Įmonė yra įregistruota Latvijoje, tačiau jos vadovas ir valdybos nariai nuolat gyvena ir dirba Lietuvoje, taip pat didžioji dalis darbuotojų nuolat gyvena ir dirba Lietuvoje, visi pagrindiniai sprendimai, susiję su įmonės ekonomine, ūkine – komercine veikla, priimami Lietuvoje. Nors ši įmonė didžiąją dalį savo ūkinės – komercinės veiklos vykdo Latvijoje, tačiau remiantis „pagrindinės buveinės funkcijų doktrina“ Lietuvos teismas turėtų jurisdikciją tokiai įmonei iškelti pagrindinę bankroto bylą Lietuvoje.*

Taigi pažymėtina, jog taikant pagrindinės buveinės funkcijų doktriną nėra taip svarbu, kur yra įsikūrę įmonės valdymo organai, tačiau svarbu, kur realiai yra įgyvendinamos įmonės pagrindinės buveinės funkcijos.

C) „Verslo veiksmų vietos“ doktrina

Remiantis „verslo veiksmų vietos“ doktrina, Pagrindinių turtinių interesų vieta yra laikoma ten, kur vykdomas verslas (vykdoma gamyba, atliekami pardavimai). Ši teorija nėra plačiai taikoma, ji dažnai kritikuojama, ja dažniausiai remiamasi tik kaip papildomu argumentu nustatant skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietą. Autorius pateiks šios teorijos praktinį pritaikomumo pavyzdį:

- *Įmonė yra įregistruota Lietuvoje, jos vadovas ir valdybos nariai nuolat gyvena ir dirba Lietuvoje. Įmonė yra įkūrusi tris gamybos cechus Latvijoje, ten dirba didžioji dalis darbuotojų, pagrindiniai įmonės pardavimai atliekami Latvijoje. Nors šios įmonės vadovas ir valdybos nariai yra įsikūrę Lietuvoje, kur yra administruojami įmonės turtiniai interesai, taip pat Lietuvoje yra įregistruota šios įmonės buveinė, tačiau remdamasis „verslo veiksmų vietos*

⁵⁴ B. Wessels. International Insolvency Law. // Kluwer. The Netherlands. 2006, P. 340-342.

doktrina“ Latvijos teismas turėtų jurisdikciją tokiai įmonei iškelti pagrindinę bankroto bylą Latvijoje.

Pažymėtina, jog šios trys doktrinos yra glaudžiai susijusios, retai pasitaiko, kad būtų vadovaujamosi išimtinai tik vienai iš šių doktrinų būdingais argumentais. Paprastai Pagrindinių turtinių interesų vietos kaip įmonės registruotos buveinės vietos prezumpcija paneigiama įvairiais konkrečioje byloje esančiais įrodymais⁵⁵, t. y. kaip Autorius pažymėjo aukščiau, vertinant kiekvienoje byloje susiklosčiusias faktines aplinkybes. Tačiau, Autorius taip pat pažymi, jog šių teorijų žinojimas ir geras jų išmanymas yra ypač naudingas kiekvienu atveju vertinant ir nustatant skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietą.

2.4. Juridinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vieta – registruotos buveinės vieta: šios prezumpcijos nugincijimas, remiantis Europos Teisingumo Teismo ir Europos Sąjungos valstybių narių teismų praktika bei doktrina

Reglamento 3 straipsnio 1 dalies antrame skirsnyje nustatoma prezumpcija: „**Jei tai yra bendrovė arba juridinis asmuo, kai nėra priešingų įrodymų, laikoma, kad jos pagrindinių turtinių interesų vieta yra jos registruota buveinė**“. Pažymėtina, jog Europos Teisingumo Teismas *Eurofood* byloje konstatavo, jog „**pagrindinių interesų vieta nustatoma remiantis objektyviais ir trečiųjų šalių patikrintais kriterijais**. Šis objektyvumas ir trečiųjų šalių galimybė patikrinti yra būtini tam, kad būtų užtikrintas teisinis tikrumas ir numatomumas, susiję su turinčio jurisdikciją iškelti pagrindinę bankroto bylą teismo nustatymu. Šis teisinis numatomumas ir saugumas yra labai svarbūs, nes pagal Reglamento 4 straipsnio 1 dalį nuo turinčio jurisdikciją teismo nustatymo priklauso taikytinas įstatymas /.../ Iš to išplaukia, kad, nustatant bendrovės skolininkės pagrindinių turtinių interesų vietą, Bendrijos teisės aktų leidėjo numatyta paprasta prielaida dėl šios bendrovės registruotos buveinės gali būti paneigta tik jei objektyvūs ir trečiųjų šalių patikrintini kriterijai leidžia nustatyti, kad reali padėtis skiriasi nuo tos, kurią turėtų atspindėti minėtos registruotos buveinės buvimo vieta /.../ Toks galėtų būti bendrovės „pašto dėžutės“, kuri nevykdo jokios ekonominės veiklos valstybės narės teritorijoje, kurioje yra jos registruota buveinė, atvejis. Priešingai, jei bendrovė vykdo veiklą valstybės narės, kurioje yra jos registruota buveinė, teritorijoje, vien tik aplinkybės, kad jos ekonominę

⁵⁵ Laura Kirilevičiūtė. Ar egzistuoja palankesnės teisė ieškojimo galimybės bankroto bylose? // Teisė, 2010, t.74, p. 93-104.

pasirinkimą gali kontroliuoti ar kontroliuoja kitoje valstybėje narėje įsteigta patronuojanti bendrovė, nepakanka Reglamente numatyta prezumpcija paneigti⁵⁶.

Pažymėtina, jog tai buvo tik antras Europos Teisingumo Teismo sprendimas, susijęs su Reglamento dėl bankroto bylų taikymu ir jo aiškinimu⁵⁷, ir pirmasis priimtas dėl skolininko, kuris yra įmonių grupė. Šis Europos Teisingumo Teismo sprendimas apžvelgia pagrindinius Reglamento reguliavimo elementus, susijusius su tarpvalstybinių bankroto bylų iškelimu, koordinavimu ir šių bylų tarpusavio pripažinimu tarp valstybių narių⁵⁸.

Nors Europos Teisingumo Teismas Eurofood byloje konstatavo, jog prezumpcija, pagal kurią dukterinės bendrovės Pagrindinių turtinių interesų vieta yra valstybėje narėje, kurioje yra jos registruota buveinė, gali būti paneigta, tik jei objektyvūs kriterijai ir kriterijai, kuriuos gali patikrinti trečiosios šalys, leidžia nustatyti, kad reali padėtis skiriasi nuo tos, kurią turėtų atspindėti minėtos registruotos buveinės buvimo vieta, tačiau teismas taip ir nepasisakė dėl šių kriterijų tarpusavio sąveikos. Teismas taip pat pateikė du kraštutinius pavyzdžius, kurie turėtų padėti nustatyti įmonės Pagrindinių turtinių interesų vietą. Pirmas Teismo pateiktas pavyzdys: paneigti bendrovės registruotos buveinės kaip Pagrindinių turtinių interesų vietos prezumpciją galėtų bendrovės „pašto dėžutės“, kuri nevykdo jokios ekonominės veiklos valstybės narės teritorijoje, kurioje yra jos registruota buveinė, atvejis. Tuo tarpu antras Teisingumo Teismo pavyzdys yra: jei bendrovė vykdo veiklą valstybės narės, kurioje yra jos registruota buveinė, teritorijoje, vien tik aplinkybės, kad jos ekonominę pasirinkimą gali kontroliuoti ar kontroliuoja kitoje valstybėje narėje įsteigta patronuojanti bendrovė, nepakanka Reglamente numatyta prezumpcijai paneigti. Taigi teismas pateikia dvi priešingas situacijas, vienoje iš kurių bendrovė vykdo veiklą registruotos buveinės vietoje, o kita jokios veiklos nevykdo. Iš tokių Teisingumo Teismo paaiškinimų, susijusių su Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymu, galima padaryti aiškia išvadą, jog teismas nesutiko su Generalinio Advokato F. K. Jacobs išvadoje pateikta nuomone, kad nustatant skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietą, kiekvienu atveju reikia vertinti konkrečias aplinkybes, dėl ko įvairių šalių nacionalinių teismų sprendimai negali

⁵⁶ Europos Teisingumo Teismo 2006 gegužės 2 d. prejudicinis sprendimas byloje C-341/04 Eurofood IFSC [2006] – ECR I-03813.

⁵⁷ Pirmasis Europos Teisingumo Teismo sprendimas buvo priimtas 2006 m. sausio 17 d. Staubitz-Schreiber byloje C-1/04.

⁵⁸ Thomas Bahner. The Battle over Jurisdiction in the European Insolvency Law – ECJ 2.5.2006, C-341/04 (Eurofood). ECFR 2006, 311-329.

pagelbėti nustatant universalias taisykles Pagrindinių turtinių interesų vietai lokalizuoti⁵⁹. Jeigu Teisingumo Teismas būtų pritaręs šiai Generalinio Advokato nuomonei, tai savo sprendime Teismas būtų nurodęs, jog valstybių narių teismai, nustatinėdami skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietą, gali teikti prioritetą tiems kriterijams, kuriuos jie mano esą svarbiausiais konkrečioje byloje. Kita vertus, Teisingumo Teismo pritarimas Generalinio Advokato nuomonei ir to pritarimo atsispindėjimas sprendime būtų sukėlęs dar didesnę sumaištį valstybių narių teismams nustatinėjant Pagrindinių turtinių interesų vietą. Visų pirma jei teismas būtų pasisakęs, jog Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo aiškinimui negali būti pasitelkti jokie bendrieji kriterijai, tai būtų galima teigti, jog Teisingumo Teismo viena iš pagrindinių užduočių – aiškinti Bendrijos teisę – šioje byloje būtų buvusi neįgyvendinta. Taip pat pažymėtina, jog jeigu Teisingumo Teismas būtų pritaręs Generalinio Advokato nuomonei, tai valstybių narių teismams būtų suteikta teisė visiškai nepriklausomai nuo Europos Sąjungos teisės interpretuoti Pagrindinių turtinių interesų vietos sąvoką.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, jog nagrinėjant Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymą įmonių atžvilgiu, kyla klausimas, ar teismas, sprendamas bankroto bylos pagal Reglamentą klausimą, gali apsiriboti prezumpcijos patikrinimu, t. y. patikrinti, ar konkrečioje valstybėje narėje yra įmonės registruota buveinė, ir nesiaiškinti, ar yra įrodymų, kurie šią prezumpciją paneigtų (pavyzdžiui, tokių įrodymų, jog bendrovę ūkinę – komercinę veiklą vykdo, pagrindinius ekonominius ir (ar) strateginius sprendimus priima kitoje valstybėje narėje). Doktrinoje vyrauja nuomonė, kad visų pirma teismas *ex officio* privalo mėginti išsiaiškinti, kur yra įmonės Pagrindinių turtinių interesų vieta, ir tik jeigu nepavyksta nustatyti įmonės Pagrindinių turtinių interesų vietos, teismas gali remtis registruotos buveinės prezumpcija⁶⁰. Taigi, nors ir juridinio asmens registruota buveinė yra vienoje valstybėje narėje, kitos valstybės narės teismas vis tiek turės nagrinėti skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietos buvimo klausimą.

Pažymėtina, jog jeigu bendrovė vykdo veiklą valstybės narės, kurioje yra jos registruota buveinė, teritorijoje, vien tik aplinkybės, kad jos ekonominį pasirinkimą gali kontroliuoti ar kontroliuoja kitoje valstybėje narėje įsteigta patronuojanti bendrovė, nepakanka Reglamente numatyta prezumpcijai paneigti.⁶¹ Taigi kalbant apie įmonių grupių tarpvalstybinio bankroto atvejus,

⁵⁹ Generalinio Advokato F. G. Jacobs išvada, pateikta 2005 m. rugsėjo 27 d. *Eurofoods* byloje C-341/04. Teismo praktikos rinkinys 2006 puslapis I-03813.

⁶⁰ Pannen K. *European Insolvency Regulation*. De Gruyter Recht. Berlin, 2007.

⁶¹ Radvilė Čiricaitytė. Bankroto bylos iškėlimas Lietuvos Respublikos teisme pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos teisę // *Teisė*, 2010, t. 74, p. 80-92.

konstatuotina, jog remiantis tiek Reglamento nuostatomis, tiek ir Europos Teisingumo Teismo sprendimu *Eurofood* byloje kiekvienam juridiniam vienetui, nesvarbu ar jis priklausytų įmonių grupei, ar ne, ar būtų patronuojanti bendrovė, ar dukterinė, gali būti iškeliamą pagrindinė bankroto byla.

Nagrinėjant Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymą įmonių atžvilgiu, būtina išanalizuoti keletą svarbiausių valstybių narių teismų sprendimų:

- 1) Pirmoji byla Didžiojoje Britanijoje, susijusi su skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietos pagal Reglamentą nustatymu, taip vadinama *Enron Directo* byla, kuri sukėlė nemažą nuostabą mokslininkų tarpe. Šioje byloje Anglijos Aukštasis teismas iškėlė pagrindinę bankroto bylą Ispanijoje registruotai įmonei *Enron Dirceto*. Pagrindiniai teismo motyvai, lėmę sprendimą nustatyti, jog skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Anglijoje buvo: (i.) bendrovės pagrindiniai kreditoriai pagrįstai manė, jog bendrovės valdymas yra įgyvendinamas Londone: bendrovės darbuotojai buvo pavaldūs Londone įsikūrusiems bendrovės valdymo organams, bendrovės valdymo organai, įsikūrę Londone, priiminėjo sprendimus, susijusius su darbuotojų atranka, naujo įmonės personalo paieška ir atranka; (ii) bendrovės agentai, atsakingi už bendravimą su klientais, derėdavosi dėl sutarčių su bendrove per Londone buvusius valdymo organus; (iii) klientai dėl kasdienių reikalų, susijusių su jų perkamomis paslaugomis, bendraudavo su įmonės darbuotojais, dirbusiais Ispanijoje; (iv) visi įmonės klientai klausimais, susijusiais su kreditų suteikimu, bendraudavo su įmonės valdymo organais, įsikūrusiais Londone. Taigi Anglijos Aukštasis Teismas, nustatęs jog įmonės valdymo vieta buvo Londone, t. .y pripažinęs, jog *Enron Directo* strateginiai sprendimai buvo priimami, administracinė valdžia įgyvendinama, pagrindinis valdymas atliekamas bei pagrindine ūkine veikla užsiimama Londone, konstatavo, jog Ispanijoje įregistruotos įmonės Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Anglijoje⁶².
- 2) Verta dėmesio yra kita Anglijos Aukštojo Teismo byla, kurioje JAV registruotai įmonei *Brac Rent-A-Car International Inc.* Anglijos teismas, nustatęs, jog šios įmonės Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Anglijoje, taip pat iškėlė pagrindinę bankroto bylą. Savo sprendimą teismas pagrindė tuo, jog ši bendrovė niekada nevykdė veiklos JAV, tuo tarpu beveik visa šios bendrovės prekyba buvo vykdoma per Anglijoje įregistruotas dukterines įmones arba Anglijoje įregistruotus frančizės naudotojus, o beveik visi šios įmonės darbuotojai dirbo taip

⁶² Gabriel Moss. „Skeleton Argument on Behalf of the Petitioner in Re Enron Directo Sociedad Limitada“. [Interaktyvus, žiūrėta: 2010 11 22]. Prieiga per internetą: http://iiiglobal.org/index.php?option=com_jdownloads&Itemid=57&task=finish&cid=407&catid=39.

pat Anglijoje. Kitas svarbus aspektas šioje byloje yra tai, jog teismas, vadovaudamasis Reglamento 3 straipsnio 1 dalimi, konstatavo, jog nepaisant to, kad bendrovė yra įregistruota JAV, t. y. ne valstybės narės teritorijoje, tačiau imant domėn tai, kad jos Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Anglijoje, valstybės narės, t. y. Anglijos, teismas turi jurisdikciją iškelti šiai įmonei pagrindinę bankroto bylą⁶³. Nors toks jurisdikcijos pagal Reglamentą „išplėtimas“, kai valstybės narės teismas iškėlė bankroto bylą JAV registruotai įmonei, buvo kritikuotas, tačiau šiuo metu tai visuotinai pripažįstamas principas, pagal kurį, esant pakankamai įrodymų, patvirtinančių, jog nors ir ne Europos Sąjungoje registruotos įmonės Pagrindinių turtinių interesų vieta yra vienoje iš valstybių narių, tos valstybės narės teismas turi jurisdikciją iškelti įmonei pagrindinę bankroto bylą⁶⁴.

- 3) Anglijos Aukštasis Teisingumo Teismas *Ci4NET.COM Inc/DBP Holdings Ltd.* byloje nustatant įmonės Pagrindinių turtinių interesų vietą lemiamą reikšmę suteikė aplinkybei, jog Anglijoje vyko skolininko ir jo pagrindinio kreditoriaus derybos ir susitikimai, todėl iškėlė šiai įmonei pagrindinę bankroto bylą⁶⁵.
- 4) Miuncheno Apygardos Teismas *Hettlage Osterreich* byloje konstatavo, kad antrinės bendrovės, kurios registruota buveinė buvo Austrijoje, Pagrindinių turtinių interesų vieta laikytina pagrindinės bendrovės buveinės registracijos vieta (t. y. Vokietijoje), kur buvo vykdomos, rinkodaros, distribucijos, buhalterinės operacijos⁶⁶.

Tokie Anglijos teismų ir Vokietijos teismo sprendimai, kai taip lengvai buvo nugincyta Reglamente įtvirtinta prezumpcija, pagal kurią, kai nėra priešingų įrodymų, laikoma, kad įmonės Pagrindinių turtinių interesų vieta yra jos registruota buveinė, sukėlė nemažą kritikos bangą, kadangi kilo klausimas, jei valstybių narių teismai ir toliau taip paprastai iškels pagrindines bankroto bylas kitose šalyse registruotoms įmonėms, kaip tai įtakos Reglamento taikymą

⁶³ Justice Gavin Lightman, Stephen Gale, Herbert Smith. „A Special Relationship? US/ UK Cross-border insolvency. [Interaktyvus, žiūrėta: 2010 11 23]. Prieiga per internetą: <http://www.abiworld.org/committees/newsletters/international/vol1num4/gale.pdf>.

⁶⁴ Patrick Wautelet. Some Considerations on the Center of the Main Interests as Jurisdictional Test under the European Insolvency Regulation. [Interaktyvus, žiūrėta 2010 10 18]. Prieiga per internetą: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=997983.

⁶⁵ Anglijos Aukšto Teisingumo Teismo 2005 m. gegužės 20 d. sprendimas *Ci4NET.COM Inc/DBP Holdings Ltd.* byloje [Interaktyvus, žiūrėta 2010 09 05]. Prieiga per internetą: http://www.eir-database.com/result_display.asp?judeid=J041.

⁶⁶ Miuncheno Apygardos Teismo 2004 m. gegužės 4 d. sprendimas *Hettlage Osterreich* byloje [Interaktyvus, žiūrėta 2010 10 01]. Prieiga per internetą: http://www.eir-database.com/result_display.asp?judei=J031.

ateityje, t. y. ar valstybė narės ims nepaisyti Reglamente nustatytos prezumpcijos ir kiekvienos valstybės narės teismai nuspręs turintys jurisdikciją iškelti įmonei pagrindinę bankroto bylą, esant tik minimaliems prezumpcijos paneigimo įrodymams? Šie kritikai taip pat nurodė, jog nesant aiškaus apibrėžimo ir kriterijų, pagal kurios būtų įmanoma paprasčiau nustatyti skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietą, kyla rizika, jog ateityje tai pačiai įmonei gali būti iškeltos dvi skirtingos bankroto bylos dvejose skirtingose valstybėse narėse⁶⁷. Kaip parodė tolimesni įvykiai, šie Reglamento kritikų nuogastavimai pasiteisino, kai įmonei *Eurofood*, įregistruotai Airijoje, Italijos ir Airijos teismai iškėlė dvi pagrindines bankroto bylas.

Atsižvelgiant į tai, kad dėl aiškaus Pagrindinių turtinių interesų vietos turinio Reglamente nenustatymo, valstybių narių teismai skirtingai interpretuoja šios jurisdikciją tarpvalstybinio bankroto bylose lemiančio kriterijaus apsektus, siūlytina Reglamente nustatyti Pagrindinių turtinių interesų vietos platesnį ir aiškesnį turinį. Visgi pažymėtina ir tai, jog skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymas dažnai yra fakto klausimas, todėl Reglamente neįmanoma nustatyti visoms tarpvalstybinio bankroto procedūroms taikytinų jurisdikcijos taisyklių, kurių pagalba būtų visiškai nesudėtinga nustatyti skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietą.

2.5. Fizinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vieta

Fizinių asmenų, kuriems taip pat taikomos Reglamento dėl bankroto bylų nuostatos, atveju prezumpcijos, pagal kurią būtų nustatoma jų Pagrindinių turtinių interesų vieta, Reglamentas nepateikia. Visgi tiek doktrinoje, tiek praktikoje fizinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vieta labiausiai siejama su tokiais kategorijomis, kaip fizinio asmens „*nuolatinė gyvenamoji vieta*“ (angl. *domicile*), „*įprastinė gyvenamoji vieta*“ (angl. *habitual residence*), „*profesionalios veiklos vieta*“ (angl. *professional domicile*). Be abejo, visais atvejais tai turi būti ta vieta, kurią gali nustatyti trečiosios šalys⁶⁸. Toliau šiame skirsnyje panagrinėsime kiekvieną iš šių kategorijų ir sieksime nustatyti, kuris turėtų būti lemiamas ir ar toks gali būti, sprendžiant klausimą dėl fizinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vietos identifikavimo.

Verta pristatyti vieną iš pirmųjų bylų, kurią nagrinėjo Olandijos teismas, dėl bankroto bylos pagal Reglamentą iškėlimo fiziniam asmeniui. Olandijos teismui buvo pateiktas skolininko, kurio išsiskolinimų suma siekė net 16 milijonų eurų, pareiškimas dėl pagrindinės bankroto bylos

⁶⁷ Patrick Wautelet. Some Considerations on the Center of the Main Interests as Jurisdictional Test under the European Insolvency Regulation. [Interaktyvus, žiūrėta 2010 10 18]. Prieiga per internetą: http://www.papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=997983.

⁶⁸ B. Wessels. Current topics of International insolvency law. Kluwer BV. Deventer. 2004, P. 163.

iškėlimo Olandijoje. Tačiau skolininko deklaruota gyvenamoji vieta buvo Vengrijoje (tuo metu Vengrija nebuvo Europos Sąjungos narė). Skolininkas Olandijoje buvo įkūręs įmonę, kaip tai suprantama pagal Reglamento 2 straipsnio h punktą. Taip pat skolininkas pateikė duomenų, jog jis Vengrijoje gyvena įvairiuose viešbučiuose, t. y. jis Vengrijoje neturi pastovios gyvenamosios vietos. Skolininkas taip pat nurodė, jog prieš pateikdamas teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, jis gydėsi Olandijos ligoninėje bei tai, jog jo žmona taip pat gyvena Olandijoje. Taip pat buvo nustatyta, jog prieš deklaruojant savo gyvenamąją vietą Budapešte, skolininkas kartu su žmona gyveno Olandijoje. Olandijos teismas, atsižvelgdamas į visas šias aukščiau nurodytas aplinkybes, konstatavo, jog skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Olandijoje, todėl iškėlė jam pagrindinę bankroto bylą⁶⁹.

Taigi, kaip matome iš aukščiau pateikto pavyzdžio, Olandijos teismas, nustatydamas Pagrindinių turtinių interesų vietą, vertino įvairius, tiek ekonominius, tiek ir neekonominius, skolininko Olandijoje veiklos kriterijus. Kai kurie autoriai pažymi, jog tokios ar panašios bylos yra „galvos skausmas“ teismams⁷⁰. Kaip pavyzdį galime pateikti, jog jeigu aukščiau nurodytoje situacijoje skolininkas negana to, kad būtų įkūręs įmonę, kaip tai suprantama pagal Reglamento 2 straipsnio h punktą, Frankfurte (Vokietijoje), bei 3 ar 4 dienas per savaitę ten nuolat dirbęs, kokį sprendimą tokiu atveju būtų priėmęs Olandijos teismas, t. y. ar Olandijos teismas būtų iškėlęs pagrindinę bankroto bylą šiam skolininkui? O gal to nebūtų padarę nei Olandijos, nei Vokietijos teismai, motyvuodami tuo, jog iš tikrųjų skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Vengrijoje. Kaip matome, nagrinėjant šį konkretų pavyzdį, kyla daug klausimų, kaip galėtų pasielgti vienos ar kitos valstybės narės teismas, sprenddamas pagrindinės bankroto bylos fiziniam asmeniui iškėlimo klausimą.

Virgos/Schmit raporto 75 straipsnyje nurodyta, jog fizinių asmenų atveju, kai kalbama apie tam tikros srities specialistus (profesionalus), jų Pagrindinių turtinių interesų vieta turėtų būti jų profesinės veiklos vieta, tačiau kai kalbama apie likusius fizinius asmenis, jų Pagrindinių turtinių interesų vieta turėtų būti asmens įprastinė buvimo vieta⁷¹ (angl. *habitual residence*)⁷². Tačiau ši

⁶⁹ Aseno Teismo 2002 m. birželio 5 d. sprendimas. *Shuldсанering* 2002/6, Nr. 164.

⁷⁰ B. Wessels. *Current topics of International insolvency law*. Kluwer BV. Deventer. 2004, P. 163.

⁷¹ Virgos M., Schmit E. *Report on the Convention on Insolvency Proceedings*, Council Document 6500/1/96 (Annex).

⁷² Autorius pažymi, jog fizinių asmenų Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo kontekste egzistuoja tokie kriterijai, kaip „įprastinė gyvenamoji vieta“ (angl. *habitual residence*) ir „nuolatinė gyvenamoji vieta“ (angl. *domicile*). „Nuolatinės gyvenamosios vietos“ kriterijui būdinga tai, kad asmuo ją laiko pastovia savo gyvenamąją vietą (kitais sakant, pastoviais namais). Tuo tarpu įprastinės gyvenamosios vietos kriterijui nėra svarbu, ar asmuo ketina tam tikroje vietoje praleisti ilgą laiką tarpą. Pažymėtina, jog asmuo gali turėti tik vieną nuolatinę gyvenamąją

nuostata Virgos/Schmit raporte taip ir neatsako į klausimą, kur yra fizinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vieta, jei jo įprastinė gyvenamoji vieta yra vienoje valstybėje narėje, tačiau jis nuolat dirba kitoje valstybėje narėje. Be abejo, kiekvienu konkrečiu atveju atsakant į šį klausimą, reikia vertinti faktines bylos aplinkybes⁷³.

Pažymėtina, jog kai kurie autoriai pateikia nuomonę, jog svarbiausias kriterijus, lemiantis fizinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vietos buvimą, yra fizinio asmens įprastinė gyvenamoji⁷⁴. Tuo tarpu kiti autoriai fizinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo kriterijų labiau sieja su fizinio asmens nuolatine gyvenamąją vieta⁷⁵. Dar kiti mano, jog Pagrindinių turtinių interesų vietą labiausiai turėtų būti siejama su trečiųjų asmenų, ypač kreditorių, galėjimu ją identifikuoti⁷⁶.

Siekdami nustatyti, koks gi iš tikrųjų kriterijus yra svarbiausias ir ar toks iš viso egzistuoja, sprendžiant klausimą dėl fizinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vietos buvimo, reikėtų aptarti keletą valstybių narių teismų sprendimų, susijusių su šios problemos vertinimu:

- (i.) **Anglijos Apeliacinio Teismo sprendimas byloje *Stojevic v Official Receiver***, kurioje teismas nurodė, jog vienas iš lemiamų kriterijų, nustatant fizinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vietos buvimą, yra jo įprastinė buvimo vieta (angl. *habitual residence*). Atkreiptinas dėmesys, jog teismas šioje byloje taip pat nurodė, jog skolininko buvimas įmonės vadovu ir tos įmonės reikalų administravimas Anglijoje, nereiškia savo paties turtinių interesų administravimo, todėl būtų neteisinga tapatinti skolininko netiesioginius ekonominius interesus įmonėje (būnant tos įmonės vadovu) su jo paties turtiniais interesais⁷⁷.

vieta, tačiau net kelias įprastines gyvenamąsias vietas (Oxford Reference Online [Interaktyvus, žiūrėta 2010 11 24]. Prieiga per internetą: <http://www.oxfordreference.com/views/GLOBAL.html?&authstatuscode=202>). Kaip pavyzdį, galime pateikti situaciją, kai asmuo nuolat su šeima gyvena privačiam name Vilniuje, tačiau 4 mėnesius per metus jis išvyksta dirbti į Dubliną, o 3 vasaros mėnesius kartu su šeima atostogauja Valencijoje esančioje vietoje. Taigi šiuo atveju fizinio asmens „nuolatine gyvenamoji vieta“ bus laikoma Vilniuje, o „įprastinės gyvenamosios vietos“ – Vilniuje, Dubline bei Valencijoje. Kaip matome, „įprastinės gyvenamosios vietos“ kriterijus, nustatant skolininko, kaip fizinio asmens, Pagrindinių turtinių interesų vietą, yra „lankstesnis“, lyginant jį su „nuolatines gyvenamosios vietos“ kriterijumi.

⁷³ Berends. Cross border insolvency. Amsterdam, 1999. P 116.

⁷⁴ B. Wessels. Current topics of International insolvency law. Kluwer BV. Deventer. 2004, P. 163.

⁷⁵ M. Balz . The European Convention on Insolvency Proceedings. American Bankruptcy Law Journal. 1996 P 949.

⁷⁶ B. Wessels. International Insolvency Law. Kluwer. Deventer. 2006.

⁷⁷ *Stojevic v Official Receiver* (20.12.2006) [2007] BPIR 141.

- (ii.) **Anglijos Aukštojo Teismo sprendimas byloje *Geveran Trading Co. Ltd v Kjell Tore Skjevesland*.** Teismas nurodė, jog fizinio asmens, neužsiimančio jokia profesionalia veikla atveju, Pagrindinių turtinių interesų vieta turėtų būti siejama su jo įprastine buvimo vieta (angl. *habitual residence*). Tačiau fiziniam asmeniui, užsiimančiam profesionalia veikla, esminis kriterijus turėtų būti jo profesinė gyvenamoji vieta (angl. *professional domicile*), kadangi tokią vietą įprastai turėtų būti lengviau nustatoma trečiųjų šalių⁷⁸.
- (iii.) **Vokietijos Vupertalio apygardos teismo 2002 m. rugpjūčio 14 d. sprendimas.** Teismas konstatavo, jog nepaisant to, kad skolininko fizinio asmens oficiali deklaruota gyvenamoji vieta buvo Vokietijoje, tačiau atsižvelgdamas į tai, kad anot paties skolininko, jis savo nuolatinę gyvenamąją vietą (angl. *domicile*) laiko esant Ispanijoje, į kurią jis persikėlė gyventi 2002 m. balandžio 1 d. ir kurioje jis ketina dirbti ir nuolat gyventi, teismas konstatavo, jog šio asmens Pagrindinių turtinių interesų vieta yra būtent Ispanijoje⁷⁹:
- (iv.) **Amsterdamo Apeliacinio Teismo 2003 m. birželio 17 d. sprendimas.** Pareiškimo padavimo dėl bankroto bylos skolininkei iškelimo metu, skolininkė užsiėmė profesine veikla Prancūzijoje. Teismas nurodė, kad atsakant į klausimą, kur yra skolininkės Pagrindinių turtinių interesų vieta, svarbu ne tik tai, jog skolininkė šiuo metu užsiima profesine veikla Prancūzijoje, bet reikia atsižvelgti ir tai, jog dar prieš metus ji tokia veikla užsiiminėjo Olandijoje. Teismas taip pat nurodė, jog vien tas faktas, kad skolininkė perkėlė savo profesinę veiklą iš vienos valstybės narės į kitą, nereiškia, jog ji taip pat perkėlė į kitą valstybę narę ir savo Pagrindinius turtinius interesus, todėl tai taip pat nereiškia, jog Prancūzijos teismas gali jai iškelti Pagrindinę bankroto bylą. Šioje byloje teismas, atsakydamas į klausimą, kur yra skolininkės Pagrindinių turtinių interesų vieta, pažymėjo, jog itin svarbus faktas yra tas, kad visi skolininkės išsiskolinimai yra susiję su jos profesine veikla Olandijoje. Vadovaudamasis šiais motyvais, teismas konstatavo, jog skolininkės Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Olandijoje ir iškėlė jai pagrindinę bankroto bylą. Taigi, Autorius pažymi, jog šiuo atveju teismas, sprenddamas klausimą dėl fizinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vietos, prioritetą suteikė trečiųjų šalių galimybės nustatyti skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietą kriterijui⁸⁰. Kai kurių autorių nuomone, Amsterdamo Apeliacinio Teismo sprendimas yra nepagrįstas,

⁷⁸ *Geveran Trading Company Ltd v Kjell Tore Skjevesland* [2003] BCC 391 (Teisėjas Howard).

⁷⁹ Vupertalio Apygardos Teismo 2002 m. rugpjūčio 14 d. sprendimas ZinsO-Rechtsprechungsreport 22/2002, 1099.

⁸⁰ Amsterdamo Apeliacinio Teismo 2003 m. birželio 17 d. Sprendimas, JOR 2003/186.

kadangi teismas neatsižvelgė į aplinkybes, egzistavusias priimant sprendimą dėl pagrindinės bankroto bylos iškėlimo⁸¹.

- (v.) **Švedijos Svea Apeliacinio Teismo 2002 m. spalio 2 d. sprendimas.** Fizinio asmens gyvenamosios vietos adresas buvo Ispanijoje, asmuo buvo persikėlęs gyventi į Ispaniją, todėl Švedijos teismas nepatenkino jo pareiškimo iškelti pagrindinę bankroto bylą Švedijoje. Teismas nustatė, kad skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta nėra Švedijoje⁸².
- (vi.) **Olandijos Zvolio Apygardos Teismo 2003 m. sausio 6 d. sprendimas.** Tuo metu, kai teismas sprendė klausimą dėl pagrindinės bankroto bylos pagal Reglamentą iškėlimo, skolininkas siekė gauti leidimą nuolat gyventi Olandijoje. Pažymėtina, jog asmuo su tokiu statusu neturėjo teisės dirbti Olandijoje. Tačiau teismas atsižvelgdamas į tai, kad (a) fizinio asmens žmona jau kurį laiką gyveno Olandijoje, (b) asmuo jau nuo 1998 metų pradėjo procedūras, reikalingas gauti leidimą nuolat gyventi Olandijoje, (c) jis prisiėmė finansinę atsakomybę dėl savo įvaikių išsimokslinimo, (d) jis turėjo Olandijos socialinės apsaugos ir mokesčių mokėtojo identifikavimo kodus, nustatė, jog šio skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Olandijoje⁸³.
- (vii.) **Švedijos Skanės ir Blekingo Apeliacinio Teismo 2003 m. birželio 17 d. sprendimas.** Skolininkas buvo Švedijos pilietis, tačiau jis jau kurį laiką buvo persikėlęs gyventi į Angliją. Jo oficialus adresas Švedijoje buvo „pašto skyriaus dėžutė“. Jis atsisakė teismui nurodyti savo gyvenamosios vietos adresą Švedijoje, remdamasis tuo, jog jam nuolatos buvo grasinama. Švedijos teismas, atsižvelgdamas į tai, kad (a) skolininkas buvo susituokęs, o jo žmona ir trys vaikai gyvena Švedijoje, (b) namas, kuriame gyveno skolininkas prieš išvykdamas į Angliją ir tebegyvena jo šeima, priklauso įmonei, kurios akcininkas yra skolininkas; (c) skolininkas yra kelių įmonių, kurių Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Švedijoje, atstovas, nusprendė, jog šio fizinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Švedijoje ir iškėlė jam pagrindinę bankroto bylą⁸⁴.
- (viii.) **Vokietijos Celės Apeliacinio Teismo 2004 m. balandžio 18 d. sprendimas.** Teismas konstatavo, jog fizinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vieta turėtų būti siejama su jo

⁸¹ B. Wessels. *International Insolvency Law*. Kluwer. Deventer. 2006. P 308.

⁸² Švedijos Svea Apeliacinio Teismo 2002 m. spalio 2 d. sprendimas byloje *Brynervall v Johannon*.

⁸³ B. Wessels. *International Insolvency Law*. Kluwer. Deventer. 2006. P 309.

⁸⁴ Švedijos Skanės ir Blekingo Apeliacinio Teismo 2003 m. birželio 17 d. sprendimas byloje *Lars V. O 817-03. RIC 17-04*.

nuolatine gyvenamąja vieta (angl. *domicile*), tačiau ne su įprastine gyvenamąja vieta (angl. *habitual residence*). Esant situacijai, kai prieš paduodamas pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, skolininkas persikelia gyventi į kitą valstybę narę, svarbu nustatyti, kurioje valstybėje narė yra jo tikroji nuolatinė gyvenamoji vieta (angl. *domicile*)⁸⁵.

- (ix.) **Olandijos Dordechto Apygardos Teismo 2004 m. gegužės 12 d. sprendimas.** Fizinis asmuo emigravo iš Olandijos į Belgiją 1999 m. spalio mėnesį, o 2004 m. kovo 12 d. jis Olandijos teismui pateikė pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo. Teismas remdamasis Reglamento 3 straipsniu, taip pat Reglamento preambulės 13 punktu, nustatęs šios skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta esant Olandija, iškėlė jam pagrindinę bankroto bylą. Teismas nurodė, jog (a) Olandijoje skolininkas pakankamai ilgą laiką ėjo įmonės vadovo pareigas, (b) beveik visi jo įsiskolinimai yra susiję su jo įmonių bankrotu, (c) visi jo kreditoriai yra Olandijoje⁸⁶.
- (x.) **Budapešto teismas 2004 m. rugsėjo 13 d. sprendimu** konstatavo, jog kadangi fizinio asmens nuolatinė gyvenamoji vieta (angl. *domicile*) yra Vokietijoje, todėl Vokietijos teismai turi jurisdikciją šiam skolininkui iškelti pagrindinę bankroto bylą⁸⁷.
- (xi.) **Olandijos Dordechto Apygardos Teismo 2004 m. gruodžio 8 d. sprendimas.** Teismas nustatė, jog skolininko įprastinė gyvenamoji vieta (angl. *habitual residence*) buvo Belgijoje, kur jis nuolat dirbo ir uždirbo didžiąją dalį savo pajamų. Nors visų skolininko kreditorių nuolatinė gyvenamoji (angl. *domicile*) ar registracijos vietos buvo Olandijoje, taip pat jis turėjo banko sąskaitą Olandijos banke, kurioje jis laikė tik mažą dalį savo pajamų, Olandijos teismas nustatė, jog šio skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Belgijoje⁸⁸.
- (xii.) **Olandijos Anhemo Apygardos Teismo 2005 m. sausio 31 d. sprendimas.** Pateikdama pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, skolininkė gyveno Belgijoje. Teismas nustatė, jog skolininkės Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Belgijoje, kadangi (a) remiantis Belgijos gyventojų registrų centro duomenimis, skolininkės gyvenamoji vieta yra Antverpene (Belgijoje), (b) skolininkės sūnus lanko mokyklą taip pat Antverpene (Belgijoje), (c) skolininkės lizingo sutartis, pasirašyta su Olandijoje registruotu subjektu,

⁸⁵ Vokietijos Celės Apeliacinio Teismo 2004 m. balandžio 18 d. sprendimas. NZI 2005, 410.

⁸⁶ Olandijos Dordechto Apygardos Teismo 2004 m. gegužės 12 d. sprendimas. LJN: AO9529.

⁸⁷ Budapešto teismo 2004 m. rugsėjo 13 d. sprendimas. Nr. 9 Eufpk. 01-04-0000001/6.

⁸⁸ Olandijos Dordechto Apygardos Teismo 2004 m. gruodžio 8 d. sprendimas. LJN: AR7364; NIPR 2005; 57.

baigiasi 2005 m. vasario 1 d., t. y. jau kitą dieną po teismo sprendimo priėmimo dienos. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, Olandijos teismas atsisakė skolininkei iškelti pagrindinę bankroto bylą⁸⁹.

Taigi, kaip matome iš aukščiau nurodytų valstybių narių teismų praktikos, kiekvienu konkrečiu atveju atsakymas į klausimą, kur yra fizinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vieta, yra susijęs su bylos faktinių aplinkybių vertinimu. Toks įvairiapusiškas valstybių narių teismų kriterijų, nulemiančių fizinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vietos identifikavimą, vertinimas yra susijęs ne tik su šios sąvokos naujumu ir neapibrėžtumu Reglamente, bet ir su tuo, jog fiziniams asmenims Reglamentas jokios prezumpcijos, susijusios su jų Pagrindinių interesų vietos lokalizacija, nenumato (priešingai nei juridiniams asmenims). Taip pat reikia atkreipti dėmesį į tai, jog fiziniams asmenims yra kur kas lengviau nei juridiniams asmenims (ar įmonėms, kaip tai suprantama pagal Reglamento 2 straipsnio h punktą) perkelti savo Pagrindinių turtinių interesų vietą iš vienos valstybės narės į kitą. Todėl tai dar labiau apsunkina valstybių narių teismų darbą, vertinant aplinkybes, esančias priimant sprendimą iškelti ar ne skolininkui, kaip fiziniam asmeniui, pagrindinę bankroto bylą. Taip pat tokia situacija dažnai sukelia teisinį neapibrėžtumą ne tik skolininko atžvilgiu, bet ir jo kreditorių, nes, kaip parodė Olandijos Dordecho Apygardos Teismo 2004 m. gruodžio 8 d. sprendimas, net ir visiems skolininko kreditoriams esant Olandijoje, teismas atsisakė skolininkui iškelti pagrindinę bankroto bylą ir nustatė, kad jo Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Belgijoje⁹⁰. Taigi nors remiantis Reglamento preambulės 13 punktu, Pagrindinių turtinių interesų vieta yra siejama ne tik su skolininko reguliariu turtinių interesų administravimu tam tikroje vietoje, tačiau ir su trečiųjų asmenų galimybe nustatyti tą vietą, tačiau, kaip matyti, valstybių narių teismai ne visada atsižvelgia į pastarąjį kriterijų ir pasitaiko atveju, kai jie prioritetiniu kriterijumi, lemiančiu fizinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vietą, laiko šio asmens gyvenamąją vietą. Autorius pažymi, jog dažniausiai vietos kreditoriai tikisi, kad skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta yra ten pat kur ir jų⁹¹. Atsižvelgdami į tai, kreditoriai palankiau įvertina skolos išieškojimo iš skolininko galimybės, todėl suteikia kreditą palankesnėmis sąlygomis. Tačiau valstybės narės teismu nusprendus, jog skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta yra ne toje valstybėje narėje, kurioje yra visi ar daugelis skolininko kreditorių, dažnai yra pažeidžiami tų kreditorių teisėti lūkesčiai ir interesai, susiję su galimybės išieškoti įsiskolinimą iš skolininko vertinimu, dėl ko padidėja kreditorių išlaidos, susijusios su teisiniu procesu užsienio valstybėje. Kita vertus,

⁸⁹ Olandijos Anhemio Apygardos Teismo 2005 m. sausio 31 d. Sprendimas byloje Nr. 1169118/FT-RK.

⁹⁰ Olandijos Dordecho Apygardos Teismo 2004 m. gruodžio 8 d. sprendimas. LJNI: AR7364; NIPR 2005; 57.

⁹¹ Be abejo, būna ir priešingų pavyzdžių, tačiau jie pasitaiko ne itin dažnai.

reikia nepamiršti ir to, jog kiekvienas kreditas yra susijęs su rizika jo neatgauti, o profesionalūs kreditoriai tą puikiai žino, todėl savo versle šią riziką atitinkamai verifikuoja kiekvieno skolininko atžvilgiu (palūkanų, delspinigių, baudų ir pan. išraiška).

Taigi galime padaryti išvadą, jog vienareikšmiškai atsakyti į klausimą, kuris kriterijus yra lemiamas, nustatant fizinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vietą, yra sudėtinga ir net netikslinga. Galime pasakyti tai, jog kiekvienu konkretų atvejį reikia vertinti per Reglamento preambulės 13 punktu įtvirtintos nuostatos prizmę: **„Pagrindinių turtinių interesų vieta turėtų būti vieta, kurioje skolininkas reguliariai administruoja savo turtinius interesus, ir dėl to ją gali nustatyti trečiosios šalys“**. Tik vispusiškai įvertinę kiekvieną konkretų atvejį per šią prizmę ir pasvėrę visas byloje nustatytas faktines aplinkybes bei įvertinę jų tarpusavio reikšmę ir sąveiką, galėsime pasakyti, kuris kriterijus – skolininko „įprastinė buvimo vieta“ (angl. *habitual residence*), „nuolatinė gyvenamoji vieta“ (angl. *domicile*), „profesinė vieta“ (angl. *professional residence*) ar tik ta vieta, kurią gali nustatyti trečiosios šalys – laikytinas esminiu, nustatant skolininko Pagrindinių turtinių interesų buvimo vietą.

3. JURISDIKCIJOS PAGAL REGLAMENTĄ DĖL BANKROTO BYLŲ NUSTATYMO PROBLEMAS

3.1. „Eurofood“ byla: tarpusavio pripažinimo principas

Kad geriau suvoktumėme problemas, susijusias bankroto bylos iškelimu pagal Reglamentą ir su bankroto bylos iškelimu susijusiais padariniais, autorius pristatys vieną iš daugiausiai susidomėjimo sulaukusių Europos Teisingumo Teismo bylų – taip vadinamą *Eurofood* bylą⁹².

Bylos faktinės aplinkybės. *Eurofood* buvo 1997 metais Airijoje įregistruota akcinė bendrovė⁹³ (jos registruota buveinė buvo Dubline). *Eurofood* buvo pagal Italijos teisę įsteigtos *Parmalat* dukterinė bendrovė. *Parmalat* nuosavybės teise priklausė visos, t. y. 100 proc., *Eurofood* akcijų. *Eurofood* pagrindinis veiklos objektas buvo *Parmalat* įmonių grupės finansavimo užtikrinimas. 2003 m. gruodžio 24 d. Italijos gamybinės veiklos ministras leido *Parmalat SpA* taikyti ypatingo administravimo procedūrą ir paskyrė E. Bondi šios bendrovės ypatinguoju administratoriumi. 2004 m. sausio 27 d. *Eurofood* kreditorius *Bank of America NA* pateikė Airijos Aukštajam Teismui (angl. *High Court*) pareiškimą pradėti privalomą *Eurofood* likvidavimo bylą (angl. *compulsory winding up by the Court*), taip pat paskirti laikinąjį likvidatorių. Šis prašymas buvo pagrįstas tvirtinimu, jog pastaroji bendrovė buvo nemoki. Tą pačią dieną Airijos Aukštasis Teismas, remdamasis pateiktu prašymu, paskyrė P. Farrell laikinuoju likvidatoriumi (angl. *provisional liquidator*), suteikdamas jam teisę paimiti saugojimui bendrovės *Eurofood* turtą, administruoti jos reikalus, jos vardu atidaryti banko sąskaitą ir užtikrinti advokato paslaugas. 2004 m. vasario 9 d. Italijos gamybinės veiklos ministras sutiko *Eurofood* taikyti ypatingo administravimo procedūrą ir paskyrė E. Bondi šios bendrovės ypatinguoju administratoriumi. 2004 m. vasario 10 d. Parmos teismui (it. *Tribunale civile e penale di Parma*) (Italija) buvo pateiktas pareiškimas dėl pripažinimo *Eurofood* nemokia. Posėdžio data buvo numatyta 2004 m. vasario 17 d., apie kurią P. Farrell buvo pranešta tik tų pačių metų vasario 13 dieną. 2004 m. vasario 20 d. minėtas teismas, nusprendęs, kad *Eurofood* Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Italijoje, nutarė, kad jis, remiantis Reglamento dėl bankroto bylų nuostatomis, turi tarptautinę jurisdikciją nuspręsti dėl šios bendrovės pripažinimo bankrutuojančia. 2003 m. kovo 23 d. sprendimu Airijos Aukštasis Teismas nutarė, kad pagal Airijos įstatymus,

⁹² Kadangi Autorius pareituose magistrinio darbo skyriuose aptarė Europos Teisingumo Teismo prejudicinio sprendimo *Eurofood* byloje dalis, susijusias su atsakymais į Airijos Aukščiausiojo Teismo pirmąjį klausimą, kas pagal Reglamentą yra laikoma sprendimu iškelti bankroto bylą skolininkui, ir į ketvirtąjį klausimą dėl Pagrindinių turtinių interesų vietos prezumpcijos nugrinčijimo, todėl Autorius šių Teisingumo Teismo sprendimo *Eurofood* dalių šiam skyriuje nebeaptarinės.

⁹³ Airijoje akcinės bendrovės atitikmuo lietuviškam akcinės bendrovės modeliui yra „company limited by shares“.

reglamentuojančius bankroto procesą, *Eurofood* bankroto byla buvo pradėta Airijoje, kai pagal *Eurofood* kreditoriaus *Bank of Amerika NA* pareiškimą Airijos Aukštasis Teismas 2004 m. sausio 27 d. pradėjo privalomą *Eurofood* likvidavimo bylą. Teismas taip pat konstatavo, jog atsižvelgiant į tai, kad *Eurofood* Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Airijoje, tai Aukštojo Teismo pradėta privaloma *Eurofood* likvidavimo byla pagal Reglamentą dėl bankroto bylų laikytina pagrindine bankroto byla. Airijos teismas taip pat nusprendė, kad Reglamento 26 straipsnis⁹⁴ pagrindė Airijos teismų atsisakymą pripažinti Parmos teismo sprendimą dėl pagrindinės bankroto bylos įmonei *Eurofood* iškėlimo, kaip prieštaraujantį Airijos viešajai tvarkai. Airijos Aukštasis Teismas priėmė sprendimą likviduoti bendrovę *Eurofood* ir paskyrė P. Farrell jos likvidatoriumi. E. Bondi dėl šio Airijos Aukštojo Teismo sprendimo pateikęs apeliacinį skundą, Airijos Aukščiausiasis Teismas (angl. *Supreme Court*) nutarė, kad, prieš priimant galutinį sprendimą, būtina sustabdyti bylą, ir kreiptis į Europos Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo. Autorius šiame skyriuje pateikia tuos du Airijos Aukščiausiojo Teismo suformuluotus Europos Teisingumo Teismui klausimus bei Teisingumo Teismo išvadas, kurių Autorius dar neaptarė šiame darbe:

- 1) Ar Reglamento 3 straipsnis kartu su jo 16 straipsniu reiškia tai, kad valstybės narės, kurioje nėra įregistruota įmonės buveinė, taip pat kurioje įmonė reguliariai neadministruoja savo turtinių interesų tokiu būdu, kuri gali patikrinti trečiosios šalys, teismas, pirmasis iškėles pastarajai įmonei bankroto bylą, turi jurisdikciją iškelti tai įmonei pagrindinę bankroto bylą?
- 2) Kai teismo ar administracinio sprendimo, kuri priimant buvo nesilaikyta asmenų teisės į teisingą procesą ir teisingą bylos nagrinėjimą, teisinės galios pripažinimas tų asmenų atžvilgiu akivaizdžiai prieštarauja valstybės narės viešajai tvarkai, tai ar ši valstybė narė, remdamasi Reglamento 17 straipsniu, privalo pripažinti kitos valstybės narės teismo sprendimą, reiškiantį bankroto bylos pradėjimą įmonei, net ir esant situacijai, kai pirmosios valstybės narės teismas yra įsitikinęs, kad svarstomas sprendimas buvo priimtas nepaisant aukščiau minėtų principų, ir ypač, kai pareiškimą pateikęs asmuo antroje valstybėje narėje, nepaisydamas prašymų ir pažeisdamas antrosios valstybės narės teismo nutartį, atsisakė pateikti tinkamai pagal pirmosios valstybės narės teisę paskirtam įmonės laikinajam likvidatoriui (angl. „*provisional liquidator*“) bet kokius svarbiausius dokumentus, pagrindžiančius jo pareiškimo teisėtumą ir pagrįstumą?

⁹⁴ Autorius pažymi, jog Reglamento dėl bankroto bylų 26 straipsnyje įtvirtinta, jog „Bet kuri valstybė narė gali atsakyti pripažinti kitoje valstybėje narėje iškeltą bankroto bylą arba vykdyti tokioje byloje priimtą teismo sprendimą, jei tokio pripažinimo ar vykdymo pasekmės akivaizdžiai prieštarautų tos platybės viešajai tvarkai, ypač jos pagrindiniams principams, arba asmens konstitucinėms teisėms ir laisvėms.“

Europos Teisingumo Teismo sprendimas ir jo motyvai:

- 1) Atsakydamas į Airijos Aukščiausiojo Teismo pateiktą klausimą dėl Reglamento 3 ir 16 straipsnių aiškinimo, Teismas pažymėjo, jog pagal Reglamento dvidešimt antrą konstatuojamąją dalį pirmumo taisyklė, išaiškinta 16 straipsnio 1 dalyje, numatanti, kad valstybėje narėje iškelta bankroto byla pripažįstama visose kitose valstybėse narėse nuo to momento, kai sprendimas iškelti bankroto bylą įsiteisėja bankroto bylą iškėlusioje valstybėje, yra pagrįsta tarpusavio pasitikėjimo principu. Šis tarpusavio pasitikėjimas leidžia įgyvendinti privalomąją jurisdikcijos sistemą, kurios turi laikytis visi teismai, patenkantys į Reglamento taikymo sritį, ir valstybėms narėms leidžia koreliatyviai atsisakyti savo vidaus teisės aktų dėl pripažinimo ir vykdymo supaprastintos sprendimų bankroto bylose sistemos naudai. Tarpusavio pasitikėjimo principui būdinga tai, kad valstybės narės teismas, gavęs pareiškimą iškelti pagrindinę bankroto bylą, tikrina savo jurisdikciją pagal Reglamento 3 straipsnio 1 dalį, t. y. ištiria, ar skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta yra šioje valstybėje narėje. Jei suinteresuotas asmuo, manydamas, kad skolininko pagrindinių turtinių interesų centras yra kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje yra iškelta pagrindinė bankroto byla, ketina ginčyti šią bylą iškėlusio teismo prisiimtą kompetenciją, jis turėtų pareikšti ieškinį dėl sprendimo iškelti bylą valstybės narės, kurioje ji yra iškelta, teisme pagal šios valstybės narės nacionalinę teisę. **Teismas konstatavo, jog į šį klausimą reikia atsakyti, kad Reglamento 16 straipsnio 1 dalies pirmoji pastraipa turi būti aiškinama taip, jog valstybės narės teismo iškeltą pagrindinę bankroto bylą kitų valstybių narių teismai turi pripažinti negalėdami patikrinti iškėlusios valstybės narės teismo kompetencijos.**
- 2) Atsakydamas į Airijos Aukščiausiojo Teismo pateiktą klausimą dėl Reglamento 17 ir 26 straipsnių aiškinimo, Teismas konstatavo, jog Europos Teisingumo Teismas, nusprendęs, kad yra kompetentingas kontroliuoti sritį, kurioje Sutarties valstybės teismui gali būti pareikštas ieškinys dėl šios viešosios tvarkos išlygos, susijusios su kitos sutarties valstybės teismo priimto sprendimo nepripažinimu, pagal Briuselio konvenciją nusprendė, kad ieškinys dėl minėtos išlygos galimas tik tada, kai kitoje sutarties valstybėje priimto sprendimo pripažinimas ar vykdymas, pažeidžiantis pagrindinius principus, būtų nesuderinamas su valstybės, kurios prašoma pripažinti arba vykdyti, teisine sistema. Pažeidimas turėtų būti akivaizdus teisės nuostatos, kuri valstybės, kurios prašoma pripažinti arba vykdyti, teisinėje sistemoje laikomoms esminėmis, arba teisės, šioje sistemoje pripažintos pagrindinėmis, pažeidimas (2000 m. kovo 28 d. Sprendimo *Krombach*, C-7/98, Rink. p. I-1935, 19 ir 21 punktai). Ši teismų praktika turi būti taikoma aiškinant Reglamento 26 straipsnį. Kalbant apie proceso sritį, reikia priminti, kad Teisingumo Teismas aiškiai pripažino Bendrijos teisės

bendrą principą, pagal kurį visi asmenys turi teisę į teisingą procesą. Kalbant tiksliau apie teisę susipažinti su bylos dokumentais ir bendriau – apie teisę būti išgirstam, kurios nurodytos penktajame prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausime, reikia priminti, kad jos yra svarbios teisingo proceso organizavimui ir vykdymui. Bankroto bylos atveju kreditorių ar jų atstovų teisė dalyvauti procese yra ypač svarbi dėl adekvačių teisinės gynybos priemonių principo laikymosi. Jei teisės būti išgirstam konkrečios savybės gali skirtis pagal tai, kaip skubiai reikia priimti sprendimą, visi šios teisės apribojimai turi būti deramai pateisinti ir lydimi procesinių garantijų, užtikrinančių susijusių su tokiu procesu asmenų galimybę efektyviai ginčyti skubos tvarka priimtas priemones. Atsižvelgdamas į šiuos motyvus, Teismas konstatavo, jog į penktąjį klausimą reikia atsakyti, kad **Reglamento 26 straipsnis turi būti aiškinamas taip, jog valstybė narė gali atsisakyti pripažinti kitoje valstybėje narėje iškeltą bankroto bylą, jei sprendimas ją iškelti buvo priimtas akivaizdžiai pažeidžiant susijusio su ta byla asmens pagrindinę teisę būti išklausytam.** Teismas taip pat nurodė, jog esant reikalui prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs Airijos Aukščiausiasis Teismas turi nuspręsti, ar taip buvo pagrindinėje byloje Parnos teisme (it. *Tribunale civile e penale di Parma*). Šiuo klausimu reikia pastebėti, kad Airijos Aukščiausiasis Teismas neturėtų apsiriboti savo asmeninės žodinių ginčų koncepcijos taikymu ir jos fundamentaliu pobūdžiu jo teisinėje sistemoje, bet atsižvelgdamas į visas aplinkybes turi įvertinti, ar Airijos Aukštojo Teismo paskirtas laikinasis likvidatorius (angl. „*provisional liquidator*“) pakankamai galėjo pasinaudoti galimybe būti išklausytam⁹⁵.

Atsakęs į klausimą dėl Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo, Teisingumo Teismas priėjo prie kito, ne mažiau svarbaus, klausimo, kuris yra susijęs pirmenybės principu, pagal kurį vienoje valstybėje narėje iškelta Pagrindinė bankroto byla eliminuoja kitos pagrindinės bankroto bylos iškėlimo galimybę to paties skolininko atžvilgiu. Tai reiškia, jog vienam valstybės narės teismui iškėlus skolininkui pagrindinę bankroto, kitos valstybės teismas automatiškai netenka jurisdikcijos tam pačiam skolininkui iškelti kitą pagrindinę bankroto bylą. Iš to išplaukia klausimas, kas jeigu vienos valstybės narės teismas neturėdamas jurisdikcijos iškelti skolininkui pagrindinės bankroto bylos, visgi tą padaro. Ar tokiu atveju valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta, teismas gali nepaisyti kito valstybės narės teismo anksčiau priimto sprendimo ir pats iškelti skolininkui pagrindinę bankroto bylą? Kaip žinome, Teisingumo Teismas į šį klausimą pateikė aiškų atsakymą – pirmojo teismo sprendimas iškelti pagrindinę bankroto bylą turi būti automatiškai pripažįstamas visose valstybėse narėse ir

⁹⁵ Europos Teisingumo Teismo 2006 gegužės 2 d. prejudicinis sprendimas byloje C-341/04 Eurofood IFSC [2006] – ECR I-03813.

joks kitos valstybės narės teismas negali tikrinti, ar teismas, iškėles pagrindinę bankroto bylą, iš tiesų turėjo jurisdikciją ją iškelti. Tačiau, kaip ir pažymėjo teismas, tai šaliai, kuri mano, jog skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta yra kitoje valstybėje narėje, net ir iškėlus pagrindinę bankroto bylą, nėra užkertamas kelias apskūsti tokį pirmosios valstybės narės teismo sprendimą pagal tos valstybės narės nustatytas procedūras ar net reikalauti su tuo susijusių nuostolių atlyginimo⁹⁶. Toks griežtas pirmenybės principo interpretavimas yra nustatytas būtent paties Reglamento. Reglamento preambulės 22 punkte nurodyta, jog „*Valstybių narių teismų priimti sprendimai turėtų būti pagrįsti tarpusavio pasitikėjimo principu. Todėl nepripažinimo pagrindų turėtų būti tik tiek, kiek yra minimaliai reikalinga. Tuo remiantis turėtų būti sprendžiamas ir kiekvienas ginčas, kuriame dviejų valstybių narių teismai pareiškia turintys kompetenciją iškelti pagirninę bankroto bylą. Pirmojo teismo sprendimas iškelti bylą turėtų būti pripažįstamas kitose valstybėse narėse, nesuteikiant joms teisės tikrinti teismo sprendimo*“⁹⁷. Taigi galime prieiti prie galutinės išvados, jog bet kuri bankroto šalis, mananti, jog pagrindinę bankroto bylą iškėles teismas neturėjo jurisdikcijos to padaryti, t. y. toje šalyje nebuvo skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta, remdamasis valstybės narės, kurioje yra tokį sprendimą priėmęs teismas, teisės aktais, gali imtis tinkamų teisinių gynybos priemonių, su galimybe, jei tai būtų būtina, kreiptis į teisingumo teismą⁹⁸.

3.2. Palankesnės teisės ieškojimo galimybės (angl. forum shopping): Pagrindinių turtinių interesų vietos perkėlimas

3.2.1. Palankesnės teisinės padėties pagal Reglamentą ieškojimo prielaidos

Palankesnės teisinės padėties pagal Reglamentą ieškojimas yra susijęs galimybe perkelti Pagrindinių turtinių interesų vietą iš vienos valstybės narės į kitą. Pažymėtina, jog pirmoji prielaida, susijusi su palankesnės teisinės padėties ieškojimu, yra abstraktus Pagrindinių turtinių interesų vietos turinio atskleidimas Reglamente: kuo abstrakčiau Reglamente atskleidžiamas

⁹⁶ Be abejo, tai šaliai, kuri naudojasi užsienio valstybės teisės suteikiamomis teisinėmis gynybos priemonėmis toje užsienio valstybėje, tai įtakoja papildomas išlaidas ir nepatogumus, susijusius su tai šaliai nežinomos teisės taikymu, kelionėmis ir pan.

⁹⁷ Reikia pažymėti, jog Reglamento tekste daugiau nėra nuostatų, turinčių tokią pačią prasmę, kaip Reglamento preambulės 22 punktas. Šį faktą galima sieti su istorinėmis priežastimis. M. Virgos ir F. Garchmartin teigia, jog valstybės narės derėdamosi dėl Europos nemokumo konvencijos pakeitimo Reglamentu, nusprendė į Reglamento preambulę įtraukti tik tuos punktus, kurie buvo pripažįstami svarbiausiais, siekiant užtikrinti tinkamą Reglamente aiškinimą (Generalinio Advokato F. G. Jacobs išvada, pateikta 2005 m. rugsėjo 27 d. *Eurofoods* byloje C-341/04. Teismo praktikos rinkinys 2006 puslapis I-03813.

⁹⁸ Virgos M., Schmit E. Report on the Convention on Insolvency Proceedings, Council Document 6500/1/96 (Annex).

Pagrindinių turtinių interesų vietos turinys, tuo didesnė tikimybė, jog skirtingose valstybėse susiformuos skirtinga Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo praktika. Kad valstybėse narėse formuojasi skirtinga praktika nustatant Pagrindinių turtinių interesų vietą, rodo ir Reglamentą bei jo taikymą tiriančių autorių darbai⁹⁹. Pažymėtina, jog tam, kad be Teisingumo Teismo praktikos būtų užtikrintas vienodas skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo kriterijų aiškinimas bei sumažintos galimybės piktnaudžiauti teise ieškant palankesnės teisinės sistemos, Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo kriterijai Reglamente atskleisti nepakankamai. Tačiau yra abejotina, ar tikslinga Reglamente įtvirtinti baigtinį Pagrindinių turtinių interesų vietos kaip įmonės registruotos buveinės vietos paneigimo kriterijų sąrašą. Viena vertus, valstybėms narėms būtų itin sudėtinga bendrai sutarti dėl baigtinio kriterijų sąrašo, kita vertus, iš anksto numatyti baigtinį kriterijų sąrašą praktiškai beveik neįmanoma ir net netikslinga. Tačiau Reglamente galėtų būti pateiktas pavyzdinis kriterijų, kuriais vadovaujantis galėtų būti paneigiama prezumpcija, sąrašas¹⁰⁰, kas galimai palengvintų valstybių narių teismų darbą nustatant Pagrindinių turtinių interesų vietą, bent minimaliai harmonizuotų šios vietos nustatymo kriterijų aiškinimą ir galimai sumažintų prielaidas piktnaudžiauti teise ieškant palankesnės teisinės sistemos bankroto bylos iškėlimui.

Pažymėtina, jog Reglamente neaptarti Pagrindinių turtinių interesų vietos perkėlimo iš vienos valstybės narės į kitą padariniai sudaro antrąją prielaidą piktnaudžiauti teise ieškant palankesnio proceso galimybės. Reglamente neatsižvelgiama į tai, kad Pagrindinių turtinių interesų vietą pagrindžiančios galimybės gali kisti, taip pat nėra pasisakyta, kuriuo momentu buvusi situacija turi būti vertinama siekiant nustatyti Pagrindinių turtinių interesų buvimo vietą, neaptariama tarptautinės jurisdikcijos pasikeitimo galimybė ir sąlygos. Pažymėtina, jog Reglamente nėra numatyti teisiniai padariniai, taikytini tuo atveju, kai teismai daro prielaidą ar išvadą, kad perkeliant Pagrindinių turtinių interesų vietą buvo siekiama iškleti bylą palankesnės teisinės padėties valstybėje ir tai, jog buvo piktnaudžiaujama teise perkelti Pagrindinių turtinių interesų vietą. Nesant atitinkamo Europos Teisingumo Teismo išaiškinimo, taip pat atsižvelgiant į tai, kad Reglamento 3 straipsniu netiesiogiai siekiama nustatyti jurisdikciją vertinant aplinkybių visumą konkrečiu momentu, darytina išvada, jog teismui nustačius, kad skolininkui perkėlus Pagrindinių turtinių interesų vietą ieškant palankesnės teisinės padėties, teismai neturėtų automatiškai laikyti, jog Pagrindinių turtinių interesų vieta nepasikeitė. Čia reikėtų atsižvelgti į trečiųjų šalių interesus ir teisėtus lūkesčius. Kaip pažymėjo generalinis advokatas išvadose Europos Teisingumo

⁹⁹ Radvilė Čiricaitė. Bankroto bylų teisingumas pagal Europos Sąjungos teisę // Teisė, 2007, t. 63, p. 33-42.

¹⁰⁰ Laura Kirilevičiūtė. Ar egzistuoja palankesnės teisės ieškojimo galimybės bankroto bylose? // Teisė, 2010, t.74, p. 93-104.

Teismui bylose C-1/04 ir C-339/07¹⁰¹, Bendrijos teisė draudžia oportunistinį ir nesąžiningą jurisdikcijos pasirinkimą, bet ne apskritai palankesnės teisinės padėties ieškojimą.

3.2.2. Palankesnės teisinės padėties ieškojimo galimi padariniai

Palankesnės teisės ieškojimo problemos aktualumą atspindi pastaroji Europos Teisingumo Teismo ir valstybių narių teismų praktika. Nors, vienas vertus, Europos Sąjungos teisė garantuoja įmonėms įsisteigimo laisvę Bendrijoje, tačiau, kita vertus, kaip pažymėjo Europos Teisingumo Teismas *Centros* byloje, nacionaliniai teismai gali kiekvienu atskiru atveju, remdamiesi objektyviais įrodymais, atsižvelgdami į atitinkamų asmenų piktnaudžiavimą ar sukčiavimą bei siekdami jiems neleisti pasinaudoti Bendrijos teisės nuostatomis teikiamomis privilegijomis šalims pasirinkti savo veiklos vietą piktnaudžiaujant teisia, reikia užkirsti kelią kai kurių savo piliečių bandymams išvengti šalies vidaus įstatymų taikymo piktnaudžiaujant Sutarties suteikiamomis galimybėmis¹⁰².

Atkreiptinas dėmesys, jog nors Europos Teisingumo Teismas yra priėmęs du sprendimus, susijusius su jurisdikcijos klausimais pagal Reglamentą dėl bankroto bylų, *Eurofood* ir *Susanne Staubitz-Schreiber* bylose, tačiau jose iš esmės nėra aptariamoms palankesnės teisės ieškojimo pagal Reglamentą problemoms¹⁰³.

Kaip žinome, palankesnės teisės ieškojimo galimybę pagal Reglamentą reikėtų nagrinėti per pagrindinio Reglamento jurisdikcijos kriterijaus – Pagrindinių turtinių interesų vietos – prizmę. Palankesnės teisinės padėties ieškojimo galimybė yra susijusi su Reglamente įtvirtinta Pagrindinių turtinių interesų vietos prezumpcija juridiniams asmenims, pagal kurią preziumuojama, jog juridinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vieta turėtų būti jo registracijos vieta. Kaip yra pažymėjęs Europos Teisingumo Teismas *Eurofood* byloje, Pagrindinės turtinių interesų vietos prezumpcija gali būti paneigta, tik jei objektyvūs kriterijai ir kriterijai, kuriuos gali patikrinti trečiosios šalys, leidžia nustatyti, kad reali padėtis skiriasi nuo tos, kurią turėtų atspindėti minėtos registruotos buveinės buvimo vieta. Taigi šios prezumpcijos nuginkijimą reikėtų sieti su objektyviais, trečiosioms šalims prieinamais ir numatomais kriterijais, patvirtinančiais, jog juridinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vieta yra kitoje valstybėje narėje nei registracijos vieta. Tačiau kai kurių autorių pastebima, jog po Europos

¹⁰¹ Generalinio advokato Ruiz-Jarabo Colomer išvada, pateikta 2005 m. rugsėjo 6 d. Europos Teisingumo Teismo *Susanne Staubitz-Schreiber* byloje C-1/04; Generalinio advokato Ruiz-Jarabo Colomer išvada, pateikta 2008 m. spalio 16 d. Europos Teisingumo Teismo *Christopher Seagon prieš Deko Marty Belgium NV* byloje C-339/07.

¹⁰² Europos Teisingumo Teismo pejudicinis sprendimas *Centros* byloje C-212/97.

¹⁰³ Horst Eidenmuller. Abuse of Law in the Context of European Insolvency Law. ECFR 2009, 1 - 28.

Teisingumo Teismo sprendimo *Eurofood* byloje palankesnės teisinės padėties pagal Reglamentą atvejų nesumažėjo¹⁰⁴. Tą gali pailiustruoti ir paprastas pavyzdys: Jungtinėje Karalystėje teisės aktais yra įtvirtintas gan palankus juridinių ir fizinių asmenų restruktūrizavimo (mokumo atstatymo) proceso mechanizmas; pastebėtina, jog tokios bylos, kaip *DNick Holding plc* ir *Schefenacker plc*, kai Vokietijos įmonės pirmiausia perkelia savo registruotas buveines iš Vokietijos į Angliją ir tada inicijuoja restruktūrizavimo procesą, nėra retos išimtys. Augant tokių ir panašių situacijų skaičiui, įmonių, ieškančių palankesnės teisinės padėties, kreditoriai pateikia skirtingą nuomonę dėl palankesnės teisinės padėties ieškojimo nei Europos Teisingumo Teismas¹⁰⁵. Tad kyla klausimas, ar palankesnės teisinės padėties ieškojimas ir kolizinių normų įtvirtinimas bankroto procese kelia tam tikrų problemų, o gal visgi palankesnės teisinės padėties ieškojimas yra natūralus dalykas, kurio nereikėtų vertinti neigiamai?

Žvelgiant iš ekonominės pusės, atsakymas į šį klausimą turėtų priklausyti nuo to, kokių tikslų tarpvalstybinio bankroto reguliavimu norima pasiekti. Pirma, tarpvalstybinio bankroto reguliavimo modeliu siekiant maksimaliai patenkinti kreditorių reikalavimus, visada turėtų būti stengiamasi užtikrinti kuo didesnes pajamas pardavus bankrutuojančios įmonės turtą ir iš to turto pardavimo vertės atskaičius administravimo išlaidas. Pirmiausia tą galima pasiekti minimizuojant įmonės bankroto administravimo išlaidas, o po to – gaunant kaip įmanoma didesnes pajamas pardavus bankrutuojančios įmonės turtą. Antra, tarpvalstybinio bankroto reguliavimo modelis turi užtikrinti kredito sutarčių efektyvumą numatant kredito riziką, susijusią su skolininko galimybėmis ieškoti palankesnės teisinės sistemos iškeliant bankroto bylą bei su kreditorių galimybe numatyti taikytiną teisę skolininko bankroto bylai. Trečia, tarpvalstybinio bankroto taisyklės turi apsaugoti tų kreditorių, kurių reikalavimai atsirado ne sutarčių su skolininku pagrindu (pavyzdžiui, skolininko padaryta žala darbuotojo sveikatai neužtikrinant tinkamų darbo sąlygų), interesus, nes tokiems kreditoriams žymiai sunkiau apginti savo interesus bankroto (ypač tarpvalstybinio) procese. Tarpvalstybinio bankroto modelis taip pat turi apsaugoti tų kreditorių, kurie dėl kompetencijos, informacijos ar išteklių trūkumų („neprofesionalūs kreditoriai“), negali apginti savo interesų bankroto procese arba jiems tą padaryti itin sunku ar net ekonomiškai nenaudinga (pavyzdžiui, kai kreditorinio reikalavimo finansinė išraiška yra nedidelė, o išlaidos, susijusios su skolos susigrąžinimu yra didesnės)¹⁰⁶.

Visgi atsakyti į klausimą, ar visi šie kriterijai gali turėti įtakos ieškant palankesnės teisinės padėties inicijuojant bankroto procesą yra sudėtinga, kadangi, pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės

¹⁰⁴ Horst Eidenmuller. Abuse of Law in the Context of European Insolvency Law. ECFR 2009, 1 - 28.

¹⁰⁵ Ten pat.

¹⁰⁶ Horst Eidenmuller. Abuse of Law in the Context of European Insolvency Law. ECFR 2009, 1 - 28.

bankroto ir ypač restruktūrizavimo modeliai dėl savo ekonomiškumo ir greitumo yra patrauklūs skolininkams, kita vertus, palankesnės teisinės padėties ieškojimas yra susijęs su papildomomis išlaidomis: pavyzdžiui, kai įmonės turtas lieka vienoje valstybėje narėje, o bankroto byla iškeliamą kitoje – tuomet net tik, kad padidėja administravimo išlaidos vienos valstybės likvidatoriui administruojant skolininko turta, esantį kitoje valstybėje narėje, bet ir padidėja paties skolininko išlaidos perkeliant savo veiklą iš vienos valstybės narės į kitą.

Taip pat pasakytina tai, kad išsamių tyrimų, empiriškai įrodančių ekonominius palankesnės teisinės padėties ieškojimo padarinius, trūksta¹⁰⁷, todėl apie galutinius palankesnės teisės ieškojimo padarinius kalbėti sunku. Pažymėtina, jog yra atlikta studija apie bankų susigražinamų įsiskolinimų iš skolininkų apimtį Jungtinėje Karalystėje, Vokietijoje ir Prancūzijoje. Atlikus tyrimą nustatyta, jog didžiausią įsiskolinimų dalį susigražina bankai, esantys Jungtinėje Karalystėje, tuo tarpu mažiausią – Prancūzijos bankai. Tačiau šis tyrimas labiau parodo tendenciją, kaip Jungtinės Karalystės bankai „bijo“ bankroto bylą¹⁰⁸.

Svarbus aspektas, vertinant Pagrindinių turtinių interesų vietos perkėlimą iš vienos valstybės narės į kitą, yra tas, jog Pagrindinių turtinių interesų vietos pakeitimas ne visada yra susijęs ir su tai įmonei taikytinos teisės pakeitimu. Galime pateikti pavyzdį, kai Vokietijos bendrovė (GmbH arba AG) perkelia Pagrindinių turtinių interesų vietą į Angliją, tačiau jos registruota buveinė lieka Vokietijoje. Remiantis Reglamento nuostatomis, toks Pagrindinių turtinių interesų vietos pakeitimas bus susijęs su Anglijos teisės taikymu šios bendrovės bankroto procesui. Tuo tarpu atsižvelgiant į tai, kad Anglijoje pripažįstama inkorporacijos teorija, pagal kurią įmonei taikoma tos valstybės teisė, kurioje ji yra įsteigta arba įregistruota. Toks Pagrindinių turtinių interesų vietos pakeitimas, kai nepakeitus įmonei taikomos bendrovių teisės, pakeičiama jai taikytina bankroto teisė, kai kurių autorių vadinamas „izoliuotu“ Pagrindinių turtinių interesų vietos pakeitimu. Toks neatitikimas tarp įmonei taikomos bendrovių teisės ir bankroto procesą reglamentuojančių teisės normų, įtakoja teisinio tikrumo principo pažeidimą trečiųjų asmenų atžvilgiu, taip pat didesnes įmonės bankroto administravimo išlaidas¹⁰⁹.

Minėta, jog kalbant apie palankesnės teisinės padėties ieškojimą įmonių, kaip tai suprantama pagal Reglamento 2 straipsnio h punktą, atveju, visų pirma reikia paminėti Europos Sąjungos teisės garantuojamą įsisteigimo Bendrijoje laisvę (fizinį asmenų atveju reikėtų kalbėti apie

¹⁰⁷ Ten pat.

¹⁰⁸ Cf. S. Davydenko ir J. Franks. Do bankruptcy codes matter? A study of defaults in France, Germany and UK [Interaktyvus: žiūrėta 2010 m. lapkričio 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://ssrn.com/abstract=647681>.

¹⁰⁹ Horst Eidenmuller. Abuse of Law in the Context of European Insolvency Law. ECFR 2009, 1 - 28.

laisvos asmenų judėjimo Europos Sąjungoje teisę). Pažymėtina, jog įsisteigimo laisvės ir palankesnės teisinės padėties ieškojimo tarpusavio problema yra susijusi su tuo, kad, viena vertus, Europos Sąjungos teisė užtikrina įmonių įsisteigimo laisvę Bendrijoje, tačiau, kita vertus, Reglamento dėl bankroto bylų vienas iš pagrindinių tikslų yra panaikinti teisinės prielaidas palankesnės teisinės padėties ieškojimui. Taigi vertinant įmonių įsisteigimo laisvę, kyla klausimai: ar įmonei vien tik perkėlus iš vienos valstybės narės į kitą savo registruotą buveinę, bet visą įmonės veiklą ir turtą palikus pirmojoje valstybėje narėje, būtų galima traktuoti, jog tokia įmone piktnaudžiauja įsisteigimo laisve? Kitas klausimas – ar įsisteigimo laisvė įpareigoja valstybes nars pripažinti kiekvienos įmonės „laisvą pasirinkimą“ rinktis taikytiną teisę?

Atsakant į šiuos klausimus, visų pirma pažymėtina, jog galimybė perkelti Pagrindinių turtinių interesų vietą iš vienos valstybės narės į kitą, yra užtikrinama Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 49 straipsnyje numatyta įsisteigimo laisve Bendrijoje. Taigi bendrovės teisė perkelti savo realiai veikiančią vadovybę ar veikiančią buveinę iš vienos valstybės narės į kitą yra garantuojama minėtos įsisteigimo laisvės Europos Sąjungoje. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, jog esant tam tikroms aplinkybėms Pagrindinių turtinių interesų vietos pakeitimas gali būti laikomas piktnaudžiavimu įsisteigimo laisve. Kaip pavyzdį galime pateikti situaciją, kai Pagrindinių turtinių interesų vieta perkeliama iš vienos valstybės narės į kitą siekiant išimtinai patenkinti vieno kreditoriaus ar tam tikros grupės kreditorių interesus. Visgi atsakant į klausimą, ar vertinant Europos Bendrijos teisės garantuojamą įsisteigimo laisvės santykį su palankesnės teisės ieškojimo galimybe tarpvalstybinio bankroto bylose įsisteigimo laisvė suteikia teisę įmonėms laisvai pasirinkti taikytiną teisę bankroto procedūroms, reikia pažymėti, jog įmonėms yra suteikiama teisė perkėlinėti savo buveinę, veiklą, turtą ar vadovybę iš vienos valstybės narės į kitą. Tačiau įsisteigimo laisvė, garantuojama Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo nuostatomis, neturėtų įmonėms suteikti visiškos laisvės pasirinkti taikytiną teisę bankroto procedūroms ieškant palankiausios teisinės sistemos¹¹⁰ ir tokiu būdu piktnaudžiaujant įmonės suteiktomis teisėmis. Autoriaus nuomone, vertinant, ar konkrečiu atveju perkeliant Pagrindinių turtinių interesų vietą iš vienos valstybės narės į kitą buvo piktnaudžiaujama teise, reikėtų žvelgti į tuos padarinius, kuriuos sukėlė Pagrindinių turtinių interesų vietos pakeitimas, t. y. ar skolininko kreditoriams buvo sukelti neigiami, ar visgi teigiami padariniai.

Siekiant nustatyti, ar Pagrindinių turtinių interesų vietos pakeitimu asmuo piktnaudžiauja savo teisėmis, galime pasitelkti Reglamento priėmimo tikslus. Reglamente yra tiesiogiai nustatyti du svarbūs jo priėmimo tikslai: pirma, Reglamento preambulės 2, 8, 16, 19 ir 20 punktuose

¹¹⁰ Horst Eidenmuller. Abuse of Law in the Context of European Insolvency Law. ECFR 2009, 1 - 28.

įtvirtinta, jog Reglamentu siekiama nustatyti efektyvų ir veiksmingą tarpvalstybinių bankroto bylų nagrinėjimą. Tuo tarpu Reglamento 4 punkte įtvirtinta, jog reikia vengti skatinti šalis perkėlinėti teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą ieškant palankesnės teisinės padėties. Akivaizdu, kad susiklosčius tam tikrai situacijai, šie tikslai gali prieštarauti vienas kitam ar konkuruoti vienas su kitu, kadangi gali susiklostyti tokia situacija, kai Pagrindinių turtinių interesų vietos perkėlimas arba palankesnės teisinės padėties ieškojimas yra susijęs su efektyvesniu ir veiksmingesniu bankroto procesu. Tokia situacija gali susiklostyti, kai, pavyzdžiui, daug tai pačiai įmonių grupei priklausančių įmonių atsiduria nemokumo būsenoje. Tokiu atveju skolininkas, siekdamas padidinti parduodamo turto vertę, taip pat sumažinti administravimo išlaidas, ir norėdamas, jog visų įmonių bankroto procesas būtų įgyvendinamas vienoje valstybėje narėje, inicijuoja visų tai įmonių grupei priklausančių įmonių Pagrindinių turtinių interesų vietos perkėlimą į tą pačią valstybę narę. Suprantama, jog toks Pagrindinių turtinių interesų vietos perkėlimas gali įtakoti nemažai teigiamų pasekmių: visų pirma galimai paprastesnį ir finansiškai kreditoriams naudingesnį bankrutuojančios įmonės turto realizavimo procesą, greitesnę bankroto bylos eigą, tuo pačiu efektyvesnį bei veiksmingesnį bankroto procesą. Atsižvelgiant į tai, kyla klausimas, kuris iš šių aukščiau nurodytų dviejų Reglamento tikslų yra svarbesnis (prioritetinis)? Autoriaus nuomone, svarbesnis yra pirmasis tikslas – efektyvus ir veiksmingas tarpvalstybinio bankroto bylų nagrinėjimas. Tokiai nuomonei patvirtinti galima pateikti keletą argumentų: visų pirma skolininkui pakeitus Pagrindinių turtinių interesų vietą, Reglamente nėra įtvirtinta jokie minimalaus laiko tarpo, kuriam praėjus skolininkui galėtų būti iškelta bankroto byla toje valstybėje narėje, į kurią skolininkas perkėlė savo Pagrindinių turtinių interesų vietą; antra, Reglamente įtvirtintas „lankstus“ Pagrindinių turtinių interesų vietos nustatymo modelis, lemiantis pagrindinės bankroto bylos iškėlimą skolininkui toje valstybėje narėje, kurioje yra skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta. Jei Reglamentu būtų itin griežtai ribojama galimybė ieškoti palankesnės teisinės padėties, jame nebūtų įtvirtintas toks „lankstus“ kriterijus, nulemiantis universalų bankroto bylos poveikį skolininkui iškėlus Pagrindinę bankroto bylą konkrečioje valstybėje narėje, taip pat būtų galimai nustatytas bent minimalus laikotarpis, po kurio būtų galima kreiptis dėl pagrindinės bankroto bylos iškėlimo, kai yra pakeičiama registruotos buveinės vieta. Jei palankesnės teisinės padėties ieškojimas yra susijęs su efektyvesniu ir veiksmingesniu bankroto procesu (pavyzdžiui, geresnėmis galimybėmis parduoti bankrutuojančios įmonės turtą, kaip turto vieneta, ir dėl to efektyviau patenkinti kreditorių interesus), tai tokie skolininko veiksmai negali būti laikomi piktnaudžiavimu suteiktomis teisėmis ir turi būti toleruoti¹¹¹.

¹¹¹ Horst Eidenmuller. Abuse of Law in the Context of European Insolvency Law. ECFR 2009, 1 – 28.

Vertinant, ar palankesnės teisinės padėties ieškojimas, yra susijęs su piktnaudžiavimu pasirenkant taikytiną teisę bankroto bylai, reikia nustatyti, ar Pagrindinių turtinių interesų vietos pakeitimas yra susijęs su bankrutuojančios įmonės turto, iš kurio galėtų būti tenkinami kreditorių reikalavimai, vertės padidėjimu bei galimybe įgyvendinti įmonės bankroto procesą sumažinant administravimo išlaidas. Jei atsakymai į šiuos klausimus yra teigiami, tai galima konstatuoti, jog palankesnės teisinės padėties ieškojimas nėra susijęs su piktnaudžiavimu teise. Jei visgi palankesnės teisinės padėties ieškojimas yra susijęs su piktnaudžiavimu teise, Pagrindinių turtinių interesų vietos pakeitimas neturėtų būti pripažįstamas, ir pagrindinė bankroto byla įmonei turėtų būti iškelta toje valstybėje narėje, iš kurios piktnaudžiaujant teise buvo perkelta skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta¹¹².

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta aukščiau, galime padaryti išvadą, jog sprendžiant, ar palankesnės teisinės padėties ieškojimas yra susijęs su piktnaudžiavimu suteiktomis teisėmis, reikėtų įvertinti teigiamas ir neigiamas pasekmes, kurias sukėlė Pagrindinių turtinių interesų vietos pakeitimas, ir jei neigiamos pasekmės nenusveria teigiamų, tai turėtų būti laikoma, jog palankesnės teisinės padėties ieškojimas nėra žalingas, o įmonei gali būti iškeliamą pagrindinė bankroto byla toje valstybėje narėje, į kurią ji perkėlė savo Pagrindinių turtinių interesų vietą.

Taigi galima padaryti išvadą, jog vienas iš Reglamento tikslų – panaikinti teisinės prielaidas palankesnės teisinės padėties ieškojimui – nėra iki galo pasiektas, tačiau, Autoriaus nuomone, tą padaryti ne tik, kad neįmanoma, bet ir netikslinga, kadangi palankesnės teisinės padėties ieškojimas tam tikrais atvejais yra ne žalingas, bet priešingai – sukelia teigiamas pasekmes – įtakoja efektyvesnį ir veiksmingesnį tarpvalstybinio bankroto bylų nagrinėjimą¹¹³.

¹¹² Vokietijos Federalinio Teisingumo Teismo 2007 m. gruodžio 13 d. sprendimas (IX ZB 238/06).

¹¹³ Magistrinio darbo 2.2 skirsnyje Autorius pateikė pavyzdį, kai palankesnės teisinės padėties ieškojimas gali būti siejamas su efektyvesniu ir veiksmingesniu bankroto procesu, kas yra vienas iš pagrindinių Reglamento tikslų.

4. JURISDIKCIJA IŠKELIANT ŠALUTINĘ BANKROTO BYLĄ

4.1. Šalutinės bankroto bylos iškėlimas

Minėta, jog priimant Reglamentą dėl bankroto bylų vadovautasi ribota universalumo koncepcija, todėl atsižvelgiant į tai, jame yra įtvirtinta šalutinės bankroto bylos iškėlimo galimybė. Reglamento 3 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, jog **šalutinę bankroto bylą galima iškelti tik valstybėje narėje, kurioje skolininkas turi įmonę**¹¹⁴, o remiantis Reglamento 27 straipsniu, **šalutinėse bankroto bylose sprendžiamas tik tos valstybės narės, kurios teritorijoje iškelta šalutinė bankroto byla, esančio turto klausimas**¹¹⁵. Tai reiškia, jog šalutinės bankroto bylos poveikis apribojamas tos valstybės teritorija ir tokia byla nagrinėjama kitoje valstybėje narėje nei pagrindinė bankroto byla. **Iškelta šalutinė bankroto byla svarbi tuo, kad remiantis Reglamento 28 straipsniu, ją leidžiama nagrinėti pagal šią bylą iškėlusios valstybės teisę.** Todėl jei teritorinė bankroto byla nebūtų iškelta, pagrindinės bankroto bylos poveikis automatiškai apimtų ir kitas valstybes nares.

Pažymėtina yra tai, jog teritorinė bankroto byla gali būti iškeliama tiek prieš iškeliant pagrindinę bankroto bylą, tiek ir po šios bylos iškėlimo. Jei teritorinė bankroto byla iškeliama po pagrindinės bylos iškėlimo, ji nuo to momento sustabdo pagrindinės bankroto bylos poveikį valstybėje, kurioje iškelta teritorinė byla¹¹⁶. Tačiau reikia nepamiršti, jog siekiant iškelti teritorinę bankroto bylą, būtina, jog skolininkui kitos valstybės narės teritorijoje priklausytų įmonė, kaip ji suprantama pagal Reglamento 2 straipsnio h punktą¹¹⁷.

Nors pagrindinis šalutinių bankroto bylų tikslas yra apsaugoti vietos kreditorių teises, kurios bus ginamos ne pagal jiems nežinomą užsienio valstybės teisę, bet remiantis nacionaliniais įstatymais¹¹⁸, tačiau šalutinės bankroto bylos iškėlimas, žinant Reglamento priėmimo tikslus, veikiau yra išimtis iš bendros taisyklės. Visgi egzistuoja nuomonė, jog atsižvelgiant į tai, kad vietiniai kreditoriai, norėdami patenkinti savo finansinius reikalavimus bankroto byloje, gali

¹¹⁴Šios sąvokos vartojimo Tarybos reglamente Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų lietuvių kalba netaisyklingumas, t. y. vertimo iš anglų kalbos į lietuvių kalbą netikslumas, bus aptariamas tolimesniame magistrinio darbo skyriuje.

¹¹⁵Šalutinėmis bankroto bylomis gali būti tik Tarybos reglamento Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų B priede išvardytos bylos. Visos šalutinės bylos baigiasi likvidavimu. Lietuvoje šalutinėmis bylomis gali būti įmonės bankroto byla ir įmonės bankroto procesas ne teismo tvarka.

¹¹⁶Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P. 312.

¹¹⁷„Įmonė“ – tai bet kuri veiklos vieta, kur skolininkas vykdo nuolatinę ūkinę veiklą naudodamas žmonių ir daiktinius resursus.

¹¹⁸Moss G., Fletcher I., Isaacs S. Report on the Convention of Insolvency Proceedings. // The EC Regulation on Insolvency Proceedings. A Commentary and Annotated Guide. New York: Oxford University Press, 2002. P. 271-272.

siekti iškelti šalutinę bankroto bylą, dėl ko bus taikoma vietiniam kreditoriams žinoma teisė, taip pat jų teisinė padėtis, siekiant atgauti išiskolinimus, gali tapti palankesnė (pavyzdžiui, jei pagal teisę, kuri bus taikoma šalutinei bankroto bylai, vietinių kreditorių reikalavimai būtų aukštesnėje eilėje nei pagrindinėje bankroto byloje). Dėl to šalutinės bankroto bylos iškėlimas, priešingai nei buvo siekiama priimant Reglamentą, gali tapti ne išimtimi, bet taisykle (pavyzdžiui, to gali siekti vietinės biudžetinės valstybių narių įstaigos, siekdamos surinkti kuo didesnes pajamas į biudžetą)¹¹⁹.

Kaip minėjome, teritorinė bankroto byla gali būti iškeliamą ne tik po pagrindinės bankroto bylos iškėlimo, bet ir prieš iškeliant pagrindinę bankroto bylą, tačiau šią galimybę riboja papildomi Reglamente įtvirtinti reikalavimai. Remiantis Reglamento 3 straipsnio 4 dalimi, teritorinė bankroto byla gali būti iškelta prieš iškeliant pagrindinę bankroto bylą tik tuo atveju jeigu:

- 1) Iškelti pagrindinės bankroto bylos negalima dėl sąlygų, nustatytų tos valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta, įstatymuose (pavyzdžiui, jei Lietuvoje būtų skolininko – fizinio asmens pagrindinių turtinių interesų vieta, tačiau šis asmuo turėtų įmonę, kaip tai suprantama pagal Reglamento 2 straipsnio h punktą, ir turto Didžiojoje Britanijoje, joje galėtų būti iškelta teritorinė bankroto byla, nes šiuo metu Lietuvos Respublikos įstatymai fizinių asmenų bankroto galimybės nenumato);

arba

- 2) Iškelti teritorinę bankroto bylą reikalauja kreditorius, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta arba gyvenamoji vieta, ar registruota buveinė yra toje valstybėje narėje, kurios teritorijoje yra įmonė, arba kurio reikalavimas susijęs su tos įmonės veikla (pavyzdžiui, jeigu Slovakijos įmonės filialas Čekijoje nebegalėtų vykdyti išipareigojimų Čekijos kreditoriams, tai Čekijoje šiam filialui galėtų būti iškelta teritorinė bankroto byla).

Taigi pagrindinė šalutinės bylos ir teritorinės bylos skirtybė yra ta, kad šalutinės bylos gali būti keliamos lygia greta su pagrindine bankroto byla (t. y. jau turi būti iškelta pagrindinė bankroto byla), o savarankiškos teritorinės bylos gali būti iškeltos dar iki pagrindinės bankroto bylos (jeigu yra tenkinamos Reglamento nustatytos sąlygos). Bendra šioms byloms yra tai, jog

¹¹⁹Israel Jona. European Cross-Border Insolvency Regulation. Intersentia.Antwerpen-Oxford, 2005.P. 298.

teritorinės bankroto bylos gali apimti tik tą skolininko turtą, kuris yra byla iškelusio teismo valstybės teritorijoje¹²⁰.

Pažymėtina, jog pagal Reglamento 29 straipsnį pareiškimą dėl šalutinės bankroto bylos iškėlimo turi teisę pateikti likvidatorius pagrindinėje byloje ir bet kuris kitas asmuo ar institucija, turinti įgaliojimus pagal valstybės narės, kurios teritorijoje prašoma iškelti pagrindinę bankroto bylą, įstatymus pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo. Likvidatorius pagrindinėje byloje bus suinteresuotas inicijuoti šalutinės bankroto bylos iškėlimą tais atvejais, kai skirtingose valstybėse narėse esantį turtą sunku administruoti kaip visumą, arba kai valstybėje narėje yra įkeistas turtas – tam, kad galėtų daryti įtaką šiam turtui realizuoti¹²¹. Tačiau praktikoje dažniausiai pareiškimą dėl šalutinės bankroto bylos iškėlimo paduoda vietos kreditoriai, kai šalutinėje bankroto byloje taikytina teisė jiems suteikia geresnę poziciją, nei pagrindinės bankroto bylos teisė (pavyzdžiui, kai pagal šalutinėje bankroto byloje taikytiną teisę kreditoriaus reikalavimai būtų tenkinami ankstesne eile nei pagal pagrindinėje byloje taikytiną teisę). Be to, kreditoriui, teikiančiam pareiškimą iškelti skolininkui šalutinę bankroto bylą, svarbu yra tai, jog šalutinės bankroto bylos iškėlimas suteiks jam galimybę aktyviau dalyvauti skolininko bankroto procese, procesas vyks valstybės narės, kurios teismas iškėlė šalutinę bankroto bylą, kalba, jam bus taikoma vietos teisė¹²². Jei kreditoriai teiktų reikalavimus kitoje valstybėje narėje skolininkui iškeltoje pagrindinėje bankroto byloje, jie susidurtų su visais įprastais sunkumais, su kuriais paprastai susiduriama bylinėjantis užsienyje¹²³.

Šalutinės bankroto bylos iškėlimas yra ribojamas būtinos sąlygos, pagal kurią valstybėje, kurioje siekiama iškelti šalutinę bankroto bylą, skolininkui turi priklausyti įmonė. Įmonės apibrėžimas pateikiamas Reglamento 2 straipsnio h punkte: „**įmonė – tai bet kuri veikos vieta, kur skolininkas vykdo nuolatinę ūkinę veiklą naudodamas žmonių ir daiktinius išteklius**“. Šis apibrėžimas lemia autonominį įmonės aiškinimą, galimai nuo įmonės, kaip juridinio asmens statusą turinčio subjekto, suvokimo Lietuvos teisinėje sistemoje, taip pat ir kitų valstybių narių teisėje¹²⁴.

Autoriaus nuomone, norint įvertinti galimybę skolininkui iškelti šalutinę bankroto bylą, vertėtų detaliau aptarti Reglamento 2 straipsnio h punkte įtvirtintus įmonės požymius:

¹²⁰ Radvilė Čiricaitė. Bankroto bylos iškėlimas Lietuvos Respublikos teisme pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos teisę // Teisė, 2010, t. 74, p. 80-92.

¹²¹ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009.

¹²² Ten pat.

¹²³ Israel Jona. European Cross-Border Insolvency Regulation. Intersentia. Antwerpen-Oxford, 2005.

¹²⁴ Ten pat.

- 1) Įmonė egzistuoja tada, kai valstybėje narėje vykdoma veikla. Vien skolininko sąskaitos ar kito turto valstybėje narėje nepakanka, norint konstatuoti veikos vykdymą.
- 2) Turi būti vykdoma ne bet kokia veikla, bet ūkinė. Skolininko asmeninė veikla ar kitokia veikla (pavyzdžiui, visuomeninė ir (ar) labdaringa veikla), kuri negali būti priskirta prie ūkinės veiklos, nėra teisiškai reikšminga siekiant skolininku iškelti pagrindinę bankroto bylą. Tačiau reikia pažymėti ir tai, jog ūkinės veikos būtinas požymis nėra nei pelnos siekimas, nei tuo labiau realus pelno gavimas.
- 3) Vykdoma ūkinė veikla turi būti nuolatinė. Reglamentas nenurodo minimalaus veiklos laikotarpio, per kurį vykdoma veikla įgyja nuolatinumo požymį. Visais atvejais vienkartinės valstybėje narėje atliekamos skolininko operacijos (pavyzdžiui, krovinio gabenimas) paneigia veikos nuolatinumą ir eliminuoja šalutinės bankroto bylos iškelimo galimybę. Ir visgi pažymėtina tai, jog vertinti, ar veikla yra nuolatinė, ar ne turės tos valstybės narės teismas, kuriam bus pateiktas pareiškimas iškelti skolininku šalutinę bankroto bylą. Tikėtina, jog šis teismas veiklos nuolatinumo kriterijus vertins vadovaudamasis vietos teise. Todėl darytina išvada, jog galimi atvejai, kai skolininkui vykdant analogišką ūkinę veiklą vienodą laiko tarpą dvejose valstybėse narėse, vienoje iš jų jam būtų iškelta šalutinė bankroto byla, tačiau kitoje – pareiškimas iškelti šiam skolininkui šalutinę bankroto bylą būtų nepatenkintas¹²⁵.
- 4) Vykdamas veiklą turi būti naudojami personalo ištekliai. Reglamente dėl bankroto bylų nekonkretinama, koks personalo naudojimo intensyvumas yra būtinas. Doktrinoje šiuo klausimu paprastai laikomasi pozicijos, kad pakanka naudoti ir vieno asmens darbą. Tokiai nuomonei pritaria ir Austrijos teismai¹²⁶. Reglamente taip pat neatskleidžiama, ar personalo naudojimo požymiui reikia, kad tarp skolininko ir personalo būtų susiklostę darbo teisiniai santykiai, ar galimos ir kitos darbo formos (pavyzdžiui, sudarius civilines sutartis). Reikėtų pritarti platesniam personalo sąvokos aiškinimui, t. y. tiek pagal darbo, tiek pagal kitas sutartis susiformavę santykiai turėtų būti pakankami pripažįstant, jog darbui yra naudojamas personalas. Be to, sisteminis teisės aiškinimas patvirtina, kad personalas turi būti naudojamas būtent ūkinei veiklai. To nėra, jei, pavyzdžiui, skolininkas valstybėje narėje turi asmeniniams poreikiams naudojamą vasarnamį ar jachtą, kuriems prižiūrėti samdo darbuotojus¹²⁷.

¹²⁵ S. Kavalnė, Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P 328.

¹²⁶ Ten pat.

¹²⁷ Ten pat.

5) Vykdamt veiklą turi būti naudojami daiktiniai ištekliai. Kokio dydžio daiktiniai ištekliai yra pakankami, Reglamente dėl bankroto bylų nėra nustatyta. Užsienio valstybių narių teismų praktikoje ir doktrinoje vyrauja nuomonė, kad daiktinių išteklių panaudojimas skolininko ūkinei veiklai plėtoti turėtų būti aiškinamas plačiai. Kaip minėjome, minimalūs daiktinių išteklių dydžiai nėra nustatyti, todėl įmonės buvimas pripažintinas ir tada, kai skolininko turtas valstybėje narėje, kurioje jam keliama šalutinė bankroto byla, apsiriboja ir keliais kompiuteriais¹²⁸.

Pažymėtina, jog visi minėti įmonės požymiai turi objektyviai egzistuoti (objektyvumas yra siejamas su trečiųjų asmenų galimybe nustatyti šiuos požymius). Kai jie visi objektyviai egzistuoja, tada valstybės narės teismas ar kita įgaliota institucija gali konstatuoti, kad skolininkui valstybėje narėje priklauso įmonė. Įmonė suponuoja aktyvią ekonominę skolininko veiklą kitoje valstybėje narėje, o ne vien tai, kad skolininkas ten turi turto. Užsienio teismai laikosi pozicijos, kad visi Reglamente apibrėžti įmonės požymiai turi būti nustatomi neatsižvelgiant į tai, ar įmonė yra registruota atitinkamos valstybės registre¹²⁹.

Kadangi Reglamente pateikiami tik bendrieji įmonės apibrėžimo kriterijai, kai kurios Europos Sąjungos valstybės savo nacionaliniuose įstatymuose konkrečiai nurodo, kas yra laikoma įmone. Pavyzdžiui, Prancūzijos teisės akte, skirtame Reglamento nuostatomis įgyvendinti, numatyta, kad filialas (pranc. *succursale*), atstovybė (pranc. *bureau de representation*) ir agentūra (pranc. *agence*) yra laikomi verslo vieta¹³⁰. Tačiau galime teigti, jog ir Lietuvos teismų tokios ūkinės veiklos formos būtų pripažintos atitinkančiomis įmonės veiklos kriterijus, kaip tai suprantama pagal Reglamento 2 straipsnio h punktą.

Atkreiptinas dėmesys, kad Reglamentas neleidžia atsakyti į klausimą, kada turi būti nustatomi minėti įmonės požymiai, tačiau darytina išvada, kad jie turi objektyviai egzistuoti šalutinės bankroto bylos iškėlimo metu¹³¹.

Taigi jei valstybėje narėje skolininko įmonės nėra, šioje valstybėje esantį skolininko turtą apims pagrindinė bankroto byla, kuriai bus taikytina tos valstybės narės, kurios teismas iškėlė skolininkui pagrindinę bankroto bylą, teisė.

¹²⁸ S. Kavalnė, Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P 329.

¹²⁹ Ten pat.

¹³⁰ Pannen K. European Insolvency Regulation. De Gruyter Recht. Berlin, 2007. P 613.

¹³¹ Ten pat.

Pažymėtina ir tai, jog Reglamento 2 straipsnio h punkte pateikiamas įmonės apibrėžimas neturi būti sutapatinamas su skolininko, kuriam iškelta pagrindinė bankroto byla, dukterine įmone. Minėta, kad Reglamente atskirai neaptariami įmonių grupių (koncernų) nemokumo klausimai, todėl atsižvelgiant į tai, kiekvienas juridinis asmuo, kaip savarankiškas teisės subjektas, turi būti vertinamas atskirai¹³². Todėl jei pagrindinė bankroto byla iškeliama patronuojančiai bendrovei, tai nereiškia, jog tuo pačiu iškeliama bankroto byla ir dukterinei jos įmonei. Dukterinei įmonei negali būti iškelta ir šalutinė bankroto byla. Pavyzdžiui, jei Lietuvoje yra įsteigta Vokietijos įmonės dukterinė bendrovė, kuri, kaip savarankiškas juridinis asmuo įregistruota taip pat Lietuvoje, Vokietijos motininei įmonei iškelta bankroto byla nedarys jokios teisinės įtakos Lietuvos dukterinės įmonės statusui ir veiklai. Tokiu atveju į bankrutuojančios patronuojančios įmonės Vokietijoje turto masę pateks jos valdomos dukterinės bendrovės akcijos, kurios galės būti realizuotos kreditorių reikalavimams tenkinti¹³³.

Taip pat atkreiptinas dėmesys ir į tai, jog Reglamento 16 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas sprendimo iškelti bankroto bylą automatinio pripažinimo principas suponuoja, kad kitos valstybės narės teismas nebeturi teisės iškelti pagrindinės bankroto bylos tokiu atveju net, jeigu bylą iškėlusios valstybės narės teismas neteisingai nustatė skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietą ir nepagrįstai jam iškėlė pagrindinę bankroto bylą. Tačiau tokiu atveju tarsi „saugiklis“ yra šalutinės bankroto bylos iškėlimo galimybė, nes jei skolininko veikos požymiai būtų buvę pakankami iškelti šalutinę bankroto bylą, šių požymių juo labiau pakanka šiam skolininkui iškelti šalutinę bankroto bylą. Skolininko Pagrindinių turtinių interesų vieta tokiu atveju „susiaurinama“ iki skolininko įmonės vietos¹³⁴.

Ypač atkreiptinas dėmesys į tai, kad remiantis Reglamento 27 straipsniu, šalutinė bankroto byla visada turi būti byla dėl įmonės likvidavimo, nurodyta Reglamento B priede. Lietuvoje tokia byla yra tik įmonės bankroto byla ir negali būti įmonės restruktūrizavimo byla. Toks teisinis reglamentavimas padeda užtikrinti vadovaujančią pagrindinės bankroto bylos poziciją. Visgi šalutinės bankroto bylos iškėlimas dar automatiškai nereiškia, jog ši byla baigsis įmonės likvidavimu. Reglamento 34 straipsnis¹³⁵ suteikia teisę likvidatoriui pagrindinėje byloje prašyti,

¹³² Robert van Galen. The European Insolvency Regulation and Groups of Companies. INSOL Europe Annual Congres. Cork, Ireland. October 16 – 18, 2003.

¹³³ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P 329.

¹³⁴ Ten pat.

¹³⁵ Reglamento dėl bankroto bylų 34 straipsnis: „Jeigu šalutinei bylai taikoma teisė leidžia tokią bylą užbaigti neskiriant likvidavimo, bet taikant sanavimo planą, kompromisinį susitarimą su kreditoriais ar panašią priemonę, likvidatorius pagrindinėje byloje turi teisę pats pasiūlyti tokią priemonę“.

kad šalutinė byla būtų užbaigta nelikviduojant įmonės. Taigi, kaip matome, iš esmės prašyti baigti šalutinę bylą neskiriant likvidavimo gali tik likvidatorius pagrindinėje bankroto byloje. Tačiau Reglamento 34 straipsnio tai pat numatyta išimtis iš tokios taisyklės: „Šalutinės bylos baigimas taikant 1 dalyje nurodytas priemones nėra galutinis be likvidatoriaus pagrindinėje byloje sutikimo; tačiau baigimas gali tapti galutiniu be jo sutikimo, jei siūloma priemonė nepaveikia pagrindinės bylos kreditorių finansinių interesų“. Taigi teismas, svarstydamas, ar leisti baigti šalutinę bankroto bylą neskiriant likvidavimo, turėtų nustatyti, ar tai nepažeistų kreditorių pagrindinėje byloje finansinių interesų. Darytina išvada, jog teismas tokiu atveju turėtų palyginti sumą, kuri iš šalutinės bankroto bylos būtų perduota kreditoriams pagrindinėje bankroto byloje, jei šalutinėje byloje likvidavimas būtų neskiriamas, ir sumą, kuri atitektų kreditoriams pagrindinėje byloje, jei pagal Reglamento 35 straipsnį likvidavus turtą šalutinėje bankroto byloje ir patenkinus visus toje byloje priimtus reikalavimus likęs perviršis būtų perduodamas į pagrindinę bankroto bylą. Nustatęs, kad kreditorių pagrindinėje byloje padėtis neskiriant šalutinėje byloje likvidavimo nepablogėtų, teismas gali leisti baigti šalutinę bylą be likvidavimo ir nesant likvidatoriaus pagrindinėje byloje sutikimo¹³⁶.

4.2. Šalutinės bankroto bylos iškėlimo Lietuvos teismuose problemos

Gavęs pareiškimą dėl šalutinės bankroto bylos iškėlimo, Lietuvos teismas turėtų patikrinti, ar kitoje valstybėje narėje yra priimtas sprendimas dėl pagrindinės bankroto bylos iškėlimo, taip pat, ar šis sprendimas yra įsigaliojęs. Remiantis Reglamento 27 straipsniu, Lietuvos teismas neturėtų tikrinti skolininko nemokumo, nes skolininko *de facto* nemokumas yra nustatytas pagrindinę bankroto bylą iškėlusio teismo, kurio sprendimas yra pripažįstamas visose valstybėse narėse automatiškai, o, kaip išaiškino Europos Teisingumo Teismas *Eurofood* byloje, joks valstybės narės teismas ar kompetentinga institucija neturi teisės tikrinti kitoje valstybėje narėje iškeltos bankroto bylos pagrįstumo (ir) ar teisėtumo¹³⁷. Todėl darytina išvada, jog Lietuvos teismas, priimdamas pareiškimą dėl šalutinės bankroto bylos iškėlimo, neturės teisės tikrinti Įmonių bankroto įstatymo 9 straipsnio 5 dalyje nustatytų bankroto bylos iškėlimo sąlygų. Nacionalinėje teisėje įtvirtinti pagrindai yra pakeičiami pagrindinės bankroto bylos iškėlimo sąlyga pagal Europos Sąjungos teisę, kuria privalo pripažinti visos valstybės narės¹³⁸. Taigi Lietuvos teismas, sprenddamas dėl šalutinės bankroto bylos iškėlimo, savo tyrimą turi apriboti tuo,

¹³⁶ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P 330.

¹³⁷ Europos Teisingumo Teismo 2006 gegužės 2 d. prejudicinis sprendimas byloje C-341/04 Eurofood IFSC [2006] – ECR I-03813.

¹³⁸ Pannen K. European Insolvency Regulation. De Gruyter Recht. Berlin, 2007. P 409.

ar skolininko veikla Lietuvoje atitinka Reglamento 2 straipsnio h punkte pateikiamus įmonės požymius.

Sprendamas dėl jurisdikcijos iškelti šalutinę bankroto bylą, Lietuvos teismas turėtų vadovautis Reglamento 3 straipsnio 2 dalimi ir remdamasis šia Europos Sąjungos teisės norma, iškelti skolininkui šalutinę bankroto bylą. Tačiau reikia atkreipti dėmesį į tai, jog remiantis Įmonių bankroto įstatymo 1 straipsnio 2 dalimi, Lietuvoje bankroto bylas galima iškelti tik Lietuvoje registruotiems juridiniams asmenims¹³⁹. Pagal dabartinį teisinį reguliavimą užsienio juridiniam asmeniui, kuris vykdo veiklą Lietuvoje per savo filialą ar atstovybę, atrodytų, jog nei šalutinė, nei savarankiška teritorinė bankroto byla negalėtų būti iškelta¹⁴⁰. Kita vertus, egzistuoja ir kita nuomonė: užsienio juridinis asmuo, vykdamas Lietuvoje veiklą per savo filialą ar atstovybę, privalo juos įregistruoti Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka (Civilinio kodekso 2.55 straipsnio 3 dalis, 2.58 straipsnio 3 dalis). Jei užsienio juridinis asmuo veiklą vykdo per nuolatinę buveinę, kaip ji apibrėžiama Pelno mokesčio įstatymo 2 straipsnio 22 dalį¹⁴¹, tai jis, remiantis Mokesčių administravimo įstatymo¹⁴² 46 straipsnio 1 dalimi, privalo Mokesčių mokėtojų registre registruotis pagal veikos vykdymo vietą ne vėliau kaip veikos vykdymo pradžios dieną. Taigi įmanomas aiškinimas, kad visi juridiniai asmenys, kurie vykdo veiklą Lietuvoje (įskaita ir užsienio valstybių juridinius asmenis), vienokia ar kitokia forma privalo registruotis Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka. Tokiu būdu aiškinant įstatymą, būtų galima teigti, jog pagal Įmonių bankroto įstatymą užsienio juridinis asmuo yra pripažintinas įregistruotu Lietuvos Respublikoje įstatymu nustatyta tvarka. Tokiu būdu būtų atveriamas kelias nagrinėti šių subjektų bylas Lietuvos teismuose¹⁴³. Tačiau siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, siūlytina patobulinti Įmonių bankroto įstatymą, numatant galimybę iškelti bankroto bylą užsienio juridiniam asmeniui, turinčiam įmonę (kaip tai suprantama pagal Reglamento 2 straipsnio h punktą) Lietuvoje.

¹³⁹ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010.

¹⁴⁰ Radvilė Čiricaitė. Bankroto bylos iškėlimas Lietuvos Respublikos teisme pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos teisę // Teisė, 2010, t. 74, p. 80-92.

¹⁴¹ Pelno mokesčio įstatymo 2 straipsnio 22 dalyje įtvirtinta, jog „nuolatinė buveinė - užsienio vieneto veiklos Lietuvos Respublikoje išraiška. Užsienio vienetas laikomas veikiančiu per nuolatinę buveinę Lietuvos Respublikos teritorijoje, jeigu jis Lietuvos Respublikoje: nuolat vykdo veiklą; arba vykdo savo veiklą per priklausomą atstovą (agentą); arba naudoja statybos teritoriją, statybos, surinkimo ar įrangos objektą; arba gamtos išteklių tyrimui ar gavybai naudoja įrangą arba konstrukciją, įskaitant tam naudojamus gręžinius arba laivus. Nuolatinumo apibrėžimą, atstovo (agento) statuso priklausomumo ar nepriklausomumo kriterijus nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba jos įgaliota institucija“. Valstybės žinios. 2009, Nr. 153-6880 (2009-12-28).

¹⁴² Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas. Valstybės žinios. 2009, Nr. 153-6896 (2009-12-28).

¹⁴³ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P 334.

IŠVADOS

Atsižvelgdamas į šio magistrinio darbo tikslą, šiam tikslui pasiekt iškeltus uždavinius bei į magistrinio darbo hipotezę, Autorius, atlikęs tyrimą, pateikia šia žemiau išdėstytas išvadas:

- 1) Dėl didelių materialinės bankroto procesą reglamentuojančios teisės skirtumų Europos Sąjungos valstybėse narėse Reglamentu dėl bankroto bylų nesiekta nustatyti universalios bankroto bylų proceso visoje Europos Sąjungoje, taip harmonizuojant valstybių narių vidaus teisę, reglamentuojančią bankroto procesą. Atsižvelgiant į tai, Reglamente įtvirtintos bankroto bylų teisingumo nustatymo taisyklės, grindžiamos dviejų tarptautinio bankroto reguliavimo modelių – universalios ir teritorinio – derinimu.
- 2) Derinant dviejų tarptautinio bankroto reguliavimo modelių – universalios ir teritorinio – principus, Reglamente įtvirtinamos skirtingos jurisdikcijos taisyklės priklausomai nuo to, ar keliami pagrindinė ar šalutinė (teritorinė) bankroto byla.
- 3) Reglamente nėra nustatyta aiškaus bankroto bylos jurisdikciją nulemiančio kriterijaus – skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietos – turinio. Tai skatina nevienodą Reglamento nuostatų, susijusių su teismo jurisdikcija iškelti skolininkui pagrindinę bankroto bylą, aiškinimą ir taikymą Europos Sąjungos valstybėse narėse. Nors Pagrindinių turtinių interesų vietos klausimas dažnai yra fakto klausimas, tačiau tol, kol Europos Teisingumo Teismas nepateiks tikslesnio Pagrindinių turtinių interesų vietos turinio išaiškinimo ar nebus padaryti Reglamento pakeitimai, susiję su šio jurisdikciją nulemiančio kriterijaus detalesniu išaiškinimu, tikėtina, kad toliau Europos Sąjungos valstybių narių teismai interpretuos Pagrindinių turtinių interesų vietos sąvoką skirtingai, dėl ko gali būti nepasiekta vienas iš pagrindinių Reglamento tikslų – efektyvus ir veiksmingas tarpvalstybinio bankroto bylų procesas.
- 4) Jurisdikcijų kolizijos problema Reglamente sprendžiama įtvirtinant pirmumo taisyklę, pagal kurią sprendimas iškelti bankroto bylą turi būti pripažįstamas visose kitose valstybėse narėse nuo tada, kai sprendimas įsiteisėja bankroto bylą iškėlusio teismo valstybėje narėje. Nepripažinti kitos valstybės narės teismo iškeltos bankroto bylos ar vykdyti tokioje byloje priimto teismo sprendimo, valstybė narė gali tik tokiu atveju, jei šio sprendimo pripažinimas ar vykdymas akivaizdžiai prieštarautų tos valstybės viešajai tvarkai, ypač jos pagrindiniams principams, arba asmens konstitucinėms teisėms ir laisvėms. Subjektas, manantis, jog kitos valstybės narės teismas neturėjo jurisdikcijos iškelti skolininkui pagrindinę bankroto bylą,

turėtų pareikšti ieškinį dėl sprendimo iškelti bylą valstybės narės, kurioje ji yra iškelta, teisme pagal šios valstybės narės nacionalinę teisę.

- 5) Europos Teisingumo Teismo pateikti Reglamento nuostatų išaiškinimai dėl sąlygų iškelti bankroto bylą nustatymo momento užkirto kelią bankroto bylos šalims perkelti turto ar teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą ieškant palankesnės teisinės padėties, kai valstybės narės teismui jau yra pateiktas pareiškimas dėl bankroto bylos šiam skolininkui iškėlimo, tačiau šis teismas dar nėra priėmęs sprendimo iškelti skolininkui bankroto bylą.
- 6) Vienas iš Reglamento tikslų – panaikinti tiesines prielaidas palankesnės teisinės padėties ieškojimui – nėra iki galo pasiektas. Šias prielaidas lemia dvi glaudžiai susijusios priežastys: tarptautinę jurisdikciją lemiančio kriterijaus – Pagrindinės turtinių interesų vietos – minimalus atskleidimas Reglamente ir tai, kad Reglamente neaptarti Pagrindinių turtinių interesų vietos perkėlimo iš vienos valstybės į kitą padariniai. Praktikoje susiduriama su neaiškumais dėl Pagrindinių turtinių interesų vietos turinio aiškinimo, dėl ko konkrečiu atveju vadovaujantis skirtingais kriterijais ir nustatant skolininko Pagrindinių turtinių interesų buvimo vietą, sudaromos prielaidos siekti bankroto bylos iškėlimo konkrečioje palankiausios teisinės padėties valstybėje arba tam tikrais atvejais apskritai netaikyti Reglamento. Antroji iš galimybių ieškoti palankesnės teisinės padėties prielaidų – nevisiškai užkirsta galimybę siekti bankroto bylos iškėlimo konkrečioje valstybėje perkeliant skolininko Pagrindinių turtinių interesų vietą iš vienos valstybės narės į kitą. Tai ypač aktualu tokiu atveju, kai dėl skolininko veiklos pobūdžio ir plėtojimo keliose valstybėse narėse, nesunku rasti Pagrindinių turtinių interesų vietos požymių keliose valstybėse narėse.
- 7) Tam tikrais atvejais palankesnės teisinės padėties ieškojimas, perkeliant Pagrindinių turtinių interesų vietą iš vienos valstybės narės į kitą, yra susijęs su efektyvesniu ir veiksmingesniu tarpvalstybinio bankroto bylų procesu. Atsižvelgiant į tai, kad prioritetiniu Reglamento tikslu turėtų būti laikomas siekis užtikrinti efektyvų ir veiksmingą tarpvalstybinio bankroto bylų procesą, neigiamai turėtų būti vertinamas tik toks palankesnės teisinės padėties ieškojimas, perkeliant bankroto procesą iš vienos valstybės narės į kitą, kuris prieštarauja aukščiau nurodytam prioritetiniam Reglamento tikslui.

PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

- 1) Siūlytina Reglamente nustatyti aiškesnę ir konkretesnę Pagrindinių turtinių interesų vietos turinį.
- 2) Siūlytina Reglamente įtvirtinti Pagrindinių turtinių interesų vietos prezumpcijos, pagal kurią juridinio asmens Pagrindinių turtinių interesų vieta laikytina jo registruota buveinė, nuginčijimo kriterijų pavyzdinį sąrašą.
- 3) Siūlytina Reglamente nustatyti teisinius padarinius, kai skolininkas, numatydamas nemokumo grėsmę dar iki kreipimosi į teismą dėl bankroto bylos iškelimo nesažiningai, ieškodamas palankesnės teisinės padėties, perkelia savo Pagrindinių turtinių interesų vietą iš vienos valstybės narė į kitą.
- 4) Siūlytina patobulinti Lietuvos Respublikos įmonių bankroto ir Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymus, aiškiai numatant bankroto ir restruktūrizavimo galimybę tiems užsienio subjektams, kurių Pagrindinių turtinių interesų vieta yra Lietuvoje (neatsižvelgiant į jų įsteigimo ir registravimo vietą).
- 5) Siūlytina patobulinti Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1 straipsnio 2 dalį, numatant šalutinės bankroto bylos iškelimo galimybę užsienio juridiniam asmeniui, turinčiam įmonę (kaip tai suprantama pagal Reglamento 2 straipsnio h punktą) Lietuvos Respublikoje.

Darbą atliko:

Simonas Skukauskas

VRTmns9-01

El. paštas: simonas.skukauskas@borenius.lt

simonas.skukauskas@gmail.com

LITERATŪROS SĄRAŠAS

EUROPOS SAJUNGOS NORMINIAI TEISĖS AKTAI

1. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų//OJ L 160, 2000 06 30.
2. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo//OL L 12, 2001 01 16.
3. Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos//2010 m. kovo 30 d. Oficialusis leidinys C 83.
4. 1997 m. spalio 2 d. Amsterdamo sutartis. Oficialusis leidinys. 1997, Nr. C 340.

LIETUVOS RESPUBLIKOS NORMINIAI TEISĖS AKTAI

5. Lietuvos Respublikos Konstitucija//Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.
6. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.
7. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas//Valstybės žinios, 2002, Nr. 36-1340.
8. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas//Valstybės žinios, 2000, Nr. 64-1914.
9. Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas // Valstybės žinios, 2003, Nr. 112-4991.
10. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010.
11. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios, 1997, Nr. 64-1500.
12. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios, 1992, Nr. 29-843;
13. Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas//Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1012.
14. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas//Valstybės žinios, 2004, Nr. 63-2243.
15. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas//Valstybės žinios. 2009, Nr. 153-6880 (2009-12-28).
16. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas//Valstybės žinios, 1994, Nr. 46-851.
17. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymas dėl teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklių patvirtinimo // Valstybės žinios, 2006, Nr. 110-4180.

SPECIALIOJI LITERATŪRA

18. Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009.
19. Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų 2008 m. apžvalga“ [Interaktyvus, žiūrėta 2010 10 18]. Prieiga per internetą: http://www.bankrotodep.lt/doc/2008_00.doc.
20. Optimalaus individualia veikla užsiimančių fizinių asmenų, ūkininkų, kitų fizinių asmenų nemokumo problemų sprendimo modelio nustatymas. Mokslo studija. Vilnius, 2008.
21. Įmonių bankroto įstatymo komentaras // Verslo ir komercinė teisė. 2002. Nr. 2 - 3.
22. Radvilė Čiricaitė. Bankroto bylos iškėlimas Lietuvos Respublikos teisme pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos teisę // Teisė, 2010, t. 74, p. 80-92.
23. Radvilė Čiricaitė. Bankroto bylų teisingumas pagal Europos Sąjungos teisę // Teisė, 2007, t. 63, p. 33-42.
24. Laura Kirilevičiūtė. Ar egzistuoja palankesnės teisė ieškojimo galimybės bankroto bylose? // Teisė, 2010, t.74, p. 93-104.
25. Roy Goode. Principles of Corporate Insolvency Law. Thomson, Sweet and Maxwell, 2005.
26. Miguel Virgós ir kt. The European Insolvency Regulation: law and practice. Kluwer Law International. 2004.
27. Paul J. Omar. European Insolvency Law. Ashgate Publishing Company, 2004.
28. Rizwaan Jameel Mokal. Corporate Insolvency Law: Theory and Application. New York: Oxford University Press, 2005.
29. Ian F. Fletcher. Insolvency in Private International Law: National and International Approaches. Second edition. New York: Oxford University Press, 2005.
30. David Milman. Personal Insolvency Law: Regulation and Policy. Markets and the Law. Ashgate Publishing Company, 2005.
31. Virgos M., Schmit E. Report on the Convention on Insolvency Proceedings, Council Document 6500/1/96 (Annex)
32. Moss G., Fletcher I., Isacs S. The EC Regulation on Insolvency Proceedings. A Commentary and Annotated Guide. New York: Oxford University Press, 2002.
33. Israel Jona. European Cross-Border Insolvency Regulation. Intersentia. Antwerpen-Oxford, 2005.
34. Horst Eidenmuller. Abuse of Law in the Context of European Insolvency Law. ECFR 2009, 1 - 28.
35. Thomas Bahner. The Battle over Jurisdiction in the European Insolvency Law – ECJ 2.5.2006, C-341/04 (Eurofood). ECFR 2006, 311-329.

36. Victoria Thompson. Clash of Jurisdictions over EC Insolvency Regulation. [Interaktyvus, žiūrėta 2010 10 15]. Prieiga per internetą: <http://www.creditcontrol.co.uk/features/legalaspects/00001.htm>.
37. James Jacob Spigelman. Cross-Border Insolvency: Co-operation or conflict? INSOL International Annual Regional Conference. Shanghai, 2008 09 16.
38. Justin Westhead. Different endings. The Lawyer, 2005 10 17.
39. Georgio Cherubini, Neil Cooper , Daniel Fritz, Emmanuelle Inacio, etc. Harmonization of Insolvency Law at EU Level. Directorate General for Internal Policies, European Parliament, Brussels, 2010.
40. Michel Menjucq. EC Regulation No 1346/2010 on Insolvency Proceedings and Groups of Companies. EFCR 2008, 135-147.
41. Federico Maria Mucciarelli. The Transfer of the Registered office and Forum - Shopping in International Insolvency Cases. EFCR 2005, 512-533.
42. Robert van Galen. Yukos and the recognition of foreign bankruptcies. The European Lawyer. [Interaktyvus, žiūrėta 2010 10 11]. Prieiga per internetą: http://www.nautadutilh.com/publicationfiles/Yukos%20and%20the%20recognition%20of%20foreign%20bankruptcies_European%20Laywer_Yukos_van%20Galen.pdf.
43. Adrian Walters, Anton Smith. 'Bankruptcy Tourism' under the EC Regulation on Insolvency Proceedings: A View from England and Wales. ICLRG Working Paper Series. [Interaktyvus, žiūrėta 2010 10 11]. Prieiga per internetą: http://www.nautadutilh.com/publicationfiles/Yukos%20and%20the%20recognition%20of%20foreign%20bankruptcies_European%20Laywer_Yukos_van%20Galen.pdf.
44. B. Wessels. Current topics of International insolvency law. Kluwer BV. Deventer. 2004, P. 163.
45. Philip Smart. Rights In Rem, Article 5 and the EC Insolvency Regulation: An English Perspective. International Insolvency Review. Vol. 15: 17-55, 2006.
46. Patrick Wautelet. Some Considerations on the Center of the Main Interests as Jurisdictional Test under the European Insolvency Regulation. [Interaktyvus, žiūrėta 2010 10 18]. Prieiga per internetą: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=997983.
47. Robert van Galen. The European Insolvency Regulation and Groups of Companies. INSOL Europe Annual Congres. Cork, Ireland. October 16 – 18, 2003.
48. B. Wessels. International Insolvency Law. // Kluwer. The Netherlands. 2006, P. 340-342.
49. Edward Klempka. The Centre of Main Interests and the Administration of Daisytek. [Interkatyvus, žiūrėta 2010 10 12]. Prieiga per internetą: <http://www.chasecambria.com/site/journal/article.php?id=77>.

TEISMŲ PRAKTIKA

50. Europos Teisingumo Teismo 2006 gegužės 2 d. prejudicinis sprendimas byloje C-341/04 Eurofood IFSC [2006] – ECR I-03813.
51. Europos Teisingumo Teismo 2009 vasario 12 d. prejudicinis sprendimas byloje C-339/07 Christopher Seagon v Deko Marty Belgiuk NV [2009] – ECR I-0000.
52. Europos Teisingumo Teismo 1986 liepos 1 d. sprendimas Segers byloje (79/85, Rink, p. 2375).
53. Europos Teisingumo Teismo 2002 lapkričio 5 d. prejudicinis sprendimas byloje C-208/00 Uberseering. OL C 323.
54. Europos Teisingumo Teismo 2006 m. sausio 17 d. prejudicinis sprendimas byloje C-1/04 Staubitz-Schreiber. Rink. 2006.
55. Europos Teisingumo Teismo 1999 m. kovo 9 d. sprendimas byloje C-212/97 Centros, D. 1999.
56. Europos Teisingumo Teismo 2009 m. vasario 12 d. prejudicinis sprendimas byloje Nr. C-339/07.
57. Daisytek-ISA Ltd. And others, claims nos 861-876 of 2003 [2003] BCC 562; [2004] B.P.I.R. 30 (16 May 2003, Chancery Division, Leeds).
58. Official Receiver v Eichler [2007] BPIR 1636.
59. Stojevic v Official Receiver (20.12.2006) [2007] BPIR 141.
60. Shierson v Vlieland-Boddy [2005] BPIR 1170.
61. A. G. Dusseldorf , 2003 06 06, ZIP 30/2003.
62. A. G. Dusseldorf 2004 03 12, IP Rax, 2004, 431; ZIP, 2004.
63. OLG Dusseldorf 2004 07 09, RIW, 2005.
64. Versailles, 2003 09 04, D., 2003.
65. Court of Cassation, 2006 06 27, D., 2006, A. J.
66. Irish Supreme Court, 2004 06 27, JOR, 287.
67. Court of Appeals for the Second Circuit, 1966 12 02, The Chemical Bank of New York Trust Co.
68. Court of Appeals for the Second Circuit, 1964 02 24, Soviero / The Franklin National bank of Long Island.
69. Court of Appeals from the 2nd Circuit 1988 10 24, In re Augie / Restivo Baking Co.
70. Court of Appeals for the 2nd Circuit 1970 10 28, In re Flora Mir Candy Corp / R.S. Dickson & Co.

71. Court of Appeals for the 11th Circuit 11 July 1991, Eastgroup Properties / Southern Motel Assoc. Ltd.
72. Official Receiver v Mitterfellner [2009] BPIR 1075.
73. Corte di Cassazione Civile, Sezioni Unite, 23.1.2004, n. 1244, Rivista italiana di diritto privato e processuale, 2005, 1381.
74. Irish Supreme Court, 27 July 2004, Eurofood/Parmalat, 147/04.
75. Appello Torino, 17 June 1958, Rivista diritto industriale (1958).
76. Appello Milano, 7 May 1974, Giurisprudenza commerciale (1975).
77. Tribunale Verona 5 Dec 1996, Società (1997).
78. Tribunale Alessandria 19 Aug 1995.
79. Appello Torino, 1 Dec 1995, Nuove Leggi Civili Commentate, (1996).
80. Tribunale Monza, 5 April 2002, Giurisprudenza commerciale (2003).
81. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 33 „Dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose“.

NUORODOS INTERNETE

82. www.ssrn.com
83. www.insol-europe.org
84. www.bankrotodep.lt
85. www.nautadutilh.com
86. www.web.ebscohost.com
87. www.insolvency.gov.uk
88. www.uncitral.org
89. www.lrs.lt
90. www.infolex.lt
91. www.eur-lex.europa.eu
92. www.oxfordjournals.org
93. www.westlaw.com
94. www.oxfordhandbooks.com

Jurisdikcijos klausimai pagal Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų

Pagrindinės sąvokos: pagrindinių turtinių interesų vieta, pagrindinė bankroto byla, šalutinė bankroto byla, jurisdikcijų kolizija.

SANTRAUKA

Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų yra keturiasdešimties metų pastangų harmonizuoti tarpvalstybinio bankroto jurisdikcijos taisyklės Europos Sąjungos kontekste rezultatas.

Derinant dviejų tarptautinio bankroto reguliavimo modelių – universalaus ir teritorinio – principus, reglamente įtvirtinamos skirtingos jurisdikcijos taisyklės priklausomai nuo to, ar keliami pagrindinė ar šalutinė (teritorinė) bankroto byla.

Magistriniame darbe aptariamas jurisdikciją iškelti pagrindinę bankroto bylą lemiančio kriterijaus – pagrindinių turtinių interesų vietos – turinys. Darbe daroma išvada, jog reglamente nėra nustatyta aiškaus pagrindinių turtinių interesų vietos turinio. Tai skatina nevienodą reglamento nuostatų, susijusių su teismo jurisdikcija iškelti skolininkui pagrindinę bankroto bylą, aiškinimą ir taikymą Europos Sąjungos valstybėse narėse.

Jurisdikcijų kolizijos problema reglamente sprendžiama įtvirtinant pirmumo taisyklę, pagal kurią sprendimas iškelti bankroto bylą turi būti automatiškai pripažįstamas visose kitose valstybėse narėse nuo tada, kai sprendimas įsiteisėja bankroto bylą iškėlusio teismo valstybėje narėje.

Darbe aptariamos palankesnės teisinės padėties ieškojimo galimybės. Autorius daro išvadą, jog pasirinktu reguliavimu vienas iš reglamento tikslų – panaikinti tiesines prielaidas palankesnės teisinės padėties ieškojimui perkeliant turtą ar teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą – nėra iki galo pasiektas. Šią prielaidą lemia dvi glaudžiai susijusios priežastys: pagrindinės turtinių interesų vietos minimalus atskleidimas reglamente ir tai, kad reglamente neaptarti pagrindinių turtinių interesų vietos perkėlimo iš vienos valstybės narės į kitą padariniai. Atsižvelgdamas į tai, Autorius siūlo atlikti atitinkamus reglamento patobulinimus.

Autorius taip pat pastebi, jog palankesnės teisinės padėties ieškojimas perkeliant pagrindinių turtinių interesų vietą ne visada yra susijęs su neigiamomis pasekmėmis. Atsižvelgiant į tai, kad prioritetiniu reglamento tikslu turėtų būti laikomas siekis užtikrinti efektyvų ir veiksmingą tarpvalstybinio bankroto bylų procesą, neigiamai turėtų būti vertinamas tik toks

palankesnės teisinės padėties ieškojimas perkeliant pagrindinių turtinių interesų vietą, kuris prieštarauja aukščiau nurodytam prioritetiniam Reglamento tikslui.

Jurisdictional issues under the Council Regulation 1346/2000 on Insolvency Proceedings

Key words: *centre of main interests, main insolvency proceedings, secondary insolvency proceedings, jurisdictional conflicts.*

SUMMARY

Council Regulation 1346/2000 on Insolvency Proceedings is the outcome of forty years of efforts to harmonize the rules regarding the jurisdictional issues on cross-border insolvency in the context of European Union.

By combining the two models of international insolvency proceedings – universality and territoriality – the Regulation provides different jurisdictional rules on cross-border insolvency proceedings depending on whether the main insolvency proceedings or the secondary insolvency proceedings are going to be opened.

The Master thesis deals with the content of the category determining the jurisdiction to open the main insolvency proceedings, i.e. the centre of main interests. As a result the Thesis concludes that the Regulation does not provide the explicit content of the centre of main interests' category. Therefore it encourages the different interpretation and application of Regulation's provisions related to the opening the main insolvency proceedings by the courts of Member States.

Regulation deals with issue regarding the jurisdictional conflicts by determining the priority rule under which the judgment opening the insolvency proceeding should be automatically recognized in all other Member States from the time that it becomes effective in the State of the opening of proceedings.

Master thesis deals with the issues regarding the seeking to obtain a more favorable legal position (forum shopping). The Author concludes that one of the main aims of this Regulation – the aim to eliminate the background for seeking to obtain a more favorable legal position by transferring the assets or judicial proceedings from one Member State to another – is not reached by chose regulation. This assumption is determined by two closely linked reasons: the minimum degree of disclosure the centre of main interests' category in the Regulation and that the Regulation does not provide the effects regarding the transfer of centre of main interests from one Member State to another. Taking onto account the above mentioned the Author proposes to make the appropriate amendments of the Regulation.

The Author also point out that the obtainment of a more favorable legal position by transferring the centre of main interests is not always associated with the negative consequences. Given the fact that the priority objective of the Regulation should be considered the assurance of effective and efficient cross-border insolvency proceedings, as the negative phenomenon should be considered only such the obtainment of a more favorable legal position by transferring the centre of main interests which is contrary to the above mentioned priority objective of the Regulation.